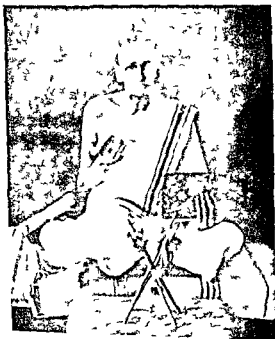

कलियालमहान् उग्रतपसाग्क परमशान्त तपोमूर्ति
 अनुयोगाचाय उपाध्यायजी महागज
 श्रीरूपूरमिजयजी गणिवर्य

० दीक्षा वि स १९१८ सुत, कठ सुदि ३ ०

वर्ग ११ म १९९९ वारनाजी कार्तिर स्ति ६
 गणिवर्य १३ म १ ० जमनाश्व कार्तिक वदि ४
 पद्मसप्त ११ म १

ॐ ह्रीं अहं श्रीस्तम्भनपार्श्वनाथाय नमः ।
श्रीहर्षपुष्पामृतजैनग्रन्थमालाया नवम प्रधरणम् ।

श्रीलेखासृतसंग्रह ।

प्रथम-भाग

लेखक —

पूयपाद वाल्मल्लचारी सद्धर्मोपदेशक प्रह्लादवक्ता विद्वद्भार्य
अनुयोगाचार्य पन्थामप्रवर श्रीअमृतविजयजीगणितर्य

प्रयोजक -

मुनि पार्श्वविजय

प्रकाशक -

सेक्रेटरी श्रीहर्षपुष्पामृतजैनग्रन्थमाला

गह पोपटलाल लालुभाई

नागची भुदानी पोळ-अमदावाद

सहायक -

राणीगाम (मारवाड) निरासी धर्मप्रेमी उदारचित्त

श्रेष्ठिभार्य शाह पुतराजजी मिश्रीमलजी राफा

वि स १९९९ वीर स २४६९ शानपञ्चमी

मूल्य वाचन मनन

રાણીગામમાં ધર્મપ્રેમી ઉદારચિત્ત શ્રેષ્ઠિવર્ય શ્રીમાન્ પુત્રરાજજી
મિશ્રીમલજીંદ પૂજ્યપાદ્ ઉપાધ્યાયજી શ્રી તપસ્વીજી
દાદાના વિ. સ. ૧૯૯૮ ના ચાતુર્માસમા
આત્મહિતકારી લીધેલ અપૂર્વ લાભ અને
તેની અનુમોદના

રાણીગામ એ બી બી એન્ડ સી ઝાઈ રેન્વેમા અહમદાબાદ
દિલ્હી સ્ટેશનમા આગલ રાણી સ્ટેશનથી પ્રાય એકાદ માઈલ દૂર છે
યા જૈનોની આશરે ૨૦૦-૨૫૦ ઘરની વસ્તી છે એક મન્ય શિસ્તર-
વધી નિતમદિર છે તેમજ ઉપાશ્રય, ધર્મશાળા લગભગ ચાર પાંચ છે
ઓસવાલ જૈની ઝાઈઓના લગભગ વસો (૨૦૦) સવાવસો (૨૨૫)
તેમજ પોરવાલ જૈની ઝાઈઓના આશરે ત્રીસ ચાલીસ ઘર છે રાણી-
ગામનુ બીજુ નામ સરદારપુર પણ છે

હિન્દી વિ સ ૧૯૯૮ ના વૈશાખ વદિ પશ્ચિમા કલિકાલે
મહાન્ ઉગ્રતપસ્કારક પરમશાન્ત તપોમૂર્તિ વયોદ્ધ અનુયોગાચાર્ય
ઉપાધ્યાયની મહારાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજી ગણિવર્યશ્રી તથા
પૂજ્યપાદ્ સદ્ગુરુપદેશક પ્રવૃદ્ધવક્તા ત્રિદ્વિવર્ય પચાસપ્રવર શ્રી અમૃતત્રિ-
વર્યજી ગણિવર્યશ્રી આદિ મુનિમંડલ ઠાળા ૮ રાણીગામે પધાર્યા
ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય શાહ તારાચન્દની ઉમેદમલજી ધનેશ પ્રમુખ શ્રીસંઘે
પૂજ્ય ગુરુચર્યાનુ મન્ય સ્વાગત કર્યું અને ત્યારવાદ પૂજ્ય ગુરુદેવોને
મારગાડની નાની પશ્ચતીર્થની યાત્રાળ જરાની લક્ષ્મી માત્રના છતા શ્રી
સપના આગ્રહથી રોકાવુ પડ્યુ શ્રાદ્ધવર્ય શાહ તારાચન્દજી ઉમેદ-
મલજી ધનેશ તેમજ શાહ પુત્રરાજજી મિશ્રીમલજી શાકા આદિ

श्रीहर्षपुष्पाभूतजैनग्रन्थमालातरफथी बहार पढेलां
पुस्तकोन्नु प्राप्तिस्थान.

शाह केशवलाल माणेकचन्द कापडीआ

ठे गवारा बजार खभात

शाह कस्तुरचन्द नानालाल ठ चितारी ढाल

मु खंभात Camebay (गुजरात)

(बाया भाणद-पेटलाद)

शाह पोपटलाल लल्लुमाई

नागजी मुदरनी पोळ अमदावाद

शाह शकरचन्द नानचन्द मु रायपुर

पोष्ट नरोडा A P Ry-

मास्तर नगीनदास नेमचन्द

ठे दोसीवाटानी पोळ, अमदावाद

सूचना-आ बुक सेट मगाउनार पोष्टचार्ज तथा पेक्विंगने भाटे
पोष्टेज भण आनानी टिकीटो मोक्कली

मुद्रक-हीरालाल वैचवद् शाह 'श्री शारदा मुद्रणालय'

सेन्ड ठ टॉकीसनी बाजुमा, पानधोरनाथ-अमदावाद

શ્રીસઘ તરફથી નિરન્તર પૂજાઓ મળાવવાની શરૂ થઈ પ્રભાવના આગી
વિગર થવા લાગ્યું, વાર દિવસ સુધી લાગટ પૂજાઓ મળાવાદ પૂજપાદ
વિદ્વદ્વય પચામની મહારાજશ્રીની પૂજા મળાવવાની ઇચ્છા અપૂર્વ રીતિ
કે જથી પૂજામા સઘળાય તહીન બની જાય અને વધુ ઉહાસ જાગે

આ રીતિએ વાર દિવસ પૂર્ણ થયા વાદ પૂજ ગુરુદેવો વિહારની
તૈયારી કરવા લાગ્યા શ્રી સઘને પૂજ્ય ગુરુવયો રાખીમાથી વિહાર કરે
તે જરાયે રચતુ ન્હોતુ છેવટ વિહાર કરવાની આગતી રાત્રે ધર્મપ્રેમી
શ્રાદ્ધવર્ય શાહ તારાચન્દજી તથા ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય ભાઈ મિશ્રી
મલજી આદિ શ્રીસકલ સઘે ચાતુમાસ માટે અતિ આપ્રહમરી વિર્ત
કરી પરન્તુ પૂજ્ય ગુરુવર્યાને નાના પચતીથાની યાત્રાને માટેની ભાવના
ઉઠત હોદને ના પાડી પુનઃ ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય શાહ મિશ્રીમલજી
ના ધર્માનુરાગી પૂજ્ય ચયોદ્વદ તપસ્વી માતૃશ્રીને એમ લાગ્યું કે
આવા અઢાઈ અઢાઈથી તપસ્યા કરવાગાલા મહાપુરુષનો જોગ આ ગામને
કયોરે મળે : આથી તેઓ પોતાના સુપુત્ર ભાઈ મિશ્રીમલજીને
કોઈ પણ રીતિએ ગુરુ મહારાજને ચાતુમાસ રોજવા માટે આપ્રહ કયો
તેઓ પળ પોતાની પૂજ્ય માતૃમક્તિના યોગે વિહારની આગલી રાત્રી
સન્નિધિ સઘ મેગો કરી કોઈ પણ રીતિએ શ્રી ગુરુમહારાજને રોજવાને
નિણય કર્યા પૂજ્ય ગુરુવર્યાએ પળ ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય શ્રીમિશ્રીમલજી
રાજા આદિ શ્રી સઘની વિનંતિને માન આપી ચાતુમાસ માટે હા મળી
સન્નિધિ શ્રી સઘમા આનંદ આનંદ પેલાયો ત્યારનાદ બીજે દિવસે પૂજ્યપાદ
કળિકાલે મહાન્ ઉપ તપ કરનાર પરમશાન્તતપોમૂર્તિ ઉપાધ્યાયજી
મહારાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજી ગણિવર્ય આદિ ૩ મુનિરાજો મારવ

राणीगाम (माहवाड) निवासी धर्मानुरागा उदारचित्त भ्रेष्टिर्नर्य

श्री मिश्रीमलनी गलायदजी रांऊ

बालनक्षचारी मदूर्मोपदेशक प्रकृष्टवक्ता विद्वद्भ्यं
 अनुयोगाचार्य पन्यामप्रवर
 श्रीअमृतविजयजी गणितर्य

दाश्या स १९०० कार्तिक सुदि १

वना ना ना वि स १८ ना भाग्य सुदि ६
 गणित वि स १९९ ना जया सुदि ९
 प शाला वि स १९९९ ना जया सुदि १०

ज म स १९९ आमो सुदि बीज

રાણીગામ (મારવાડ) નિયાસી ધર્માનુરાગી ઉદારચિત્ત શ્રેષ્ઠિય

શ્રી પુષ્પરાજની ઉમ્મમલજી રાકા

હની નાની પચતીર્થની યાત્રા પધાયા અને યાત્રા કરીને પુન પાઝ
ફર્યા વાદ પૂજપાદ ઉપાધ્યાયની તપસ્વીની મહારાજસાહેબ તથા પૂજ્ય-
પાદ પન્યામજી મહારાજશ્રી આદિ રાણી ગાને પધાયા

ધર્મપ્રેમી ઉદારચિત્ત શ્રેષ્ઠિચર્ય શ્રીમિશ્રીમલજી તરફથી મન્ય
સ્વાગત થયુ સાધુઓના ઐમ્યાસને માટ તેઓશ્રી તરફથી એક સારા
પડિતને યોગવવામા આવ્યા ચોમાસામા રાણી ગામના શ્રી સઘને
ભગવતિજી સુત્ર સામઢવાની જિજ્ઞાસા થતા તેની ઉછામણી
બોલાઈ, અને તેનો લાભ પળ માઈ મિશ્રીમલજીએ લીધો ચોમા
સામા ચૌદ પૂવ તપની આરાધનામા કેટલાક માઈઓ અને વાઈયો
જોટાયા તે કાર્યમા પળ સાધર્મિક ભક્તિનો કટલોક લાભ તેમણ
લીધો સારાયે ચોમાસામા આ શઠશ્રી તરફથી ચાર તીથીણ પ્રમાપના
પળ ચાલુજ હતી આ સિવાય વહારગામથી આપનાર સદગૃહસ્થોની
ભક્તિનો સઘઝોય લાભ અને હવટ ચાતુમાસ પૂર્ણ થયા વાન ચાતુર્માસ
વદલાવમાનો લાભ પળ તેમણેન લીધો આ રીતિએ આજ્ઞાય ચોમાસાનો
સઘઝોય લાભ શ્રેષ્ઠિચર્ય શ્રીમાન્ મિશ્રીમલજીએ લીધેલ છે અને
શ્રીલેખામૃતસગ્રહ પ્રથમ ભાગ તરીકે આ જે પુસ્તક અમારી
શ્રીહર્યપુષ્પામૃતજૈનગ્રન્થમાલા તરફથી વહાર પડેલ છે તેમા પળ
તેઓશ્રીના તરફથીજ યોગ્ય સહાયતા મલલ છે

ચોરેસર ? આ રીતિએ ઉપગેક્ત સઘઝાય કાર્યામા ધર્મપ્રેમી શ્રેષ્ઠિ-
ચર્ય શ્રીમાન્ પુલ્કરાજજી મિશ્રીમલજીએ તથા તજોના પૂજ્ય વયો
વૃદ્ધ માતુશ્રીએ જે ઉદારતા દાસવી છે, અને જે લાભ લીધેલ છે તેની
મૂરિના અનુમોદના કરીએ ણીએ

અનુક્રમણિકા

૫૪

૧ લેણાઢ્ઢ. ૧ શુદ્ધપાશ્વિક શ્રાવકનુ સ્વરૂપ,

અતર્ગત દેહીગો

૨ નિરતર જિનવચનનુ અવળ કરનારને શ્રાવક કહેવાય

૨ શ્રાવકે પરલોકહિતકારી નિનવચનનુન અવળ કર્યુ જોરૂપ

૪ સસારરૂપ દાગાનગ્મા અધકામરૂપ લાકડા હોમનારને કેગા કહેવા ?

૫ સાવધવ્યાપારરૂપ પાપોપદેશ કવારેય ઉપાદેય ગથી

૬ મોક્ષપ્રાપ્તિનો ઉપાય અને તેનો ઉપદેશ

૭ ધર્માચાર્યની ફરજથી ધૂવનારા પાપાગાર્યોજ કહેવાય

૮ શુસાધુનુ સ્વરૂપ

૯ મોક્ષમાગદર્શક નિનાગમનુજ અવળ કર્યુ જોરૂપ

૧૦ મતિધમનિચારણપૂર્વક નિનવચનનુ અવળ સમુચિત છે

૧૦ નિનવચનઅવળગિધિ

૧૧ ધમસ્થાનકમા ત્રિકથા અવડ્ય ઘર્જયી જોરૂપ

૧૨ તીવ્રકમના નાશ સિધાય સમ્યગ્ ધર્મોપદેશઅવળનુ અશ ક્ષયણુ

૧૨ વિધિમુજવ જિનવચનનુ અવળકરનાર શુદ્ધપાશ્વિક શ્રાવક હોઈ શકે

૧૨ લેણાઢ્ઢ ૨ 'અર્થ' અને 'કામ' ને મય નાત શાસ્ત્રોમાં તેનો ઉપદેશ હોય ?

૧૪ શારત્ત્રામદર્પિઓ-અર્થ અને કામને હેય અને ધર્મને ઉપાદેય જણાવે છે

અલ્પનિવેદન

આ “શ્રીલેખામૃતસદ્ગ્રહ” નામની બુકમા જે લેખોનો સમ્રહ ફરવામા આવેલ છે તે લેખો પૃથ્વીપાદ પરમોપજારી વિદ્વદ્વર્ય પ્રવૃદ્ધ-વક્તા પત્રાસપ્રવરશ્રીઅમૃતવિનયજી ગણિવર્યશ્રીના કરકમલથી લખાયેલા છે

આ લેખો આ વીસમી સદીના જડવાદમા આગળ ઘપતા જમાનાવાદીઓ વદ્ધક ધર્મનુ રહસ્ય સમર્પીને જડવાદમાથી પાઝા હઠીને, અને ધર્માત્માઓ ધર્મમા વધુ સ્થિર વનીને આમકલ્યાણના શુભ રાદે સચરે, આજ એક શુભ દિનથી પ્રથમ વીરશાસનમા પ્રસિદ્ધ થયેલ હતા

તે લેખોનો સમ્રહ કરીં જો પુસ્તકાકારે વહાર પાડવામા આવે તો તે જરૂર અનેક ભદ્રિક આત્માઓન મહાન્ લાભનુ કારણ વને :

આ વિચારથી અમારી “શ્રીદર્પપુષ્પામૃતજૈનગ્રન્થમાલાના નવમા પ્રથરત્ન તરીકે આ શ્રીલેખામૃતસદ્ગ્રહ” નામની બુક વહાર પાડવામા આવેલ છે જો કે આ બુક લગમગ છ મહિના પહેલા પળ પ્રગટ થદ પૂરી હોત, પરન્તુ કેટલાક અનિવાર્ય સયોગોન લડને નિલ્લવ થવા પામ્યો છે

વઢી આ બુક રાણીગામ (મારવાડ) નિનાસી ઉત્તરચિત્ત શ્રેષ્ઠિવર્ય શાહ પુગ્વરાનજી મિશ્રીમલની રાજાની આર્થાક સહાયતાથી વહાર પાડવામા આવેલ છે આથી આ બુકમા તેઓશ્રીના પોટા પળ આપેલ છે

આ બુકમા સહાયતા કરનાર-ઉદારચિત્ત, સરલતાદિ ગુણયુક્ત

- ૭૪ ધર્મના પ્રકાર અને તેનું સ્વરૂપ
- ૭૫ શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ ધર્મમાજ દ્વોય, અધર્મમા નહિ
- ૭૬ અર્થ કામના રસિયાઓજ વર્તમાનમા જૈનધર્મને ધોકો પહોંચાડનારા છે
- ૭૭ ચારે પુરુષાર્થોમા ધર્મજ ઉપાદેય છે માટે સસારથી છૂટવા માટે શુદ્ધ ધર્મ કર્યો જોઈય
- ૭૮ શાસ્ત્રકારોને અથમામનો ઉપદેશ હૃદય નથી જ
- ૭૯ પ્રત્યક્તાનુ મુક્તિ પ્રયોજન માર્યું જનુ નજ જોઈય
- ૮૦ શાસ્ત્રના નામે અર્થ કામને પોષનારા અજ્ઞાનીઓને શાસ્ત્રીય પૂરાવા સહિત સાચી સમજણ અને તેવાઓથી સાચવેત રહી આમમાન નહિં મૂલ્યા મત્રિકોને મલામણ
- ૮૧ વિરાહની સિદ્ધિ માટે હાસ્યાસ્પદ ફર્લીલ અને તેનું નિરાકરણ
- ૮૫ અધર્મને ધર્મ મનાવવાના અજ્ઞાનીઓના કુપ્રયત્નોને દ્વઠા વવાજ ઠરાવ કરવાની જરૂર પડી
- ૮૬ લેખાઢ્ઢ ૩ જૈન કોને કહેવાય ?
- ૮૨ લેખાઢ્ઢ ૪ શ્રીશ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણ યાને ત્રિવિધ વિચારમાઢ્ઢા,
- ૮૩ આત્મા ૫ પરમાત્મા છે, ૫મ કહેનારાઓપ વિચાર કરવાની જરૂર.
- ૮૫ જગતમા પચપરમેષ્ઠિ મત્રથી વીજો કોઈ પણ મત્ર અધિક નથી
- ૮૬ સિદ્ધના પદર મેદો
- ૮૭ સિદ્ધના પદર મેદોનો ઘ્રણમા સમાવેશ અને તેમાય સ્વલિ ક્ષનીજ મહત્તા
- ૮૮ મરતાદિકના ઉદાહરણ લેનારાઓપ સમજણ જોઈય
- ૮૨ માવચારિત્રમા અનેકવાર કરેલ દ્રવ્યચારિત્રનો અભ્યાસ કારણરૂપ છે

અન ધર્મેના પ્રેમી શ્રેષ્ઠિવર્યશ્રીજી કલિનાઠ મહાન્ ઉપ તપ કરનાર
 પરમ શાન્ત તપોમૂર્તિ અનુયોગાચાર્ય પૂજ્યપાદ ઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી
 કર્પૂરવિજયજી ગણિપર્યશ્રી તથા વિદ્વદ્વય પ્રવૃદ્ધત્તા પૂજ્યપાદ પંન્યાસજી
 મહારાજશ્રી અમૃતવિજયની ગણિપર્યશ્રી આદિ મુનિ મળ્ડલન વિ સ
 હિન્દી ૧૯૯૮ નુ ચાતુર્માસ કરાવેલે, અને પૂજ્ય ગુરુદેવોના સદુપ-
 દેશથી તેઓશ્રીજી આ મહાન્ લાભ લાવેલ કે જેથી કરીને આ બુદ્ધ
 પ્રસિદ્ધ થવા પામી છે આથી તેઓશ્રીની સમ્યગ જ્ઞાનના શુભ પ્રચારની
 માવનાને અમે અનુમોદીશુ છીશુ

લિ સેક્રેટરી શ્રી હર્ષપુષ્પામૃત જૈન ગ્રંથમાલા

શાહ પોપટલાલ લલ્લુભાઈ

નાગની મુદરની પોસ્ટ, અમદાવાદ

---

૧ ચાતુર્માસ સંબંધિ વિશેષ દ્રશ્યકર્ત આગલ પેટ ૫૪મા દર્શનો

- ૪૩ સાધુવેપની મહત્તા
 ૪૪ ધર્માચાર્યનું સ્વરૂપ
 ૪૫ શૃદ્ધાધર્મની શ્રેષ્ઠતા યતનાભારાઓપ વિચાર્યું જોઈય
 ૪૮ ધર્મોપદેશગીજ ઉપાદેયતા
 ૪૯ શ્રાવક બોલે કહેવાય ?
 ૫૦ ધર્મનું શ્રવણ શાની સાધુઓ પાસે કર્યું યોગ્ય છે
 ૫૧ યજ્ઞ જિતભાષિત ધર્મજ શરણભૂત છે
 ૫૨ તારક જિતશામનનીચ શ્રદ્ધા વલ્યાળકારી છે
 ૫૩ શ્રાવકોપ દુષણતા તજવીચ જોઈય, તેજ ધર્મ મીપે
 ૫૪ બહુસ્પાદિમા તે તે ગુણિય જ્ઞાન દેવું યોગ્ય છે
 ૫૫ શ્રદ્ધાયુક્તવ્યક્તિય સુપાત્રમા લક્ષ્મીનો વ્યય કરવા છતા
 પળ સુસાધુની સેવામા તત્પર રહેવું જોઈય
 ૫૬ સુસાધુ અને કુસાધુની પરીક્ષા કરી સુસાધુની સેવામા
 રત્ન યતનું જોઈય
 ૫૭ મનની ચચલતાના કારણે ધર્મને નહિ માનનારાઓપ
 વિચાર્યાનું છે ?
 ૫૮ મોહાવીર માતાપિતાદિ સેવકનું કરે તેથી તેવું પાપ,
 સયમ સ્વીકારનારને લાગતું મધી પરુ સયમ લેનાર
 અને દેનારનું ધ્યેય શુદ્ધ હોયું જોઈય
 ૫૯ પદ્ધિત પુરુષો ગ્લાનઝોપધાદિદૃષ્ટિ ફલપ્રધાન જોનારા
 હોય છે
 ૬૦ પથમહાન્ત ચારક અને શુદ્ધ પ્રત્યક્ષ હોય તેને સુસાધુ
 કહેવાય
 ૬૧ યજ્ઞ વત્તેયોને આચરનાર શ્રાવક ધર્મી શકે છે,
 ૬૨ પ્રતિવ્રમણ શબ્દાથ અને તેનું સ્વરૂપ
 ૬૩ સસારના તમામ પદાર્થો પર છતાં સ્વ માનીય છીય તે
 બ્રમ છે અને તેથી દુઃખ પામીય છીય

- ૬૩ દુઃખનું કારણ પરને સ્વ માન્યું છે
- ૬૪ સૂયગદાંગ સુનમાનુ અગારદાહકનું દષ્ટાત
- ૬૫ ઉપરોક્ત દર્ષાતનું રહસ્ય જીવનમા ઉતારે તો સમારમા રણડવું પડે નહીં
- ૬૬ રાજ્યાદિકના મમત્યને આધીન થનેલાઓ દુર્ગતિમા જાય
- ૬૬ જ્ઞાનદશનાદિ ૫ આત્માના ગુણો છે, તે સિવાય સર્વ પર છે અને તેથીજ તેનો ત્યાગ કરાય છે
- ૬૬ શરાદા પૂર્વક અતિચારરૂપ પરચરમા જવું જોઈએ નહીં
- ૬૭ પ્રમાદ અને અતિચારથી પાછા દઢવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ
- ૬૭ જ્ઞેય હેય અને ઉપાદેયમા તે તે પ્રકારની જે વુદ્ધિ, શ્રદ્ધા, તેનું નામ સમ્યક્ત્વ
- ૬૮ જેમ અઢારે પાપસ્થાનકો હેય છે તેમ અતિચારો પણ હેય (નજા યોગ્ય) છે
- ૬૮ અતિચારોનું ઘર્ષન
- ૬૯ પાપોપદેશ કેનાર મુનિ મહાનતોથી ભ્રષ્ટ થાય છે તેથી તેવાઓથી દૂર રહેવામાજ લાભ છે
- ૭૧ અતિચારોને નિંદુ છું, અને ગર્હુ છું
- ૭૨ અતિચારને સારા માનનારને સાચો જૈન નજ કહેવાય.
- ૭૩ આરભ અને પરિગ્રહથી ઉત્પન્ન થતા અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ
- ૭૪ જે પરિગ્રહ અને આરભ શાસનપ્રભાવનાનું કારણ હોય તેનું પ્રતિક્રમણ નથી
- ૭૫ ધર્મપ્રભાવનાના કારણભૂત ત્રિયાનુષ્ઠાનોમા ચપરાતું દ્રવ્ય ધુમાડો નથી પણ દુનિયાદારીની પાપત્રિયામા ચપરાતું દ્રવ્ય ધુમાડો છે
- ૭૫ ધર્મમાર્ગે ધનચય કરવો ૫ ધધુ લાભદાયી છે
- ૭૬ ધર્મત્રિયાઓને અથગા તે નિમિત્તે થતા ધનચયને અદ-કાવનારાઓ પોતાના આત્માને દુર્ગતિ સમુદાય કરે

પણ ના પાડે, પરંતુ પોતે સસારને દાવાનંદ માનનાર થીજાને સારો
 નથી, અર્થકામનો ઉપદેશ આપી, તેમાં વિશેષ વાઙ્મનને શુ ઉપનામ
 આપી શકાય, તે વિચારણીય છે

સાવધવ્યાપારરૂપ પાપોપદેશ ક્યારેય ઉપાદેય નથી

વઢી કરુણસૂત્રમાં કુરુણ દેશના ઘટ્ટ સાધુનું દ્રષ્ટાંત તો જાણીતું—
 જ છે કે—કાઝસગમાં વાર થઈ ત્યારે ગુરુ મહારાજે પૂછ્યું કે—આટલી
 વધી વાર કેમ ચડ ? ઉત્તરમાં ઘટ્ટ સાધુ જણાવ્યું કે—દયાર્ષિતવી
 પુનઃ ઉત્તરમાં જણાવ્યું કે—સેનીનો ટાઈમ થવા આવ્યો છે મારા પુત્રો
 નિશ્ચિત છે, તેઓ સ્વતરમાં સુટ નહિ કરે તો ધાત્ર ચરાતર પામશે
 નહિ તો વિચારા શુ સ્વાશ ? ગુરુ મહારાજે જણાવ્યું કે—તેં દુર્વ્યાન
 ર્ષિતવ્યું

વાચક વર્ગ વિચારશે કે—જ્યારે પોતાના પુત્રો સત્રથી આ લોકની
 ચિંતા માત્ર કરવાથી સરાવધ્યાન કહેવાય, તો પછી મોક્ષાર્થી મુનિઓ
 આરંભ—સમારંભ યુક્ત એવો અર્થકામનો ઉપદેશ કેવી રીતે આપી શકે ?
 ન જ આપી શકે કોઈ બહુલકર્મી આત્મા સસારપોષક ઉપદેશ આપે
 તોય મોક્ષાર્થી આવક સામઝે જ નહિ જો સસારનું કારણ જવા અર્થ-
 કામની પુષ્ટિનો ઉપદેશ મુનિ આપે તો ઉપાધ્યાયજી મહારાજ જણાવે
 છે કે—અર્થની દેશના જે આપે તે શાસ્ત્રને લોપનાર છે અને મોક્ષમાર્ગનો
 ચોર છે તેથી જ મોક્ષમાર્ગ તેનાથી ચલાવી શકાતો નથી તેમજ
 સસારપોષક પાપોપદેશ કોઈ કાલમાં જ્ઞાનીઓ આપતા નથી, આવ્યો
 નથી અને આપશ પણ નહિ જાનીની આજ્ઞાનુસાર અનુસરવાવાળા એવા

- ૭૭ ઉપકારી પવા ધર્મને ખૂલનાર વૃત્તજ્ઞ કેમ ન બહેવાય ?
- ૭૭ વીતરાગદેવની ભક્તિ કરનાર સસાર સમુદ્રથી તરે છે
- ૭૮ દેવવૃત્ત સમવસરણાદિકમતિથી ઓ વીતરાગપણામા ઘાઘ ન આવે તો, મનુષ્યવૃત્ત અલ્પમન્તિથી ઘાઘ આવે છરો ?
- ૭૮ દુનિયાદારીના કાર્યોની પ્રશસ્તા કરનાર જ્યારે પાપ ઘાઘે છે, ત્યારે ધર્મના શુભ ફાયદા પ્રશસનાર ધર્મને પામે છે
- ૭૯ ધમાનુષ્ઠાનોમા યજ્ઞાતુ દ્રવ્ય જેને રૂચે, તેવા સસાર રસિકો જરૂર મયમા રહડે છે
- ૭૯ જિન આજ્ઞા યજ્ઞ ધમ
- ૮૦ હિંસા અને અહિંસાના મર્મને સમજનાર શુ ચૈત્યાદિકનો વિરોધ કરે ?
- ૮૦ જ્ઞાની વિદિત ત્રિયાઓમા આરમ્ભને આગલ ફરી ક્રિયા નુષ્ઠાનોને ડહાધે છે, તે તેમના દુભાગ્યની નિશાની નહીં, તો યીશુ શુ ?
- ૮૧ થાવકે અત્પારમી અને અલ્પ પરિગ્રહી વનતુ જોરૂપ
- ૮૨ મહા આરમ્ભ અને મહાપરિગ્રહ પ કુગતિનુ કારણ છે
- ૮૩ સાવધ આરમ્ભ અને પરિગ્રહ રાખવાનુ ત્રિધાન શાસ્ત્ર કારો ન કરે છતાં ઘોડ માની લે તો તે તેની અજ્ઞા નતાજ છે
- ૮૩ આણત્રાન્નિકના દષ્ટાંત લેનારાઓ સમજવાનુ
- ૮૪ આરમ્ભ-પરિગ્રહ છોડવામાજ શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ છે, પરંતુ સમયા છોડવાની તાત્કાલિકતા અમારે અલ્પ રાખે તેમા નહાન
- ૮૫ આરમ્ભ અને પરિગ્રહ છોડવા યોગ્ય છે, અને ય શાસ્ત્ર કારોને જણ છે છતાં પોતાની અજ્ઞાનતાનુ પ્રદર્શન કરાવનારને કોણ રોકે ?

- ૮૫ કદાચ માર્ગી ત્યો કે સસારમાથી તમામ આમાઓ મુક્તિમા જાય, તેમા આપણને દરકત પળ શી? સજ્જનોને તો તેથી આનંદજ છે
- ૮૬ આરંભ-પરિગ્રહના ત્યાગી સાચા મહામાઓ તેના ત્યાગનોજ ઉપદેશ દે છે પરંતુ તેને ઘઘારધામા અનુમોદન પળ કરતા નથી
- ૮૭ પાપનો ડર રાહ્યા ત્રિનાજ પ્રતિક્રમણ કરી પાપનો નાશ કરવાની માનનાવાળા માયા-મૃપાગ્રાદી છે
- ૮૮ પાપથી ડરનારાઓજ સાચુ કલ્યાણ કરી શક્યા છે અને કરશે?
- ૮૯ જ્ઞાનાતિચારનું પ્રતિક્રમણ
- ૯૦ જ્ઞાનાતિચારની નિંદા અને ગદ્દા
- ૯૦ શકા અને સમાધાન
- ૯૦ સમ્યક્ જ્ઞાનના અભાવમાજ જીવો અગ્રુમ કર્મો વાધે છે
- ૯૧ પાપાચરણમા રક્ત એ સાચા જ્ઞાનીઓ નથી પરંતુ તેવાઓ પોતાને જ્ઞાની તરીકે ઓળગાવી અજ્ઞાન દુનિયાને અઘટે રસ્તે દોરી મહાન્ શત્રુનું કામ કરનારા છે
- ૯૨ અગ્રુમ આચરણરૂપ અધિકારની હયાતિમા સમ્યક્જ્ઞાન રૂપી સૂર્યોદય થયેલો માનવો, એ મૂલભરેલું નથી શું?
- ૯૩ અગ્રુમ આચરણમા રાત્રી માત્રી રહેનારા નિશ્ચયથી અજ્ઞાની છે
- ૯૩ અગ્રુમ આચરણ કરનારાઓને જ્ઞાની માનવા મનાવવાની મૂલ નજ કરવી જોઈએ
- ૯૪ જ્ઞેય, હેય અને ઉપાદેયના વિવેક ધારનાઓ મહાન્ અજ્ઞાનીઓ છે
- ૯૫ જ્ઞાનાતિચાર રૂપ કમ શી રીતે યઘાય? તેની

છે, સસારમા નથી કાળને કે—મસારમા પ્રવર્તેના રવિ નાશ પામવા-
વાળું દુઃખ સહિત મુક્ત છે, માટે મોક્ષના અર્થોએ મોક્ષ દેવા વડે
પરોપકાર માન્ય છે વડી મોક્ષ વાડે હાથમા લઈ આપી ગાતા નથી
માટે મોક્ષપ્રાપ્તિનો ઉપાય દેવાડો, કારણ કે—મમ્યક્ સેવેલ ઉપાયથી
ઉપેયની મિદ્ધિ મુખે થાય છે તસ્માસ્ત્યુપાય ચલુ ધર્મ એવો મોક્ષ
પ્રાપ્તિનો ઉપાય નિશ્ચયથી ધર્મજ છે

ધર્માચાર્યની ફરજથી ચૂકનારા પાપાચાર્યોજ કહેવાય

આથી સ્પષ્ટજ છે કે—મોક્ષ આપના મમાન દુનિયામા કોઈ કોઈને
પરોપકાર ટેજ નહિ માટે મોક્ષ ન મોક્ષ પ્રાપ્તિનો ઉપાય ધર્મ, તેજ
ઉપદેશ પચમહામ્નધારી ગુરુગયા આપી ગાકે અચથા મમાત્યજગુરુને
ઉપદેશ દેવાથી મહાત્મનોથી ધ્રુવ થાય છે એરે અમન્ય પગ મે રહે રહે
નહિ હોગ છતાં પણ જ્યાર મોક્ષાર્થીએ મોક્ષનો ઉપદેશ આપે તે
મન્ય મુનિએ માટે પૂરવુજ શુ કેમક સાચા જીનો મન્ય સ્વરૂપ
સાસારિક એક પણ પદાર્થને સાચ્ય તરીકે ગણતા નથી એકે એક
આમા ત્યાગ ધર્મ સ્વીકારે છે, ત્યારે સાન્યન મન, રહે રહે
કરવુ નહિ, કરાવવુ નહિ, કરતાન સારો જાણે રહે રહે
સચ્ચ સાવજ જોગ પચ્ચક્ષામિના પાઠથી સ્વીકારે રહે રહે
ઓથી સસારજ્યનહારનો ઉપદેશ અપાયન કેવલ રહે રહે રહે
તે પચ્ચજ્વાળનો ભગ કરનાર પ્રયત્ન મુખ્ય રહે રહે રહે
જાનીએ તિત્યયરસમો સૂરી એ સૂચી રહે રહે રહે રહે
સમ્યક્ નિનમતન પ્રકાશ તે તિર્થકર રહે રહે રહે રહે
તરીકે, ઉપાદેયન ઉપાદય તરીકે એકે એક રહે રહે રહે રહે

- ૯૬ જ્ઞાનિઓપ પળ શિદ્રિયાદિ અમ્યન્તર શશુઓથી સાવચેત રહેવાની જરૂર છે, નહિતર ડુર્ગતિ સુલભ છે
- ૯૭ શિદ્રિયો અને કપાયાદિનુ પ્રશસ્તાપ્રશસ્ત વિવેચન કરવુજ જોઈપ નહિતર જનતા અગ્લે માર્ગે ચાલી જાય
- ૯૮ અપ્રશસ્ત શિદ્રિયાદિ ઘડે ઘઘાયેલ જ્ઞાનાતિચાર કર્મને નિંદવાનુ છે
- ૯૯ પ્રશસ્તાપ્રશસ્ત શિદ્રિયોનુ ઘર્ષન
- ૯૯ પ્રશસ્ત ધ્યણેદ્રિયનુ સ્વરૂપ
- ૧૦૦ અપ્રશસ્ત ધ્યણેદ્રિય આ લોકમાય અનર્થકારી છે, યમ જાણી અપ્રશસ્ત ધ્યણનો ત્યાગ કરવો' એન ધ્યેય સ્વર છે
- ૧૦૦ તે ચશુ શિદ્રિય પ્રશસ્ત કહેવાય? કે જેનો સુદેવાદિના દર્શનમા ઉપયોગ થાય છે
- ૧૦૪ જ્યારે મૂઢ આત્માઓ અપ્રશસ્ત ચશુશિદ્રિય દ્વારા પોતાના આ મન અને પરમને ઘગાડે છે, ત્યારે પુણ્યવાનો પ્રશન્ન થનાવગા પૂર્વેક જીવન સફલ કરે છે,...
- ૧૦૧ પ્રશસ્ત ઘ્રાણેદ્રિયનુ સ્વરૂપ
- ૧૦૧ જિનપૂજનમા વપરાતા પુણ્યાદિની પરીક્ષામા ઉપયોગ કરાતી ઘ્રાણેદ્રિય પ્રશસ્ત છે
- ૧૦૬ કલ્યાણકામીઓપ જિનપૂજનમા ઉત્તમ પુણ્યાદિનો ઉપયોગ કરવો જોઈપ.
- ૧૦૭ વેશર પૂના પળ શારત્રિવિદિત હોવાથી અવદય કરવી જોઈપ
- ૧૦૭ પુણ્યમાત્રો મક્ષિતથી સદ્ગુણોદિને દિતકારી અનપાનાદિ આર્પાને સંસાર સાગરથી પોતાના આત્માનો નિસ્તાર કરે છે
- ૧૦૮ સંસાર વ્યવહારમા માગ લેનારાઓ પોતાના સાધુપણાનુ લીલામ કરનારા છે

तो ते आचार्य नहीं परंतु वुसित पुरुष छे अधान् ते आचार्य, उपा
ध्याय के साधु तरीके तो शु पण सामाय सपुम्पनी कोटीमा पण स्त्री
शक्तो नहीं बड़ी अर्थदिपिका नामनी श्राद्धप्रतिक्रमणनूना
टीकाकार धम्माअरिए ए पदधी जणावे छे क-श्रुतन चारित्र
धर्मना पालनमा प्रवीण तथा सम्यग् धमन देनारा, जेम अग्निफ
ग्रदेशी राजाने केशी गणधर भगराने सम्यग् धर्म आप्यो हतो
तेम सम्यग् धर्मन देनारा धर्माचार्यने नमस्कार जणाव्यो

आधी स्पष्ट छ के-श्रुतन चारित्र धर्मो उपदेश देनार न होय
अने जे कोइ ससारव्यवहारना मार्गन बतावनार के पोषनार होय तो
ते धर्माचार्य नहीं किंतु पापचार्यज कहवाय

कुमाधुनु स्वरूप

उत्तराध्ययन सूत्रमा “सय गेह परिचज्ज”ए गावाधी जणाव्यु छे
के-ज साधु पोताना घरनो त्याग करी पागसाना घरमा पिण्डादिना
लोमधी तेना घरना काया कर न शुभाशुभ निमित्तादि भासवा बडे
व्यवहार चलावे तेने पाप साधु कहवाय, बड़ी श्रीपाल चरित्रमा पण
श्री मुनिचंद्र नगमना गुरु महाराज पास मयणासुदरी धर्मना लोकाप-
वादने दूर करवा उपाय पूछ छे, त्याग गुरुमहाराज जणावे छे के-

पमणेइ गुरु भदे, माहूण न कप्पए हू सानज ।

कहिउ किपि तिगिच्छ, विज मत च तव च ॥

ह भदे ! साधुओने कोई पण सावध दवा, विद्या, मंत्र-
तंत्र कहैना कल्पज नहि

- ૧૦૯ જે પુણ્યશાલીઓ પોતાની સપત્તિનો સદુપયોગ કરી પોતાના આત્માને તારે છે તે પ્રશશનીય અને અનુમોદનીય છે,
- ૧૦૯ અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ
- ૧૦૯ માગ્યશાલીઓ પ રાગદ્વેષને કરનાર સુગધિવાળા યા દુર્ગંધીવાળા પદાર્થોને તજવા જોઈએ
- ૧૧૦ પ્રશસ્ત જિહ્વેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ
- ૧૧૦ જીભનો-સદુપયોગ કરવાથી જરૂર કલ્યાણ થાય છે
- ૧૧૧ જેનાથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તેનાજ-નાશની યાત્રો, કર્ણી ય કેટલી ભયંકર દશા ?
- ૧૧૧ જિહ્વા શ્ચન્દ્રિયનો દુરુપયોગ કર્યો તો સમજો કે આ ભય, અને પરમવમા ભયંકર દશા છે
- ૧૧૨ પુણ્યવાનોષ જિહ્વા શ્ચન્દ્રિયને પ્રશસ્ત બનાવના પ્રયત્ન કર્યો જોઈએ
- ૧૧૨ અપ્રશસ્ત જિહ્વા શ્ચન્દ્રિયનું સ્વરૂપ-
- ૧૧૪ કલ્યાણકાંક્ષીઓની જિહ્વા શ્ચન્દ્રિય-પ્રશસ્ત બનવી જોઈએ, કારણ કે-અપ્રશસ્ત જિહ્વેન્દ્રિય દુઃખનો કારણ છે
- ૧૧૫ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્પર્શેન્દ્રિયનું સામાન્ય સ્વરૂપ
- ૧૧૫ પ્રથમ પ્રશસ્ત સ્પર્શેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ
- ૧૧૬ વૈયાવશની મહત્તા
- ૧૧૭ અપ્રશસ્ત સ્પર્શેન્દ્રિયનું ઘર્ષન
- ૧૧૭ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત શ્ચન્દ્રિયોના સ્વરૂપને જાણીને શ્ચન્દ્રિયોની આધીનતા તજવા ઉચ્ચમરત બનવું, એન કલ્યાણકર માર્ગ છે
- ૧૧૮ કાચરાનું દૃષ્ટાન્ત
- ૧૧૯ દૃષ્ટાન્તનું રહસ્ય
- ૧૧૯ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત કપાયોનું સ્વરૂપ

આથી પગ સ્પષ્ટ છે કે—જે સાધુઓ લોકોમાં મનાયા—પૂજાવા
સ્વાતર મગ્ર-તથ્ર, દોરા, ધાગા અને માવ-તાલાદિ નિમિત્તાદિ
માલે છે, તે સરેસર શ્રી જિનેશ્વરદેવની આના પદારજ કહેવાય
અને તેથી સાધુપણાથી ચૂકયોગ મમજવો

મોક્ષમાર્ગદર્શક જિનાગમનુજ શ્રવણ કરણુ જોડે અન્યનુ નહિ.

આ ઉપરથી દટલુ સિદ્ધ થયું કે—સાધુ અને શ્રાવક
ધમાનુષ્ઠાનો જેમા છે, એવું સાક્ષાત્ પરલોકહિતકારી જિનાચા
સામઙ્ગ્ય ન સમજાવતું શ્રોતાઓ જિનવચન કેરી રીતે સામઙ્ગ્ય
તો જણાવે છે કે—સમ્યક્ દટલે શઠતાદિ રહિત, કેમકે પ્રયત્નીકાદિ
માવ વડે નિનવચન સામઙ્ગ્ય છતાં પણ શ્રાવક કહેવાય નહિ
આથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે—જ્યાં સુધી આમા પોતાની વ્રતતા, દ્વેષ,
યુટિલતા, દ્રષ્ટિરાગીપણુ તિગે દુર્ગુણોન દૂર કરી સસાર સુખની આશસા
રહિત આમન્યાણ કરવાની ઇચ્છાદિ જિનવચન સામઙ્ગ્યો
નથી, ત્યાંસુધી તેનો સાચો શ્રોતા બની શકતો નથી જ્યારે
મોક્ષ મુરતના અભિલાષપૂર્વક નિનવચનોનું શ્રવણ કરે ત્યારેજ
જીવ શાશ્વત મુગ્ધનો ભોક્તા બન છે । અત્યંત ચોરે ગતિમા રસ્તેગાનો
એમ નિશ્ચય સમજવું વઝી કોડ શકા કરે કે—કપિલાદિના વચનો
પણ પરલોકહિતકારી છે જો એમ ન હોય તો કેમ કહેવાય છે કે—
“જાવતિ ચમલોડ ચગ્ગપરિવ્યાય ઉવવાઉત્તિ” ચરક પરિગ્રહક
પાંચમા પ્રલદેવગેક સુધી ઉપજાય છે, માટે કપિલાદિ વચનોનો
ત્યાગ કરવા વડે અને નિનવચનનેજ સામઙ્ગ્યથી શ્રાવક થાય એમ કેમ
કહેવાય ? સમાધાનમા જણાવે છે કે—સમ્યક્ સમીચીનમત્યત

- ૧૨૦ અપ્રશસ્ત માન
 ૧૨૦ પ્રશસ્ત માન
 ૧૨૦ પ્રશસ્ત માન રાગવાનુ (રહેવુજ જોડપ) અને અપ્રશસ્ત તજવાનુ છે
 ૧૨૧ અપ્રશસ્ત માયાનુ સ્વરૂપ
 ૧૨૧ પ્રશસ્ત માયા
 ૧૨૨ પ્રશસ્ત માયાથી શુભો વધ છે કારણ કે તેમા વીજાના વૂરાની ભાવના નથી કિનુ દ્વિતીજ ભાવના છે
 ૧૨૨ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત લોભ
 ૧૨૩ મન, વચન અને કાયાનુ પળ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્વરૂપ
 ૧૨૩ રાગદ્વેષના પળ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત કે પ્રકાર
 ૧૨૪ વિપરીત દશા પજા હુ યનુ કારણ છે
 ૧૨૫ પરમશાન્ત તપોનિધિ-સચ-સ્થવિરાચાર્યવર્યાના શ્રીમતા વિજયસિદ્ધિસૂરીશ્વરાણા સ્તુત્યષ્ટકમ્
 ૧૨૬ શ્રીમદ્ વિજયમેઘસૂરિપુજ્યાના સ્તુત્યષ્ટકમ્
 ૧૧૭ શ્રીમતા વિજયક્ષમાનન્દસૂરિચરાણા સ્તુત્યેનાદશકમ્

પરલોકહિતમ્ યાતુ” જમ નિશ્ચયથી જિનવચન સાક્ષાત્ અથવા
 પરપરાએ મોક્ષના કારણપણાએ સમ્યક્ પરગેઠહિતકારી છે, તેવી રીત
 કપિલાદિ વચ્ચા થતુ નથી અથાન્ કપિલાદિ શાસ્ત્રવચનોથી દેવએક
 મઝે પણ મોક્ષ સુખ તો નવ મઝે જ્યારે જિનવચનોના આરાધનથી
 મોક્ષ મળે, ત્યારે દેવાદિના સુખોતુ તો કદવુજ શુ ? માટે મોક્ષના
 અર્થોપાદા નાટતા દૂર કરવા પૂર્વક જિનાગમાનુજ શ્રવણ કરવુ જોડે
 કેટલકો એમ જણાવે કે—આપણ તો ગમ ત્યા શાસ્ત્રવચનનુ શ્રવણ
 કરવુ, કારણ તમા જ હાય તે પ્રહણ કરનાના આપણને શુ વાધો ?
 આવુ કહેનાર આમાઓ ચરતર જડ જેવા કહી શકાય

મતિભ્રમનિનારણ પૂર્વક જિનવચનનુ શ્રવણ સમુચિત છે

શ્રીમાન્ સ્નાનરસૂરીશ્વરજી જેવા પણ પોતે જણાવે છે કે—અય મત્રોનો
 જાપ કરવા વડે નવકાર મત્રનો જાપ વિસાર્યા અને કુન્ડાલના ધાક્યો
 વડે જિનાગમ વચનાન દૃખ્યા છેવટે પ્રભુ આગઝ જણાવે છે કે—હે
 નાથ ! આ મારી મતિનો ભ્રમ છે અર્થાત્ પરમેષ્ઠિ મત્રને છોડી અય
 મત્રની ઇચ્છા કરનાર ન, જિનાગમો ડોટી કુશાલ સામઝનારાઓને
 મધઝ પીતરાગદેવને ડાહી અસવનુ ડુંદવાને સેવનારાઓને મતિભ્રમ
 થયો છે, માટે તંવા મતિભ્રમને દૂર કરવાપૂર્વક શ્રી જિનવચનનુ જ
 શ્રવણ કરવુ ઉચિત છે

જિનવચન શ્રવણ વિધિ

શ્રોતાઓએ ઉપયોગગઢ્યા થઈ તેનુ શ્રવણ કરવુ જોડે જો ઉપ
 યોગ રહિત સામઝે તો કાઈ લાભદાયક થાય નહિ, અને તે મેંસ આગઝ
 માગવન્ જેવુ થાય

लेखाङ्क १

शुक्ल पाक्षिक श्रावकनुं स्वरूप.

परमोपकागी पूयपर्य श्रीहग्निमद्रमूरीश्वरजी महाराजा श्रावकधर्मनु
निरूपण करता जणाव छे के —

परलोयहिय सम्म, जो जिणउयण सुणेइ उवटतो ।

अइतिव्वरुम्मविगमा,—सुक्कोसो सारगो एत्थ ॥

ज कोइ आमा उपयोगमाओ थइन परलोकमा हितने करमा
वाळा निनउचनोने गठतानो त्याग करवा पूयक अनितीवर्मना
नागर्था साभळ छे, ते आमा उत्कृष्ट वा शुक्लपाक्षिक श्रावक
कहेवाय छे

उपर लखेल मूळ श्लोकनी टीका करता टीकाकार महर्षि जणावे
छे के—जे कोइ आत्मा निनउचनन माभळ छे, ते श्रावक बनी शके
छे आर्था चोखनुन छे के—कोइ आत्मा श्रावक कुळमा उपन थयो
होय, उता जो निनअरदेवना बचनोन भावपूर्णक न साभळनो होय,
या साभळ्या उता समयधमन नाम विरोध उठावनो होय, तो कहेवु
ज पडश के ते नामनाज श्रावको कहवाय

जम ब्राह्मणना कुळमा उपन थयेल ब्राह्मण कहवाय, क्षत्रियना
कुळमा उपन थयेल क्षत्रिय कहवाय तेम श्रावकना कुळमा उपन थयेल

एटलान माटे अनुपयोगनो निषेध करवा माट शास्त्रकार
जणावे छ के—

निदाग्निगद्वापरिवज्जिएहिं, गुत्तेहि पजलिउडेहि ।

भत्तिगहुमाणपुब्ब, उवउत्तेहिं सुणेयव्व ॥

धर्मस्थानमा विकथा अवश्य वर्जवी जोइए

निद्रા વિચારહિત, ગુપ્ત, હાથ જોડીને, ઉપગોગ યુક્ત, બહુમાન
ને ભક્તિ પૂર્વક શ્રોતાએ જિનવચન શ્રવણ કરવું જોઈએ આથી સ્પષ્ટ છે
કે—ઉપાશ્રયાદિ ધર્મ સ્થાનકે વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા આવનારે નિદ્રા,
વિકથા—ઘટલ રાત્રકથા, દેશકથા, ભક્તકથા અને સ્ત્રી કથા—આ
ચારે પ્રકારની વિકથાઓ તજવી જોઈએ કારણ કે તે પાપનું કારણ છે
જે કથા કરવાથી આત્મા પાપથી લેપાય ને સમારમા રત્વડે
તેને વિકથા કહેવાય, અને તે વિકથા ઉપાશ્રયમા કરવામા
આવે તો પછી ઉપાશ્રય ને ઘરમા ફરક થયો ? ઉપાશ્રય, એ
ધર્મક્રિયાનું સ્થાન છે, માટે ઉપાશ્રયમાં તો ફક્ત ધર્મકથાજ
સામજ્વાની હોય ધર્મસ્થાન સિવાયના સ્થાનમા વધાયેલ પાપ એ
ધર્મસ્થાનકે ધર્મ કરવામા આવે તો છુટી શકે, પરંતુ ધર્મસ્થાનક-
માંજ જ્યારે પાપ વધાય તો પછી તે છુટવાને વદલે વધાય છે.

એરે જૈન કુટ્ટમા ઉત્પન્ન થયેલા નામધારી જૈનો પણ જાણતા હશે
કે—આપણે જ્યારે દહેરાસર અથવા ઉપાશ્રયમા પ્રવેશ કરતા નિસીદ્ધિ
કહવા પૂર્વક ઘટલે દુનિયાદારી સમધિ તમામ કાર્યાનો નિષેધ કરીનેજ
પ્રવેશ કરીએ છીએ તો પછી નિસીદ્ધિ કહવા પૂર્વક ધર્મશ્રવણ કરવા આવે-

प्राणीने श्रावक ज वही शकतो नथी, कारण के—श्रावकपणा विशेषतः
कारण क्रिया छे आथी एम न समजवु क—श्रावक कुळ नकामु छे

कारण एछे के—उत्तम कुळना महिमाने लइ घण भागे धर्मप्राप्ति
सुलभ छे, एथी कामनु छे, छत्ता श्रावक तो त्वारेज कहवाय क निरत
जिनवचननु श्रवण करे

निरतर जिनवचननु श्रवण करनारने श्रावक कहेवाय

आथी बीजी दात पण स्पष्ट थाय छे क—शृणोति इति
श्रावक इति व्युत्पत्ति करी जो कोइ एम माने के—गमे ते, एठे
अर्थकामनी पुष्टि करवावाळा जे वचनो अथवा अर्थकामनी पुष्टिवाळा
काव्यादिस्त्रने तेमज असर्वज्ञना वचनोनु श्रवण करवाथी पण श्रावक बनी
शकय, अने धर्मस्थानके तेवा वचनो बोलवामा, बोलववामा ने
सामळवामा साधु अथवा श्रावकोने कइ बाध करता नथी अथवा
बोलनार साधुओ अथवा श्रावको प्रभुनी आनाथी निपरित बोलनार छे
एम केम न वही शकय 'अर्थकामनी पुष्टिवाळा जे वचनो तथ
असर्वज्ञेना जे वचनो ते मोक्ष अर्थ साधनार नहि होवाना कारणे
तेनु जे श्रवण ते अनुचित छे माए मोक्षार्थी भय प्राणीए तेवा वचन
न सामळना जोइए उपर जणाव्या प्रमाण ज्यारे निरतर जिनवचननु
श्रवण करे त्वारे श्रावक वही शकय

श्रावके परलोक हितकारी जिनवचननुज श्रवण करवु जोइए

जिनवचननु कथन पण एवा प्रसारनु होवु जोइए के जे
लोसमा हितकारी थाय जिनागमोमा तमाम वस्तुओनु निरपण

गृहस्थो आगळ सावचना त्यागी पंचमहान्तधारी मुनिराजो दुनिया दारीनो अथवा जेमा विरथा होय एवो उपदेश आपी शकेन नहि, मुञ्ज वाचक वग स्वयं विचारश

श्रावकथी बीलकूल दुनियादारीनो उपदेश मागी शक्य नहि आवी रीत स्पष्ट छे उता जो साधु उपदेश आपे ने श्रावक सामळे तो उपदेश करनार साधु, ए साधु नथी ने श्रावक, ए श्रावक नथी माटे सावचना त्यागी मुनियर्षोए तथा तेमना उपासकोए धर्मस्थानकोमा विरथादिनो त्याग अवश्य करवो जोइए तनो त्याग करवा पूर्वक मन, वचन, अन कायाना समय पूर्वक वे हाथ जोटी बाध निनयपूर्वक न अभ्यंतर हृदयना प्रेमपूर्वक एकाग्र चित्ते निनवचन श्रवण करवु

तीव्रकर्मना नाश सिवाय सम्यग् धर्मोपदेश श्रवणनु अशक्यपणु
उपर मुजब क्यारे सामळी शकाय १ ज्यारे तीव्र कर्मनो नाश थाय त्यागे तीव्र कर्मना (जानावरणीयादि धमना) नाश सिवाय विरथादि रहित उपयोग पूर्वक निनवचन श्रवणनो समव नथी
विधि मुजब जिनवचननु श्रवण करनार शुक्लपाक्षिक श्रावक होइ शके

आधी स्पष्ट थाय छे के—धर्म स्थानके भारे कर्मी आत्माजो जिनवचन श्रवणनो लाभ लब्ध शक्यता नथी, परंतु जे हळवा कर्मी आत्माजो विरथादि रहित उपयोगपूर्वक बहुमानपूर्वक श्रवण शठना दिकथी रहितपणाए परलोभमा हित करवावास्तु जिनवचननु श्रवण करे ते आत्मा उच्छिष्ट वा शुक्लपाक्षिक श्रावक होइ शके

ઠતા સામઙ્ગ્યાનુ પળ તે યજ્ઞ કે જે પરલોકમા હિતકારી હોય જિન-
વચનોન આરાધવાથી જ પરલોક અનુકુલ થાય છે વઝી પરલોકમા
હિતકારી એવું જિનવચનનું શ્રવણ જણાવ્યું આ ઉપરથી એમ પણ થયું
કે—ઈલોકહિતકારી જે નિમિત્ત શાસ્ત્રો, જ્યોતિષપ્રમતિ, અષ્ટાગ્નિનિમિત્ત
વિગેરે જે જિનવચનો છે, તે સામઙ્ગ્યાનો નિપેધ કરવામા આવ્યો છે જો
કે નિમિત્ત શાસ્ત્રાદિ અભિપ્રાય વિશેષથી પરલોકમા હિતકારી છે પરંતુ
મુખ્યત્વે કરીને તો આલોકમા જ હિતકારી છે

અહિં કોઈ ત્રાસ કરે કે—અભિપ્રાય વિશેષથી જે પરલોક હિત-
કારી બને છે, તે વચનો પરલોક હિતકારી જ છે, માટે તેનું પણ શ્રવણ
કરવું આ શકાનું સમાધાન કરતા જ્ઞાની મહર્ષિઓ પચ્ચાલે છે કે—
જો એમ છે તો તમામ કુશાસ્ત્રો પણ સામઙ્ગ્યા આ માટે એક
જિનવચન પરલોક હિતકારી કહેવાય ! કારણ એ છે કે—અભિપ્રાય
વિશેષથી તમામ કુશાસ્ત્રોનું પણ પરલોક હિતપણુ દૃષ્ટ છે, માટે જ દીક્ષા-
કાર મહર્ષિ જણાય છે કે—શ્રાવક ક્યારે કહી શકાય કે—અથવા શ્રી
જિનવચનનું શ્રવણ કરે ત્યારે

વઝી જિનવચન કલા પ્રમાણનું હોવું જોઈએ ? તો પરલોકદિવ્ય
ષ્ટલે પરલોક હિતકારી હોય તેનું આ વિશિષ્ટતાથી જે માક્ષાત્
પરલોક હિતકારી સાધુ અને શ્રાવકની ત્રિયાયુક્ત જે જિનવચન હોય તે
સામઙ્ગ્ય, જોઈએ, અને તે સામઙ્ગ્યતા શ્રાવક થઈ શકે

આથી સ્પષ્ટ છે કે—સાધુ અને શ્રાવક ધર્મયુક્ત જિનવચન
કે જે પરલોક હિતકારી હોય તે સામઙ્ગ્યાના અધિકારી છે જ્યોતિષ
શાસ્ત્રાદિ જે ઈલોક હિતકારી છે, તે સામઙ્ગ્યાનો નિપેધ છે

સાથે ણ પળ સમતી લેવાનુ કે તે શ્રાવક શુરુલ્પાશિક હોઈ અપાર્થ
પુદ્ગલ પરાવતમા મોક્ષ પામવાવાળો જાણવો ઉક્ત સ્વરૂપ શ્રાવક
શ્રુણોતીતિ શબ્દવ્યુત્પત્તિત્રિપયીભૂત શ્રાવક ધર્માધિકારે જાણવો
બીજે પુન ત્રિશષ્ણગત્તિ સામંત્રના વડ, સમજાવના પડે અથવા
નામાત્મિભેદભિન્ન શ્રાવક કહવાય છે

લેખાઢ્ઢ ૨

‘અર્થ’ અને ‘કાસ’ને ભયકર કહેનારા શાસ્ત્રોમા
તેનો ઉપદેશ હોય ?

શ્રી મોયળી તીર્થમા શ્રી શ્રમણસઘે ણ સમધમા કરેલો ઠરાવ
તદન સુયોગ્ય છે અને શાસ્ત્રસમ્મતજ છે એ સ્પષ્ટ છે !

સયલાળત્થનિમિત્ત, આયામકિલેસકારણમસાર ।

નાહણ ઘણ ધીમ, ન હુ લન્મડ તમિ તણુઅપિ ॥

હૃત્થી અળત્થમરણ, ચલચિત્ત નરયવત્તણીભૂઅ ।

જાણતો હિઅકામી, વસવત્તી હોઈ ન હુ તીસે ॥

શ્રાદ્ધ ત્રિપિકાર બાલ સરસ્વતી બારદધારક પૂજ્યપાદ શ્રીમાન્
રત્નશેખર સૂરીશ્વરજી મહાગજા શ્રી શ્રાદ્ધત્રિપિમા પ્રસગોપાત શ્રી ધર્મ-
રત્નપ્રકરણમાથી માન શ્રાવકનુ લક્ષણ ઓઢ્ઢસાવતા જણાવે છે કે—
સકલ અનર્થનુ નારણ, અન કલેશનુ કારણ, અસાર ણુ ધન છે, એમ
જાણીને બુદ્ધિમાન તેવા પ્રત્તારના ધનને વિપે જરા પણ આમત્ત થવુ

સસારરૂપ દાવાનલમા અર્થકામરૂપ લાફડા હોમનાસ્ને કેવા કહયા ?

જ કોઈ જમ કહ છે ક—‘પૂવાચાર્યાં સસાર વ્યવહાર પોતા માટે ‘યોનિષ, નિમિત્ત, શ્રાદ્ધત્રિપિ નિગરે ઢાલો બનાયા છે, જ હાલ મોજુદ છે’ આપુ જ વોત્તુ તે નર્યુ અનાનજ છે કારણ—છધિધમેજ પળ પોતાની લ્ધિઓનો ઉપયોગ પોતાના દેહને માટે કર્યા તથી, એ શાલમા જણાવે છે જેમ સનતકુમાર આદિ મહામાઓના દ્રષ્ટાનો પ્રસિદ્ધ છે તો પડીદુનિયાદાગિન પોપમા માટે યીજાન બતાવે જ કયાથી ? અમન નજ બતાવે શ્રાદ્ધત્રિપિ નિગર પ્રથોની અદર શારકધર્મનુ સ્વરૂપ બતાવે છે, પણ દુનિયાદાગિન પોપી નથી જો દુનિયાદારીના પોપ તો નાની ન અનાનીમા ફેર શુ ? કારણ જાનીઓ તો જણાવ્યુ ક—“સમારદાવા નલદાહનીર” સસાર પ દાવાનઝ છે અહિં મુન વાચક વાં વિચારશે ક—જે સમારને જ્ઞાનીઓ દાવાનઝ તરીકે ઓઝગાવે છે, તે જ્ઞાનીઓ મસારરૂપી દાવાનઝન વધારવા તમોન શુ અથકામની લાલ્લો બતાવત રરા ? અથાત્ નહિ જ બતાવ

કારણ—સસારરૂપી દાવાનઝમા તનામ પ્રાણીઓ બઝી રહ્યા છે તે બઝી રહેલા પ્રાણીઆન વચાવનાનો નાની પ્રયત્ન કર ક મસારપોપક અર્થ કામ રૂપ લાફડા હોમી વિદ્યેષ પ્રકાર વાઝ ? કહતુ જ પડશ કે—પોત સમારન દાવાનઝ માનીન નીરુઝ્યા અન વીનાઓન તેમા રહેવાનુ કહા અથકામનો ઉપદેશ દ, તો તે સરસર મૂર્ચ અને અનાની કહેવાય ઓ મૂલ્લ હોય ત પણ સારો, કારણ કે તે પણ સમજ કે આ અગ્નિ છે, અટીતુ તો દાણીતુ, તો તે પણ ન અહે કોઈ વાઝક અટતો હોય તો

નહિ તેમજ આત્મહિત દ્રષ્ટનાર આમાણ અનર્થનુ ધર, ચચલ ચિત્ત
વાળી અને નરજમા જવાના માર્ગરૂપ પત્ની હી છે, ણમ જાણીને સંતે
આધીન થવુ નહિ

**શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓ-અર્થ અને કામને હેય અને ધર્મને
ઉપાદેય જણાવે છે**

વાચક મહાશય ! આ ઉપરથી સુસ્પષ્ટ સમજી શકાય છે કે-
અનાદિ અનત, દુ સ્વી ભયકર એવા આ સસારમા અર્થ અને કામ
તેમજ અર્થકામના સાધનો એ ઘણાજ ભયકર છે જો આ આમા ધાર
ગતિરૂપ મયજર સસારમા દુ સ્વ પામ્યો હોય, તો કલ્લ અર્થકામ અને
તેના સાધનોનોજ પ્રતાપ છે

આટલજ માટ શાસ્ત્રકાર મગવતોણ શાસ્ત્રોમા જગો જગો પર
અર્થકામ અને તેના સાધનોને પાપ તરીકે ઓલ્લખાવી તની ખુબ
ખુબ નિન્દા કરેલ છે એટલજ નહિ પણ હેય (ઝેડના લાયક)
તરીકે જણાવે છે કારણ કે-અર્થ અન કામ અસાર (તુચ્છ) છે,
અન જે અસાર હોય તે ભાવશ્રાદ્ધોને ઉપાદેય (સ્વીકાર કરવા
લાયક) હોઈ શકેજ નહિ અને સાધુઓને તો તે અચત્ત ત્યાગજ છે
આટલજ માટ શાસ્ત્રકાર મગવતોણ સર્વનમાપિત ધર્મનેજ ઉપાદેય
(સ્વીકારવા લાયક) વળવ્યો છે, અન વાકાનુ વધુ અનર્થ કરનાર
જણાવ્યુ છે

ધર્મના પ્રકાર અને તેનુ સ્વરૂપ

સર્વનમાપિત ધર્મ વ પ્રકારનો છે એક સાધુધર્મ અન વીજો
શ્રાવકધર્મ આ વે પ્રકારના ધર્મમાથી પ્રથમ સાધુ ધર્મ જ છે તે સર્વ-

સ્ના સર્વ દુ સ્વનો જલ્દી અત કરે છે જ્યારે વીજા નગરનો ધર્મ ઇટલે શ્રાવકધર્મ પરપરાઈ સાધુધર્મને પ્રાપ્ત કરાવી લાવા કાલે દુ સ્વનો અત કરે છે ઇટલ જે આત્માર્થીઓ સસારદુઃખથી એકદમ ભય પામેલા અને કટાક્ષી ગયા હોય, તેમજ જલ્દીથી દુ સ્વનો અત કરવાની ઇચ્છાવાળા હોય છે, તે સમર્થ આત્માર્થીઓ સાધુધર્મનો સ્વીકાર કરે છે, અને જે આત્માઓ તથા પ્રકારની શક્તિવાળા ન હોય, આ દુ સ્વનો અત કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા જાગૃત ન થઈ હોય, તેમજ તથાપ્રકારનો સસારનો ભય ઉત્પન્ન ન થયેલો હોય તથા ચરિત્રમોહનીયની પ્રવચ્છતાને લઈને સાધુધર્મ ન સ્વીકારી શકતા હોય, તેઓ સાધુધર્મની બ્રહ્મના પૂર્વક શ્રાવક ધર્મનો સ્વીકાર કરે જો શ્રાવક-ધર્મનો પણ સ્વીકાર ન કરી શકતા હોય, તો પછી સમ્યક્ત્વનો સ્વીકાર કરે અને મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરે તેટલું પણ સ્વીકારી શક નહિ તો છેવટ સમ્યક્દર્શનાદિ મોક્ષમાર્ગને અનુસરનારા (વિરોધી નહિ) માગાનુસારીના ગુણોનું યથાશક્તિ પચ્છીલ્ન કરે, તેમ કરતા કરતા પણ મોક્ષમાર્ગ હાથ લાગી જાય અને દુ સ્વનો અત કરે

શાસ્ત્રજ્ઞોની અનુમતિ ધર્મમાત્ર હોય, અધર્મમા નહિ

મતલબ એ છે કે—જ્યક ધર્મજ ઉપાદેય હોવાથી સર્વન ભગવાનોઈ પ્રથમ સર્વવિરતિધર્મ અને ત્યારનાદ દેવવિરતિધર્મ અને તે ન બને તો સમ્યક્ત્વ અને તેય ન બની શકે તો માગાનુસારીપણાનું પ્રતિપાદન કરેલું છે

સર્વવિરતિ ધર્મને નહિ સ્વીકારનારા તે ધર્મને

ए शासनधी बाह्य कोटीना छे ए तनारे बहार पाटनु पटशे
 आम करवा तैयार धाव, तो नैननगत तमोन धिकार आप्या
 सिवाय नहि रह

अधर्मने धर्म मनाववाना अज्ञानीओना दुप्रयत्नोने
 हठानवान ठरान करवानी जरूर पटी

वस्तुत ए छे क—जो सब ब्रह्मचर्य पाठवानी तानात होय, तो
 स्वदारामतोषव्रतनी जरूरज रहती नधी परंतु अनाक्त होवाधी मर्या
 ब्रह्मचर्यव्रत स्वीकारि शके नहि, तवाने माट देश ब्रह्मचर्य, अन देश
 ब्रह्मचर्य पालन करता पण सब ब्रह्मचर्य पालन करवानी दृष्टा होखी
 जोइए, तो ज स्वदारामतोष व्रत टके छ आवी बुद्धि पण क्यारे
 थाय, के यारे स्वस्ती पण हय छे, एम मनाय अन यारे स्वस्ती हय
 छे एम मनाय, त्यारे लग्न अणलुटके करवा पड अने करे तो पा हेन
 बुद्धिवाळो लग्न ए आवश्यक छ एम मानस नहि किंतु हा ए मनु
 कारण छे एम मानस आ बुद्धि होय तो जैनपणु टन अरथा
 बाह्यधर्मी वननु पाउन करवा ठता पण ते वास्तविक जैन न्ही किंतु
 नामधारी जैन छे आमा नामधारी जैनो यारे अर्धने धर्म करि
 ओळखावना लाग्या, त्यारे पूय मुनिययनि श्री भोयतीर्जना प्रमर्श
 ठगवो करवानी जरूर पटी

आ ठगवो बाचीन महासुख चुनीछाट पेतानी छ मुनन वनने
 भरडया माटयु छे, पण आम्बर पेतान सटन जगु पटन ए विचार
 रवा जेवु छे पण विचाराय क्याही काम क—रहासी छटजना स्व-
 भाववाळा आनाओ एक बाजुण जूण तेना छेनो लेव : बद्ध

અશક્ત હોગાથી, સ્વયં દેશધર્મ કે સામાન્ય ધર્મને સ્વીકારનારા જે આમાઓ હોય, તેને વિષે શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ માત્ર દેશ ધર્મ કે સામાન્યધર્મને વિષે હોય છે, પરંતુ બાકી રહેલ અધર્મને વિષે અનુમતિ હોતી નથી કારણ કે—શાસ્ત્રકારોના નિયમ મુજબ પ્રથમ સર્વ ધર્મની દેશના આપતા કે સર્વ ધર્મનું પ્રદાન કરતા, જે આત્માઓ સમથ નહિ હોગાથી સ્વયં દેશધર્મનો કે સામાન્યધર્મનો સ્વીકારે કરે, તમા વાકી રહેલ અધર્મના પાત્રના શાસ્ત્રકારોને લગાદેવા નથી

ઉદાહરણ તરીકે માનો કે—કોઈ માણસને ગુરુમહારાજે નવવિહારનાં પદ્ધત્તિય કરવાનું કહ્યું, ઈત્યા અશક્ત હોઈ તેમ ન કરતા સ્વયં રાત્રિભોજનના ત્યાગનો નિયમ સ્વીકાર્યો હવે પોતે રાત્રે પાણી પીવે કે પચા કરીને એમ કહી ગયાય કે—ગુરુ મહારાજે પાણી પીવાની છૂટ આપી કે તમને પાણી પીવું કે ધર્મ કે એમ કહેવાય કે તેમજ ધર્મ જો ન કરવાય, તો તે અધર્મનું પાપ ગુરુ મહારાજને લાગે સ્વર કે નહિજ તેમજ ગતિ અર્હા પણ સમજવું કે—દેશ ધર્મ ધર્મનું પાલન કરનારને બાકી રહેલ અધર્મની છૂટ આપી નથી તમને તેને ધર્મ તરીકે ઓઝ-સ્વાવાય નહિ કે ત્રિવિધ અપમ કે પાપ છે, એમ પોતે કહીને કહેવાય, ઈત્યા કરનાર પાપ ગ્રેહવાળા અશક્ત હોઈ ન છોટી શકે તેનું પાપ કે અનુમતિ શાસ્ત્રકારને લાગતું નથી

અથ કામના રસિયાઓજ વર્તમાનમા જૈનધર્મને ધોકો પહાગાડનારા છે

આથી સ્પષ્ટ મમત્વાય કે જેટલો ધર્મ હોય તેટલોજ ધર્મ

પૂર્વાપર સનથ ગુરુગમથી વિચારાય તો કન્યાણનો માગ ટાથ લાગે,
અન્યથા શાસ્ત્ર ણ શાસ્ત્ર રૂપે પરિણમે એ સહન મિદ્ધ જ છે માટે
સન્નગુરુની નિશ્ચય શાસ્ત્રનો ૨ ૪ વિચારના એન કલ્યાણકારી છે

ભગવાદ્ ૩

જૈન કોને કહેવાય ?

તા ૭ ઓગસ્ટ સને ૧૯૩૨ ના જૈન પત્રમા માસ્તર જીવરાજ
શામનીએ આગમ-શાસ્ત્રો માટે ભિન્ન મત છે જ કયા ? એ મથાબ્તા
નીચે સમગ્રય દષ્ટિની ભૂમિકાજ સમાધાનનુ વૃક્ષ સીલ્યો નાકે એ
ઉપર લગ્નતા ભેગવ પ્રથમ સમાધાનના મુમદાનુ તારણ વાળી જણાવ
છે કે-શ્વેતાવર મૂર્તિપૂજક આગ્નાય પ્રમાણે જૈન તેજ કહી
શકાય, કે જે પચાગી સહિત પીસ્તાલીશ આગમો અને એ
આગમોને અનુસરતાં દરેક શાસ્ત્રો માને, માને એટલે પોતાની
શક્તિ મુખ્ય વર્તન કરે અને વર્તન ન થાય તો પથાત્તાપ કરે,
પણ કોઈ તે મુખ્ય વર્તતો હોય તેનો વિરોધ તો ન જ કરે ?

ઉપરોક્ત મુસદ્દામા જૈન તેજ રહી શકાય એ વ્યાખ્યા
ચરાવર જ છે

વાચક મહાશય ! આ રાત્રિ જૈનની મુદ્ર વ્યાખ્યા ઊતા અને
લેખક પણ મથાબ્તા વાખતા જ આગમ-શાસ્ત્રો માટે ભિન્ન મત છે જ
કયા ? એમ સ્વીકારવા ઊતા દોષ-પ્રિગાજ લગ્નકરને દોષ દેવાવાથી
મુમદાને અગે પોતાના વિચારો જાહેરમા મૂકતા તે જણાવે છે કે-ઉપરની

કહેવાય અને જેટલો અધર્મ હાય તેટલો અધર્મ કહેવાય છતાં ભેદની વાત છે કે—આજે શાસ્ત્રકારોના કહેલા મર્મને નહિ જાણનારા વીસ નગરી મહામુગ્ધ ચુનીલાલ જેવાઓ શાસ્ત્ર ને શાસ્ત્રકારોના નામે જૈન પત્રમા ‘જૈનાચાર્યા અને ગૃહસ્થાશ્રમ’ એ હેડીંગ નીચે અધર્મને પણ ધમ તરીકે ઓઠ્ઠાવાવવા સમાજમા વહાર પડેલા જણાય છે, આજ કારણથી નિષ્કલ્પ જૈનગામનમા જે કદ કલેશ જેવું હાલમા જણાય છે, તે તેવાઓનોજ પ્રતાપ છે વાત પણ માત્રી છે કે—કલેશ ન થતો હોય તોપણ થાય, કારણ કે—શ્રી પચવસ્તુમા ચૌદસો ને ત્રીસ ગ્રંથના કર્તા ભગવાન્ હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજા અર્થકામને ભગવદ્ભ્રમણનું કારણ જણાવે છે, ત્યાર આ નામદારો અર્થકામને ધમ તરીકે ઓઠ્ઠાવાવવા વહાર પડ્યા છે

ચારે પુરુષાર્થોમા ધર્મજ ઉપાદેય છે માટે સસારથી છુટવા
માટે શુદ્ધ ધર્મ કરવો જોઈએ.

ચૌત્તોચુવાલીમ પ્રથના કૃતા શ્રીમદ્ આચાર્યદેવ શ્રી હરિભદ્ર-
સૂરીશ્વરજી મહારાજા પચવસ્તુમા જણાવે છે કે—

સસાર કારણ જ પડ્યું અર્થકામાઓ ॥ અસુહો અ મ
દ્વાપાવો સમારો તત્પરિક્ષયણિમિત્ત । બુદ્ધિમયા પુરિસેણ,
સુદ્ધો-ધમ્મો અ કાયવ્વો ॥ ૬૮ ॥

જ્યારે વાદીએ જણાવ્યું કે—જગત્મા ધર્મ—અર્થ—કામ અને
મોક્ષ આ ચાર પુરુષાર્થ છે ત ચારે પુરુષાર્થ પોતપોતાના કાલમા
સેવા જોઈએ, કારણ કે—જો તે સંગ્રામમા ન આવે તો ક્યારેક દોષની

જૈન તરીકની વ્યાખ્યા મુનિશ્રીના મુખેથી નીકળે છે. આ
 આચાર્ય શ્રી દાનવિજયવર્માનાં હાથે લખેલું છે. આ
 ર્યશ્રીની હાજરી ઠતા, તેમજ આ કૃતિનાં લખાણમાં
 પૈલિ શુ માગ ઉપર ગણાય છે. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 નહિ હોય, તે વિચારણીય છે. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 છે કે—આચાર્યશ્રીની મહી નહીં. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 આનાર્યશ્રીની આજ્ઞા સિવાય કુલ નહીં. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 માગ ઉપર ન ગણાય. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 આચાર્યશ્રીની અનુમતિ સિવાય કુલ નહીં. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 શ્રીષ્ઠ તે મુમતે બહાર પડ્યા. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 મુનિશ્રીનો બહાર પાડ્યા જગત્તે. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 મુમતે બહાર પાડ્યો છે, તેના કારણે આ કૃતિનાં લખાણમાં
 કે—ત મ્હારી અનુમતિ સિવાય કુલ નહીં. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 બહાર ન પડ્યો હોય. આ કૃતિનાં લખાણમાં
 રહેતુ જ નથી.

હવે હમ્બકનો આશયે દર્શાવવાનું જાય છે કે—આ
 મન માને તેન જૈન એમ સ્વીકારવા, વિનિયમ દ્વારા તરીક સ્વીકારે
 તે જૈન, તેના ઉપર હમ્બકને કશું કશું લાગતું નથી, એટલું જ
 પરંતુ આગમને માન તેન જૈન, એ કૃતિની નજમમાં વપરે
 વાદ છે, આમ કહી મોટી જગત્તે સમાવવાનો પ્રયત્ન કરે. આ
 મુજબ કહનારની તમજ અગત્યના પ્રગટા તરીકે ઉપર
 ધોરમા ધોર આશાનના કરી છે એ કરવામા લેવામાં

પ્રાણિ થાય તેનો ઉત્તર આપતાં ભગવાન્ શ્રી હરિમદ્વસુરીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે—આ તારી દર્શન તુષ્ટ છે, કારણ કે અર્થ અને કામ એ સ્વાભાવિકી જ સસારનું કારણ છે જન મસાર એ અશુભ અને મહાપાપ છે માટ બુદ્ધિવાન પણ પુરુષ સસારથી હુટવા માટે શુદ્ધ ધર્મ કરવો જોઈએ શુદ્ધ ધર્મ પડતે સ્વશાસ્ત્રાનુસારે ચારિત્ર (દીક્ષા) અને પરશાસ્ત્રાનુસારે અપ્રવૃત્તિમ્પ રહ્યો છે તે

શાસ્ત્રકારોને અથ કામનો ઉપદેશ હટ નથીજ

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે—સમાર મહા પાપરૂપ છે, માટન અશુભ છે, અને તના કારણભૂત અર્થ અને કામ એ પણ પાપરૂપ છે, તેમા કાઈ નવાઈજ નથી જ સ્વાભાવિકીન પાપરૂપ હોય તેમા સસારના કારણભૂત અર્થ અને કામ તેનો ઉપદેશ કલિકાલસર્વજ્ઞ ભગવાન્, શ્રી હેમચંદ્રસુરીશ્વરની જેવા તથા ચાલમરસ્મિતિ ત્રિરુદધારક શ્રીમાન્ રત્નશેખરસુરીશ્વરજી જેવાઓએ આપ્યો છે, એમ જે કહેવું તે કેટલી મયફર અજ્ઞાનતા છે મહાસુખ ચુનીલાલન હુ પૂછું છું કે—જો અર્હન્નિતિના પાટોથી કલિકાલ સર્વજ્ઞ ભગવાન્ શ્રી હેમ ચંદ્રસુરીશ્વરને અથ અને કામ ઉપાદેય (સ્વીકાર કરવાલાયક) તરીકે હટ હોય અને તેથીજ અથકામની પુષ્ટિનો ઉપદેશ હટ હોય તો તેઓથીજ યોગશાસ્ત્રમા જણાવે છે કે—

પરિગ્રહ મમ-સાદ્ધિ, મજ્જત્યેવ મનાયુધૌ । મહાપોત્ત સ્વ પ્રાણી, ત્યજેત્તસ્માન્ પરિગ્રહમ્ ॥ ૧૦૭ ॥

જેમ અત્યંત મારથી મગ્ન બન્યાન ત્રી જાય છે તેમ પ્રાણી નિશ્ચયથી,

છે, તે તમના હેરા ઉપરથી જગાડ આવે છે કે—જો આપણ વિનાગમ માને તેજ જૈન ઇમ મન કે ધમને સ્વીકારીએ તો પછી આગમમા કહેલી ઘરુક વાવતનો ચથાર્થ રીતિએ સ્વીકાર ઇચ્છો જ પડે, અને તેમ કર પાછે તેમ નથી કારણ કે—આગમે કહતી વાત ચથાર્થ સ્વરૂપમા માનવી નથી, અને જૈનપણમા રહવું છે ઇષ્ટગત માટ લેખક જણાવે છે કે—હુ માનુ છું કે—મૂર્યતયા શાસ્ત્રોજ માને અને આદરે તેને જૈન કહનાય એવી માત્ર એકાગી વ્યાખ્યા શાસ્ત્રમા હોવા સમ્ભવ નથી મહાન્ ભવની વાત છે કે—આગી એકાગી વ્યાખ્યા છે કે નહિ ? તેનો પોતાનેજ સદેહ છે અને પાછા ટીકા કરવા તૈયાર ! જો શાસનની હેલના થતી હોય તો આગ્રાજ કારણો છે પોતાને જે વાત નિ મદદ ન હોય તે વાવતમા પડવાની રી જરૂર ? પણ દુનિયામા અમ કયાક હાથા ડીએ જ કેમ જણાય ? અસ્તુ

હેરાક જણાવે છે કે—ઉક્ત મુનિશ્રીની વ્યાખ્યામા ઇક દોષ તો પ્રયત્ન થાય છે, અને તે એ કે—ગત મુખી પ્રચલિત જૈનની વ્યાખ્યાથી (જિનો દેવતા યસ્ય મ જૈન) જૈન કોમના ત્રણે પીરકાને નારાજ થવાનું કારણ ન હતું, પરંતુ મુનિશ્રીની જૈનની પ્રગટ વ્યેલ વ્યાખ્યા મુજબ ત્રણ પીરકા વચ્ચે મહા ભેદ થાય કે આ દોષનું મહત્ત્વ ધર્મ અને કોમરુષિય કટલુ ગણાય તે વિનાનુયાયી સર્વેષ વિચારવું

વાચક મહાશય ! હલકના આ લેખાળથી સ્પષ્ટ જ છે કે—વિનાગમ માને તેજ જૈન, એ વ્યાખ્યા સ્વીકારવામા જેઓ અમારા દેવ જિનશ્વર છે, ઇમ કહેનારા અને આગમની વસ્તુને નહિ માનનારા છે તેઓ જુદા પડી જાય છે અને સ્વેચ્છાજ્ઞાનના અને મતિકલ્પના

યોગિપ્રહ્મની મમતાથી ભવસમુદ્રમા ડુબેજ છે માટે પરિપ્રહ્મનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. આ રીતિએ જણાવ છે, તે જણાવત નહિ પરંતુ વાસ્તવિક રીતિએ વિચારીએ તો ઉપરની વીનાથી મારુમ પડે છે કે—અર્થનામ ઉપાદેય તરીકે તત્ત્વોનેજ ઇષ્ટ નથી, તો પછી ઉપદેશ તો ઇષ્ટ હોયજ શાનો? અને તવોન ભાવ અર્હંતિનિમા પણ વાદ્યોન જોઈએ નહિતર યોગશાસ્ત્રને યોગી ઠરાવવાની ફરજ આવી પડે, અને તે, તો ઇષ્ટજ નથી, કારણ કે અર્હંતિનિ એ નામાય પ્રથ છે, અને યોગશાસ્ત્ર મહાન પ્રથ છે. એટલે જરૂર અર્હંતિનિથી વધાર કોટીમા યોગશાસ્ત્રને પ્રમાણભૂત ગણવોજ જોઈએ. હવે શ્રાદ્ધવિધિકાર તો આ લેખમાં પ્રથમ જણાવ્યા મુજબ અર્થ અને નામન અનિષ્ટ જણાવ્યા છેજ, એટલે તત્ત્વોને પણ અર્થનામનો ઉપદેશ દયો ન ઇષ્ટ હોયજ નહિ. યાવત્ જેન શાસનના એકે નેક સાચા સાધુઓને અને સુશ્રાવકોને પણ ન ઇષ્ટ હોયજ નહિ.

પ્રથમર્થાનુ મુક્તિ પ્રયોજન માયુ તથા ન જ જોઈએ

વીની એ વાત ધ્યાનમા રાખવાની છે કે—દમ્ભ દમ્ભ શાસ્ત્રકારો પ્રથમની ગરુડાત્મા પ્રથ કરવાનું પ્રયોજન જણાવે છે તમા જૈન શાસ્ત્રકારો પ્રયોજનના બે વિભાગ પાડતા જણાવે છે કે—નમ્ર પ્રથ કરનાર પ્રયોજન, અને નમ્ર સામન્તનાર પ્રયોજન, દમ્ભના પાટા વધે વિભાગ પાડે છે કે—ચતુર અનંતર પ્રયોજન અને પર્પર પ્રયોજન—અનંતર પ્રયોજન તે કહેવાય છે કે—શ્રોતાને ઉપનાર થાય ત, અને પર્પર પ્રયોજન મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય ત એ રીતે શ્રોતાને પણ અનંતર પ્રયોજન શાસ્ત્રના અર્થનું જ્ઞાન થયું અને પર્પર પ્રયોજન મોક્ષની પ્રાપ્તિ.

મુનન મા, બહન અન ત્વી વ્રાન વિપ સરગ્વી દટ્ટિ રાઘવાની ઘેલી
વાતો કરનાગ પગ જુદા પડી નાય છે, ઇટલે પ શ્રી રામવિજયજી
મહારાજની કરેલી વ્યાખ્યાના દોષ જણાયો

જો જુગ ન પડતા હોત તે તે વ્યાખ્યા પણ પ્રિય લાગત, પરતુ
જુદા પડી જાય ઇટલ વ્યાખ્યા સ્વીકાર્યે પાલવે તેમ નથી મળેને
આગમ માટ ભિન્ન મત છેજ ક્યા ? એમ રાગે પથી તુ ? હૃદયમા
હલાહલ સર મર્યુ હોય તે લગ્નમા આન્યા સિવાય કમજ રહે ? અથાત્
નજ રહે

આ પ્રમાણે ઇટલે કે—મા, હન અન ત્વી પ્રણેમા જુલો વ્ય
વહાર હોમા છતા પણ, સમન્વય દટ્ટિ છે, એમ જણાવવા વહાર પડવુ,
તે “મારી મા વાક્ષણી ડ” આ વ્યાય શુ નથી લાગુ પડતો ? તે પ્રમાણે
સમન્વય દટ્ટિ કહવાય રહી ? તિનન દવ તરીકે સ્વીકારનારાઓ જો
તિનવચનની અવગણના કરનાગ હોય, તો શુ જૈનપણામા રહી શકે
છે ? જો તેઓ જૈનપણામા ન રહી શકે, તો તેઓની સાથ સમન્વય દટ્ટિ
શી રીતે રસ્વાય ? વન્ની જિનાગન મન તેજ જન, એમ કહવામા શાસ્ત્રનો
આધાર નથી એમ પણ નથી, કારણ કે—સમન્વિતી એ જન છે, અને
મિથ્યાદટ્ટિ એ દત્ત છે હવે મિથ્યાદટ્ટિની વ્યાખ્યા કરતા પાચકાર
જણાવે છે કે—

‘પયમનિ અસદ્દતો સુત્તરથ મિચ્છદિદ્ધીઓ’

મૂત્ર તથા અર્ચના વગ પદની પણ શ્રદ્ધા જન ન હોય, તેને મિથ્યા
દટ્ટિ જાણવો

થવી અર્થાત્ કતા અને શ્રોતા ઉભયનુ પરપર પ્રયોજન મોક્ષન છે હવે જો ણેહિક પ્રયોજન શાસ્ત્રનુ વતાવવાનુ હાય, તો પરપર પ્રયોજન જે મોક્ષ છે તે ઉડાવી દેવુ પણ માટ સ્પષ્ટન છે કે—દેવજ જૈન શાસ્ત્ર વારનુ શાસ્ત્રો વતાવવાનુ પ્રયોજન મોક્ષ જ છે, અને તે પ્રયોજન ત્યારેજ સિદ્ધ થાય કે—જ્યારે અર્થ ન કામ હય (ટોટગા લાયક) તરીકે સ્વીકારવામા આવે ત્યારે ' માટ ઉપદેશઓ, શ્રોતાઓ, તેમજ પ્રથનુ વાચન કરનારાઓ મોક્ષ પ્રયોજનની સિદ્ધિ થાય તે ગીતિ ઉપદેશ દેવો જોડે, તેમજ શ્રોતાઓ અને વાચકો તેન પ્રયોજનથી સામઝવુ અને વાચનુ જોડે કે—પ્રથકતાનુ મુક્તિ પ્રયોજન માર્યુ ન જાય

શાસ્ત્રના નામે અર્થ કામને પોષનારા અનાનીઓને શાસ્ત્રીય પૂરાવા સહિત સાચી મમજન અને તેવાઓથી સાવચેત રહી આત્મમાન નહિં ભૂલવા મદ્રિકોને ભલામણ

આ ઉપરથી વાચક મહાશયોને જરૂર પડે ત્યાં ઉપન થઈ કે જ્યારે મુક્તિના પ્રયોજન મિવાય જૈન શાસ્ત્રો રચાયા નથી અને તેથીજ એક મુક્તિના 'યેયથીજ ઉપદેશ દેવો અને સામઝવો જોડે' અર્થ કામનો ઉપદેશ દેવો જોડે નહિં તો પછી મુશ્કાલ વાળામાઈ નગીનદાસનાં સુહૃદ પત્રના ઉત્તરમા મહામુખ ચુનીલાલ શ્રાદ્ધવિધિનો પાઠ આપી અર્થકામનો ઉપદેશ શ્રાદ્ધવિધિકાર નિગરણ આપ્યો છે, એમ જણાવે છે તે સ્વોદ્ધ ઠર છે તનુ કેમ ? કારણ કે—મહામુખ ચુનીલાલ જ જૈન શાસનમા અને રૂતર શામનમા પણ લીલાવિરોધી તરીકે જાહર થઈ છે, માટ તેઓ સ્વોદ્ધ લખે રચે ? આના ઉત્તરમા હું જણાવુ છું કે—જે શ્રાદ્ધવિધિનો પાઠ આપી અર્થકામનો ઉપદેશ દેવો જોડે એમ સાબાત

‘પયમસ્ત્રરપિણગ, જો ન રોણ સુત્તથ નિદોઢ ।

સેમ રોયઈ અ ઘઠુ, મિચ્છાદિદિ મુણેયઘ્ઘા’ ઘૃ સ ૨૩૨

જન સૂત તથા અર્થમા કહ્યું એક પદ અથવા એક અક્ષર
પણ ન રહે અને જિનશ્વરદેવના વાકી વધા વચનો રહે, તો પણ તે
મિધ્યાદષ્ટિ વીધો જાણવા

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જ છે કે—જિનશ્વરનું દેવ તરીકે સ્વીકારવા
છતાં અને જિનશ્વરદેવના સર્વ વચનો માનવા છતાં, જો એક પણ અક્ષર
ની અસત્યતા, તો તે મિધ્યાદષ્ટિ છે અને માત્ર જ તે જૈન નથી

આથી જ પ શ્રી રામવિનયની ગણિયેરે મુસામા જે વ્યાખ્યા
બહાર પાડી છે તે સાત્ત્વમય છે, જે સાક્ષી વગરની વાત છે

આગળ તમારું લેખક લાગુ લાગુ જ લખ્યું છે, તેના ઉપર ધ્યાન
નહિ આપતા આપણે એક જ વાત વિચારીએ કે—મુનિશ્રીએ પ્રચલિત
દેવસાનિધ્યગારી વ્યાખ્યા પ્રગટ ન કરતા વિનાગમવાદી જૈની
વ્યાખ્યા પ્રગટ કરવામાં મુનિશ્રીની નજર સમ્મુખ વધુ ચૈતન્યવાદ છે,
કે જડવાદ છે તે વિચારનો વિચારો

આ લગી લેખક જણાવવા માગે છે કે—મુનિશ્રીએ વિનાગમ
માને તે જૈન, પણ કહવાથી મુનિશ્રીની નજર સમ્મુખ જડવાદ
છે પરંતુ આ આગે પડ્યાન લાગુ પડે છે, કારણ કે—જેના દૃઢતા
વિનાગમ પ્રયે બહુમાન છે અને દરેક કાયામાં વિનાગમન આગળ
કરનારા છે, તેને તો શ્રી જિનશ્વરદેવનું બહુમાન કર્યું છે, પણ જો
અમારા દેવ જિનશ્વર છે, પણ બોલ્યા છતાં આગમ પ્રયે બહુમાન

करे छे, तेज श्राद्धविधिना पूजापर सन्धना पाठोनो विचार करवामा आव, तो तेओ आपोआप खोटा ठरे छे नो के—महामुख चुनी-लालने खोटा पट्याथी मोटु लागरा, उता भोळी जनता तमना लखेला बर्षसय लेचथी अबज रस्त तेरवाइ जिनप्रगित मार्गधी भट १ थाय, तेनी खातर आ पाठो जणावगानी जरर पडे छे ते पाठो नीच मुजब छे “नयमारेण विबुधो इति” । आ पाचनी गाथानी टीनामा “पडिकुमिअ मुट्पूइअ” । आ पन्नो बर्ष करता श्राद्धविधिकार जणावे छे के—विधि मुजब प्रतिमण क्या मद—

शुचिरिति मलोत्सर्गदत्तधावन-जिह्वालेखन-गट्टपकरण सर्वदेशस्नानादिना पवित्र सन्नित्यनुवादपर लोकसिद्धो ह्ययमर्थ इतिनोपदेशपर, ।

शुचि एठल गुं तो के मउनो त्याग करवो, दातण करवु, जीभ उपरथी ७८ उतारनी, ढोगळा करवा सर्वस्नान (आग्या अर्ग स्नान), देग स्नान (शरीरना अमुक भागमाज स्नात) आन्विड पवित्र थयो छनो तिनपूजन कर आनी अदर मउनो त्याग करवो जादि जे व्यवहार क्रिया छे, ते क्रियानो अहि अनुवाद करवामा आयो छे, कारण के—आ बात गेउमा स्वयसिद्ध छे, माउ उपदेश करवामा आयो नथी कारण के—अप्राप्ते हि शास्त्रमर्थवत् । जे पन्थ स्वयमिद्ध न होय, तेमा शास्त्र उपदेशानी सफलता छे परतु मेलान स्नान करतु नोहण, सुयाण मानु जोटए, इत्यादि पदार्थमा गाव उपयोगी नथी

“अप्राप्ते त्वामुष्मिके मार्गे शास्त्रोपदेशसाफल्य”

अप्राप्त आमुष्मिक मार्गमा गावना उपदेशानी सफलता छे “एव

આમાગ નથી, તેઓ શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ભવમાન પન્નારાજ છે
ને તથાન તઓ જડગદમા પમાયેગ છ ય તિ શક છે

આ માવતની પુષ્ટિમા શ્રી હમ્મિદમૂર્ગીશ્વરની મહારાના ધર્મનિદુમા
માવ છે કે—

‘તથા આજ્ઞાઽનુસ્મૃતિરિતિ’ અ ૫ સૂત્ર ૭૪

આ મૂની ટીકા કરતા સ્વયમેવ જણાને છ કે—

‘આજ્ઞાયા-મગવદ્વચનમ્પદેપદે હૃદયેઽનુસ્મૃતિ’ કાર્યા’

માવદ્વચનનું પગલું પગલે હૃદયના સ્મરણ કરવું કારણ કે—

મગવદ્વચનનાનુસ્મરણસ્ય મગવત્સ્મરણરૂપત્વેન મહાગુણત્વાત્’

મગવદ્વચનનું સ્મરણ જ મગવત્સ્મરણ છે, માટે મહાગુણ

માવ છે

‘યદુક્ત દ્વિતીય પોદ્ધશે —

અસ્મિન્ હૃદયસ્યે મતિ, હૃદયસ્થન્તન્ત્રતો મુનીન્દ્ર ઇતિ ।

હૃદયેસ્થિતે ચ તસ્મિન્-શ્રિયમાત્ મર્ગર્થનસિદ્ધિ ॥૧૪॥

જિનાગમ હૃદયમા સ્થાપન કર્યું જન ગર્ભાર્થધા જિનેદેવ હૃદયના
કે, જન જિનેદેવ હૃદયમા છે, નો નિશ્ચયના સર્વ કથના સમિદ્ધિ છે
આથી સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે—વાસ્તવિકગીતિષ જિનેશ્વરને દેવ
તરીકે સ્વીકારનારો તે છે, કે જે જિનાગમને માનનારો હોય જે
જિનાગમને માનનારો છે, તેનું શ્રી જિનેશ્વરને દેવ તરીકે સ્વી-
કારનારો છે જે જિનાગમને માનનારો નથી, તે શ્રી જિનેશ્વરને
માનનારો નથી જ માત્ર શ્રી રામચંદ્રના મનિવર કાળવ્યાયા
મધ્યમ છે, અથવા દોષ વગરનો છે જા નહીં તઓ વૈત્તન્દ્યવદ્

અન્યત્રાપિ ઘ્નેય” આવી રીતે જ્યાં “યા સ્વયમિદ્ધ અર્થ હોય, ત્યાં ત્યાં અનુવાદ વાક્ય જાગતુ, અને “યા “યા સ્વયમિદ્ધ અર્થ ન હોય, ત્યાં ત્યાં શાસ્ત્રોપદેશની સફળતા સમતરી આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે—શ્રાદ્ધગ્રંથિકોરે સ્વયસિદ્ધ હોવાથી અર્થજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપ્યોજ નથી છતાં મહામુગ્ધ સુનીગ્રજ જણાવે છે કે—સાતમી ગાથામાં અર્થજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપ્યો ‘તો તેવું માનતી ગાથા તપાસી જા રહી તે ગાથા—

વવદામ મુદ્ધિ દેસાઝિ વિરુદ્ધચાય ઉચિય ચરણેહિં । તો
કુણઝિ અત્યર્થચિત નિર્વાહિતો નિઝ ધમ્મ ॥ ૭ ॥

આ ગાથાની ટીકા કરતાં પ્રયત્ન કર સ્વયં જણાવે છે કે—વ્યવહારની શુદ્ધિ જટલે ધન ઉપાર્જનાદિનો જ ઉપાય તેની શુદ્ધિ, જટલે મન, વચન, કાયાની અવક્રતા તથા દેશાન્તિ વિરુદ્ધ કાર્યાનો ત્યાગ અને ઉચિત કૃત્યનું આચરણ, આ રૂપે વડા કરીને પોતાનો સ્વીકાર કરેલો વ્રત અભિપ્રદાદિ જ ધર્મ તેનું પાલન કરતો છતાં અર્થ ચિંતાને કર, જટલે કે—ધન ઉપાર્જનાદિનો ઉપાય કર પરંતુ ધન ઉપાર્જનાદિ કરતાં લોભાદિકથી ધમન ઢોલ નહિ

“અત્રચાર્યચિન્તામિત્યાદ્યનુગ્રાથ તસ્યા સ્વયસિદ્ધત્વાત્ ।
ધર્મ નિર્વાહયન્નિતિતુ વિધેયમપ્રાપ્તત્વાત્” ॥

જો કે પાંચમી ગાથામાં સુગતો કરી ગયા છે, છતાં કેટલાક વક્ત્ર, જડ એવા ઘટ આમાંથી ઉધો અર્થ ન કરે, જટલા માટે અર્થ ધન ઉપાર્જનાદિના ઉપાયન બતાવવા પહેલાં જ સુગતો કરી દે છે કે— ધન ઉપાર્જનાદિ લૌકિક વ્યવહાર છે અને તે જગત્મા સ્વય-

પૂજારી છે, જેમન આ વ્યાખ્યા સ્વીકારી પાલવતી નથી, તેઓજ શ્રી
 હરિભદ્રમૂર્તીશ્વરજી મહારાજાના વચનથી જડવાદના પૂજારી બની
 જાય છે

લેખાદ્ધ ૪

શ્રીશ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણ યાને વિવિધ વિચારમાળા

‘વદિતુ સચ્ચમિદ્ધ, ધમ્માપરિણ અ સબ્બ સાહુ અ ॥

इच्छामि पडिकमिउ, सावगधम्माइआरस्स ॥ ૧ ॥

પરમોપકારી સૂત્રજ્ઞ મહાપુરુષો જણાવે છે કે—

શ્રી અગ્નિતાદિક પચપરમેષ્ઠિને નમસ્કાર કર્ગને શ્રાવક ધર્મના
 અતિચાર પ્રતિજ્ઞમવાને ઇચ્છુ છું આ મૂજ ગાથા ઉપર ટીકાકાર મહર્ષિ
 શ્રીમાન્ તપોગચ્છાન્વરનમોમણિ શ્રી રત્નોત્તમમૂર્તીશ્વરજી મહારાજ
 વિસ્તારથી અર્થ કરતા જણાવે કે—તમામ જીવોને હિતકારી ઇવા શ્રી
 ઋષભાદિ જ તીર્થંકરો, સમગ્ર કમાનો ક્ષય થવાથી વૃત્તાર્થ થયેલા
 ઇવા શ્રી મરુદેવીપુટરિકાદિ જે મિદ્ધ ભગવાનો, શ્રુતધર્મ અને ચારિત્ર
 ધમના જે આચાર આદરવામા ચતુર ઇવા જે આચાર્ય ભગવાનો, અને
 ઉપાધ્યાય ભગવાનો તથા સમ્યગ્દશનાદિ મોક્ષમાર્ગના સાધક જિન-
 સ્થવિરક્ષપિકાદિ અનેક મેદ્ધભિન્ન સર્વ સાધુ—ભગવાનોને ત્રિવેધે વદન
 કરીને શ્રાવકધર્મના અતિચાર પ્રતિજ્ઞમવાને ઇચ્છુ છું

મિદ્ધ હોવાથી તેનો માત્ર અનુવાદ કરવામા આવ્યો છે. એટલે ધન મેઢવતુ એ અનુવાદ છે, એમા શાસ્ત્ર ત્રિલકુલ વિધાન કરતાં નથી, માટે શાસ્ત્રકારોની તેમા અનુમતિ નથી. વ્યાપારાદિ કરતા ધર્મને વાધ ન લગાડ્યો તેમા શાસ્ત્ર વિધાન કરે છે, કારણ કે-તે સ્વયંસિદ્ધ નથી, માટે ધર્મના ઉપદેશની જરૂર રહે છે.

આ વાત આટલી વગી સ્પષ્ટ છે. ઠતા અર્થકામનો ઉપદેશ જૈનાચાર્યાએ આપ્યો છે. એમ જે મહામુન્ય સુનીશલનો આપ્રહ તેમના લગ્ય પરથી જણાય છે, તેમા મ્હને કારણ માત્ર એકન ગમે. ૩ કે-શ્રી મોચળીનીમા સૂરીસાર્થભૌમ-ક-યા-વા ૫ આ-મ-શ્રી વિનય-લન્ધિમૂરિશ્વરની મહારાત્રના અધ્યયન પગના પરમ પૂ-વા-વ્ર-વ્યા-વા-પ-પ્ર-શ્રી રામવિજયત્રી ગણિત્રય આત્મિ મુનિવર્ગેની સમ્મતિથી જ ઠરાવો બહાર મૂકવામા આવ્યા છે. તે ઉપરથી પોતાના માનહા અર્થકામના ઉપદેશકોને જન્મ પડતો હાગવાથી તેઓનો દાન પીઝોડો કરવા માટનો પ્રયાસ જણાય છે. પરતુ પાપ ફુટયા સિવાય રહેતુ નથી.

આ રીતિએ ચૌદમી ગાથામા પણ સમજવુ કે-પાળીગ્રહણ એટલે ગૃહસ્થે પરણવુ તેનુ વિધાન નથી. કિંતુ સર્વયા ત્રદ્ધચર્ય પાઠ-વાની તાકાત ન હોય અને પરણતુ પડતુ હોય તો સમાન કુલ અને સમાન આચારવાઢા કન્યા ને વરનો સચય થવો જોઈએ, કે-જેથી પરીણામે પોતાના ધર્મને વાધ ન પહોંચે. વઢી વિગાહના જે આઠ મેદ શાસ્ત્રમા જણાવ્યા છે, તે જૈનશાસનમા તો માન્ય નથી. કારણ કે-વિવાહ એ તો સમારતુ કારણ છે. માટે અહીં લોકમા મનાતા આઠ મેદનો અનુવાદ કરેલો છે,

આ ઉપરથી વાચક વર્ગ વિચારશ ક—માતપિતા, માટબ્હન, ધન, સ્ત્રી આદિ દુનિયાના કોદપણ પદાર્થન નમસ્કાર ન કરતા માત્ર પચ પરમેષ્ઠિનેજ નમસ્કાર કરવામા આવ્યો આથી સ્પષ્ટજ છે કે—દુનિયાના કોદ પણ પદાર્થન યા દુનિયાના પદાર્થના પિપાસુઓન નમસ્કાર કરવાથી આમાનુ પારમાર્થિક કલ્યાણ થતુ નથી, કારણ કે—જે પોતાનુ કલ્યાણ કરી શક્યા નથી, તે બીજાનુ વન્યાણ કેવી રીતે કરી શકે ? અથાત્ નજ કરી નાક

જેમ ધનવાનની પાસે કોઈ યાચક યાચના કરે તો તનુ મન સપાદન થાય, પણ મિલ્વારી પાસે યાચના કરે તો શુ મળે ? અર્થાત્ કાઈ ન મળે, ડલ્ટો વલ્લશ થાય કે—ક્યા આવડાની પાસે આવ્યો ! તેવીન રીતે માચા કલ્યાણનો અર્થી અરિહતાદિ પચપરમેષ્ઠિનેજ નમસ્કાર કરે, સેવે, ભજે, તો કલ્યાણ મેલ્લવી શકે, કારણ કે—અરિહતાદિ—પચપરમેષ્ઠિએજ સાચુ કલ્યાણ પ્રાપ્ત કરેલુ છે, અન તેથી ધનવાનની ઉપમાવાળા છ તપાવત ઇટ્લેજ છે કે—ગ્યારે દુનિયાના ધનવાનો વિનશ્વર ધનવાળા છ, ત્યાર આ લોક્ષોત્તર અરિહતાદિ અવનિશ્વર એવા નાનર્શનાત્તિ આમિક ધનવાળા છ સાચા ધનના અર્થિઓએ પચપરમેષ્ઠિનેજ ભજના જોળ, તે મિવાય આત્મધનની પ્રાપ્તિ થવાની નથી

આત્મા એ પરમાત્મા છે, એમ કહનારાઓએ વિચાર કરવાની જરુર.

કેટલાક પરમાર્થને નહિ મમજેલાઓ કહે છે કે—‘ પચપરમેષ્ઠિને ભજવાની શી જરુર છે ? આ આમાજ પરમામા છે ’ અત્રે વિચાર,

પટ્ટે આ ગાથામા પણ કામનો ઉપદેશ દેવો જોઈએ એવું
નીકળતું નથીજ

ત્રિવાહની સિદ્ધિ માટે હાસ્યાસ્પદ દલીલ અને તેનું નિરાકરણ

નાના ગાઠફને પણ હામી આવે એવું મહાસુરનું ચુનીગાળ જણાયે
છે કે-જૈનોમા વારવ્રતધારીને ઉત્તમ ગણવામા આવે છે તેના વાગ્દત્ત
હેવા માટે સાધુ શ્રાવકનું ઉપદેશ આપે છે આ વાર વ્રતમા ચોધુ વ્રત
સ્વદારાસતોષ છે ભગ્ન કયા સિવાય સ્વપ્નારા શી રીતે સમગ્રી ઝાકે ?
પટ્ટે ભગ્ન એ શ્રાવકો માટે આવશ્યક નિયંત્રિ હોવાથી આચાર્યાણ
ભગ્નવિધિના પ્રયોગ્યોના છે

વાચક મહાશય ! જુઓ તો સરા ? કેવી અધમ મનોદશા પરણ્યા
સિવાય ચોધુ સ્વદારા વ્રત સમઘે નહિ, માટે પરણવું એ
આવશ્યક છે એમ જણાવવું, એ તો કેતુ ધાય છે કે-સ્વાતર
સિવાય ધાન્ય સમઘે નહિ, માટે સ્વાતરને પણ ગાંધીને સ્વાત્રુ
જોઈએ કાદવ સિવાય કમલ સમઘે નહિ, માટે કાદવને પણ
સુધવો જોઈએ આ રીતિએ તો જગત્ભરના સારા અને નરસા
તમામ પદાર્થોની ઉપાદેયતા થઈ જાય, તો પછી જગતમાં કાઈ
છોડવાનું બાકી રહેજ નહિ ન્યારે તો એમજ કહોને કે-સ્ત્રી
હોય તો સત્તાન ધાય અને મતાન હોય તો દીક્ષા લેનારા બને
માટે સ્ત્રી પરણવી જોઈએ અને જે ન પરણે તે જિનાજ્ઞા બાહ્ય છે
માટે તે જૈન ન કહેવાય આ તમારા ન્યાયે તો શ્રી નેમિનાથ
પ્રમુ આદિ તીર્થંકરો અને જગુસ્વામી આદિ બાલગ્રન્થચારીઓ

યોગ્ય છે કે—આમા ૪ પરમામા રસો પા વયોરે ? જ્યારે કમરૂપ
કચરાથી દૂર થઈ આનન્દરૂપમા રમણતા ફોર ત્યારન અંતરમા પર
મામા નર્દિ પળ ચાર ગતિરૂપ મમારમા મટકાતર પામગમાજ કહવાય

૫૪ બાજુ માવાપ, ધન, સ્ત્રી, ટેકરા, નોકર, દુનિયાની તમામ
સાગસી, હયાદિ મારુ મારુ કરી દુનિયાના નાશવત પદાર્થનિ માટે
મરવા તૈયાર થાય અને આમાન મા' સાતો હોય તોય માદા
જેવો થડ નાય અર, તો પરપુરગત પત્થાથ મારો મટ તો ગતી થાય
ન સ્વરાન મટ તો નારાન થાય જમ કાઢને મોદક માવના હોય,
અને મોદક મન્યા છટલ જાન મોત મન્યો ઇમ મમની માતી ઘટ્ટા
૫૫ પ્રગસા કર, કે વીનાત મુગમા પાગા આવ અહો ! શુ મોદક,
શુ મશાળે, કરો મુદર, હયાદિ વગાળી વગાળી ન્યાય પાઠ શાક
મા જ્યારે મરતુ—મીટુ જગત ઓટુ—વતુ પટયુ હોય, ત્યાર તો નિગ
કરવા માટે, કે મરતુ વરાતર નથી, વતુ પતી ગયુ છે, અરે મીટુ તો
નાન્યુન નથી, હયાતિ વોગી જો ક્રોધાત વગી ગયો હોય તો વીચારી
રાખનારીના તો વાગત વાગી જાય આની મ્થિનિમા મ્હલને વીજી બાજુ
પરમામા કહેવટાવરા છે ૫ ૬ મૂર્ચના નથી / ૪, પરમામાપયુ તો
૬ / ૫ પણ અતરામા પણ ન કહતા બહિગમાન કહવાય

કેમકે—જે આત્મા બાહ્ય પૌદ્ગલિક પદાર્થમા આનન્દ માને
છે તે બહિરાત્માન છે, અને આમાના જ્ઞાનાદિ ગુણોમાં જે
આનન્દ માને છે તે અતરાત્મા છે

દોરક આમા પરગેષમા પવન્નેજ વચાનો છે કોઠ પોડુ તથી

જન્મમરણથી કોઈ કોટન ઘણાવી નાક તેમ નથી નાન-ર્ચનાદિ યુક્ત
 એવો અત્મા જ શાશ્વત છે, માટે ઘણ પૌદ્ગલિક પદાર્થોમાં મોહ
 ન પામતા અને તે માટે પ્રયત્ન ન કરતાં, કેવલ આત્માના
 જ્ઞાનાદિક ગુણો પ્રગટ કરવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ સર્વથા
 કર્મમેલ દૂર કરી કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું અને મિદ્ધપદને પામવું
 તે પરમાત્મદશા કહેવાય છે

અત્રે વિચારવું જરૂરી છે કે-બહિરાત્મભાવ ગયા સિવાય
 અતરાત્મભાવ પ્રગટ થતો નથી, અને અતરાત્મભાવ પ્રગટ થયા
 સિવાય પરમાત્મદશાને પ્રાપ્ત થવાતું નથી કહવાની મતઢબ એ
 છે કે-પરમાત્મા બનવા માટે અતરાત્મા થવું પડશે, અતરાત્મા
 થવા માટે બહિરાત્મભાવ છોડવો પડશે ? અને બહિરાત્મભાવ
 છોડવા માટે અને કર્મરહિત થવા માટે પચપરમેષ્ઠિનું ધ્યાન
 કરવું જ પડશે

જગતમાં પચપરમેષ્ઠિ મનથી ઘીજો કોઈ પણ મન્ર અધિક નથી,

તેમ પગથીયા સિવાય ઘરના પહલ માટ પળ જવાતું નથી,
 તેમ પચપરમેષ્ઠિના આલગ્ન સિવાય જીવ કર્મ ગતિ રતી ગમતો નથી
 વ્યાસુધી આમા કર્મ રહિત ન બને, ત્યાસુધી આમા એ પગમા છે
 એમ કેમ કહેવાય ? જે પચપરમેષ્ઠિ નરફ અસદ્ભાવ બતાવતો હોય તેનું
 કન્યાણ ની રીત થાય ? પચપરમેષ્ઠિના પ્રમાયે પૂરે અનેક આ-
 રમાઓ પરમાત્મપદને પામ્યા છે, વર્તમાનમાં પામે છે અને ભવિ-
 વ્યમાં પામશે, જના પ્રમાયથી અનેક પ્રકારના રોગ, ઝોર, હપઢવ
 આદિ આન્યા જાય છે અને સમાધિમરણ થાય છે

धर्माचार्यनु स्वरूप

तथा धम्मायरिए एटल धर्माचार्य-सम्यग्धर्मन देवावाळान
मस्कार करिने जम जीवादि पदार्थान नहि माननार अथान नास्तिक
वा प्रदेगी राजाने श्री गणगम्भगदान शुद्ध जैनधर्मनी प्रामि करावी
शु छ क —

जो जेणसुद्धधम्ममि ठाविओ सचएण गिहिणा वा ।

सो चेव तम्म जायइ धम्मगुरु धम्मदाणाओ ॥१॥

ठाकाकार महर्षी धर्मगुरुना स्वरूपन दम्बाडता जणाव जे के-
आ असार एवा ममारमा आरि-व्याधि-उपाधि-जम जरा-मरण
मय-गाक इत्यादिथी पीनता एवा भय्य प्राणीओन ससाररूपी गेनन
मटाडनार शुद्ध धम्मपी त्या ने आपे छ, ते चाह तो माधु होय
अथवा गृहस्थ होय तो पण त धम्मगुरु कहवाय

आर्थी स्पष्ट ज छे के-जमानाने नामे एसाठ हितकर एरो
शुद्ध वीतराग प्रणिता धर्म न बतावता, आरम-ममारम
पापयुक्त संसारना कार्यनो उपदेश करे ते अधर्मदाता गुरु
कहवाय

धर्मगुरुओ मात्र वीतराग प्रणिता शुद्ध धमनो ज उपदेश
आपी शके

गृहस्थाश्रमनी श्रेष्ठता बतावनाराओए विचारतु जोइए

केवलक कह छे के-गृहस्थाश्रम ए परम आश्रम जे, कनके-

જેમ પૂર્વ ગાંધ નામનુ મામાહારી પત્ની રોગગ્રસ્ત હતુ, તે મુનિના દર્શન અને ચરણમ્પર્ગથી રોગરહિત થયુ અને તેની પાસો સોના જેવી, ચાંચ પરવાળા જેવી, તથા કાંતિ રત્ન જેવી થઈ, ત્યારથી તે પત્નીનુ નામ જટાયુ પડયુ આ પત્ની મુનિપોત્ર નમસ્કાર કરી તેમનો ઉપદેશ સામગ્રી શ્રાવક બન્યો મુનિજી તને જીવવાન, મામાહારીપત્નિ તથા રાત્રિ મોજનનો ત્યાગ કરાવ્યા રાવળ ત્યારે મિતાજીનુ હરણ કર્યુ, ત્યારે તે જટાયુજી રાવળની છાતી વિંથી પાત્ની તેથી ક્રોધિત બનલા રાવળ તેની પાગલો કાપી નાગી, ટેક મરગાની છઠ્ઠી ઘડીજી ગમચદર્જાઈ પચપરમેષ્ઠિ મત્ર તેને સમજાવ્યો મરના પ્રભાવે તે મરણ પામીન ચોથા માહન્દ્ર દેવલોકમા દેવપણ ઉત્પન્ન થયો પચપરમેષ્ઠિનો પ્રભાવ કેવો અપૂર્વ છે, કે નિર્વેચ પણ દેવ થયો ૨ પચપરમેષ્ઠિનો મહિમા અવર્ગનીય છે

ત્રણ જગત્મા પચપરમેષ્ઠિ મત્ર સિવાય અન્ય કોઈપણ મત્ર ઉત્કૃષ્ટ નથી, અને માટજ ટીકારાર મહારાજે પચપરમેષ્ઠિને નમસ્કાર કર્યો છે

સિદ્ધના પદર મેદો

પદર મેદે તીર્થંકર અર્તીર્થંકરાદિ સત્ર સિદ્ધોત્ર નમસ્કાર કરીને—
 ૧ તેમા તીર્થંકર સિદ્ધ ઋષભાદિ, ૨ અર્તીર્થંકર સિદ્ધ પુઢરિંકગૌત માદિ ગણધરો, ૩ તીર્થમિદ્ધ મટલે—ત્રિનધર્મ તથા તેના આધારભૂત ચતુર્વિધ સધ છતા જે મિદ્ધ થાય તે તીર્થમિદ્ધ કન્વાય, ૪ તીર્થના અભાવે કોઈ જાતિસ્મરણાદિ વડ સિદ્ધ થાય તે અતીર્થસિદ્ધ, ૫ વાહ્ય-નિમિત્ત સિવાય જાતિસ્મરણાદિ વડ પોતાની મજા મોધ પામતા જે

દરેક સાધુ, મિશ્રુક, ગરીબ અનાથ વિગેરનો તેના ઉપર આધાર છે, માટ ગૃહસ્થાશ્રમ પોષાય તેવો ઉપદેશ આપવો જોઈએ. જુઓ મહાવીર પરમામા ત્રિગેર તીર્થંકરોએ પણ ગૃહસ્થાશ્રમને સેવ્યો છે. આતુ કહેનારાઓ તદન વીતરાગના માર્ગથી અજાણ છે, અને તેઓ પોતાની મૂસાઈ પ્રગટ કરે છે, કેમકે—જો ગૃહસ્થાશ્રમ શ્રેષ્ઠ હોય તો પછી સાધુ થવાની જરૂર શી ? જે આશ્રમમા હિંસા, જુઠ, ચોગી, મૈથુન પરિગ્રહ, ક્રોધ, લોભ, ત્રિગેર અન્યેર પાપસ્થાનનો સેવવામા આવે છે તેને શ્રેષ્ઠ શી રીતે કહેવાય ? જો ગૃહસ્થાશ્રમ ણજ ધર્મ હોય તો પછી દાન, શીલ, તપ અને ભાવના શી જરૂર ? તમે કહેશો કે—તેમનો આધાર ગૃહસ્થાશ્રમ ઉપર છે માટ શ્રેષ્ઠ છે.

તો અત્રે જણાવવાની જરૂર છે છે—ગૃહસ્થાશ્રમનો આધાર પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, વનસ્પતિ સેતી, વેપાર દયાદિન ઉપર છે તે પણ શ્રેષ્ઠ કહેવાય. આમ ગણતરી ગણશો તો ટુનીયામા કાદ ચીજ સ્વરાવ છે. ણમ નહિ કહેવાય.

અર ? ચોર છટારા ણ પણ સાગ કહેવાય કેમકે—દુનિયામા ચોર-છટારા ન હોત તો સમાજ રક્ષણ ઝગ્ના સરકારને ચાંદીદારો ન રાસ્ટ્ર પડ, અન રાણે છે માટ તેમનો આધાર ચોરછટારા ઉપર છે, અને તેથી તે પણ સારા ણમ કહેવાય ? નન કહેવાય.

જેમ ઝમઝ ઝાન્વમાથી ઉત્પન્ન થાય છે, અને પાણીથી વૃદ્ધિ પામે છે, ઊતા કાદવ તથા પાણી નહિ વચાણતા પક્ત ઝમઝજ વસા ણાય છે તેમ સાધુઓનો આધાર ગૃહસ્થાશ્રમ હોય, ઊતા ઝમઝજ સાધુઓન વચાણાય, પરંતુ ઝાદવરૂપ ગૃહસ્થાશ્રમ નજ વચાણાય.

મિદ્ધ યાય તે મ્વયબુદ્ધસિદ્ધ, ૬ વૃષભાતિ વાહ્ય નિમિત્તો વદ્ધ વોધ પામી મુક્તિ જાય તે પ્રત્યેકબુદ્ધમિદ્ધ, ૭ આચાર્યાત્મિકના ઉપદગ્યથી વોધ પામીને જે મોક્ષે જાય તે બુદ્ધનોધિતસિદ્ધ, ૮ પુરુષર્ણિયો સિદ્ધ થાય તે પુરુષિંગસિદ્ધ ૯ પ્રત્યેકબુદ્ધ વર્જિત કેટલાક આમાઓ સ્ત્રીર્ણિયે મોક્ષે જાય તે સ્ત્રીર્ણિંગસિદ્ધ, ૧૦ તીર્થંકર અને પ્રત્યેકબુદ્ધ વર્જિત કેટલાક નપુમ્નર્ણિયો સિદ્ધ થાય તે નપુમ્નર્ણિંગસિદ્ધ, ૧૧ રજોહરણાદિ રૂપે સ્વર્ણિંગ મિદ્ધ થાય તે સ્વર્ણિંગસિદ્ધ, ૧૨ અન્યર્ણિયો મોક્ષે જાય તે અર્ણિંગમિદ્ધ, ૧૩ ગૃહિર્ણિયે મોક્ષે જાય તે ગૃહિર્ણિંગ-સિદ્ધ, ૧૪ એક સમયે એકસિદ્ધ થાય તે એકસિદ્ધ, ૧૫ એક સમયે ૮૪૫૮ સિદ્ધ થાય તે અનેકસિદ્ધ કહેવાય

સિદ્ધના પદર મેદોનો ત્રણમા સમાવેશ અને તેમાય
સ્વલિંગનીજ મહત્તા

ઉપર ગણાવેલા મેદોનો વસ્તુતઃ ત્રિચાર કરીએ તો અન્યર્ણિંગ, ગૃહિર્ણિંગ ન સ્વર્ણિંગમા વાસીના મેદોનો સમાવેશ થાય છે, એટલે સ્વર્ણિંગસિદ્ધ, અન્યર્ણિંગસિદ્ધ ને ગૃહિર્ણિંગમિદ્ધ-એમ ત્રણ મેદો રહે છે તેમા પળ મોક્ષનું લિંગ તો રજોહરણાદિરૂપ સ્વર્ણિંગજ કહેવાય, કેમકે-અન્ય અને ગૃહિર્ણિંગ એ શબ્દોજ મોક્ષ સિદ્ધિ-યના લિંગને ઘૂચવનારા છે

વળી અર્ણિંગ તથા ગૃહિર્ણિંગમા રહ્યા ઊતા પળ માન્યથી નિર્જન, જ્ઞાન, ચાગ્રિ આન્યા મિવાય કેવલજ્ઞાન થતુ નથી કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ થાય તેજ ક્ષણે સિદ્ધિ મળિને પ્રાપ્તે તો અન્યર્ણિંગ તથા

વઢી જો ગૃહસ્થાશ્રમ શ્રેષ્ઠ હોય તો તીર્થક્રમેણ વાપિક દાન દેહ
 શા માટે સર્વથા સમાર ત્યાગ કર્યા ? સમાર ત્યાગ કરની વેઝા દેવ—
 મનુષ્યની વચમા “સઘ્વ સાવજ્ઞ જોગ પચ્ચક્કવામિ” વહીન સરેને
 જાહેર કર્યું કે—‘ભાઈઓ આ ગૃહસ્થાશ્રમ યા આશ્વોય સસાર સાવણ
 ણ્ટલે પાપરૂપ છે, માટ સર પાપરૂપ યોગોનો ત્યાગ કરુ હુ, અને તે
 ત્યાગ પળ ગ્યા મુધી જીર્વાણ ત્યા મુધી, મન, વચન, કાયાણ સંસારના
 તમામ પાપને કરુ નહિ, વીના પાસે કરાતુ નહિ’ અને કોદ કરતા હોય
 તેને સારો માનુ નહી આવી ગીને સરથા પાપન જાહેર ફરી,
 નેનો સર્વથા ત્યાગ રૂગી, ઇકાન આમ—કલ્યાણમા ઇકાપ્ર
 થયેઝા તીર્થક્રમેણોના ઉદાહરણ ન્દ ગૃહસ્થાશ્રમ પોપગની વાનો કરવી
 તે સ્વેચ્છ મૂર્ચાટન છે ત્યાગ લીધા પછી ગૃહસ્થાશ્રમ અનિષ્ટ માને
 છે એમ નહિ, પરતુ પ્રથમ પળ અનિષ્ટ માન ॥

ગ્યારે નત્તિવધને પ્રમુના મોટા ભાઈણ વ વપ સમાગમા શ્દેવાનુ
 કન્ટુ ત્યારે મહાગીર ભગવાન અરધિનાથી જાણુ કે—હની માર વે
 વર્ષ સસારમા શ્દવાનુ વાફી છે, એમ જાણી ભાઈની વાત સ્વીકારી
 ઠતા જણાવ્યુ કે—‘માર માટ વટપણ આરમ્ભ—સમારમ્ભ કરવો નહિ
 અર, મારે માટ રમોઢ પળ પસારની નહિ તમન સત્તા સર્વથા વ્રત્તચર્યનુ
 પાટન કર્યું, અને વાચા પાળીથી સ્નાન પળ નથી કર્યું’ આવી રીતે
 સાધુ માફત વ રપ રદા તમા પળ સસારમા પાપકાયાન નિરસ્કાર્ય છે

વઢી તીર્થક્રમે ગ્યારે ગર્ભમા આવે છે, ગ્યારે પૂર્વે નટલુ અવધિ
 જ્ઞાન હોય તટલુ સાથે રદન આવે છે, ણ્ટલે વ્રણ જ્ઞાન સહિત હોય

ગૃહિલિંગ મિદ્ધ કહેવાય અથવા કેવળજ્ઞાન પામ્યા બાદ પોતાનું
વિશ્વ આતુષ્ય દેસ તો તે પણ સાતુગ્નિનો ન સ્વીકાર કરે છે

તેજ વાત ટીકાફાર મહામા પોતે નીચે પ્રમાણ જણાવે છે—

एते चान्यलिङ्गे सत्यपि भावत मभ्यक्ष्यचारित्रादि-
प्रतिपत्त्या केवलज्ञानोत्पत्तौ तत्क्षण सिद्धत्वलाभे द्रष्टव्या,
अन्यथा स्वस्य दीर्घाप्सुर्दर्शने तेषां साधुलिङ्गमेव प्रतिपद्यन्ते
एव गृहिलिङ्गसिद्धा अपि मरुदेवीपुण्याढ्यनृपादयो द्वेया ॥

આ પત્ર મિથના ભટ્ટને યથાર્થ નહિ સમજનારા કેટલાકો કહે
છે કે—સાધુ થવાની શું જરૂર છે ? ગૃહસ્થપણ રહીને મોક્ષ ક્યા નથી
લેવાતો ? જુઓને ભરતમહારાજાણ મરુદેવી માતાણ તથા બન્કલચીરિણ
કેવલજ્ઞાન લીધુને ? તો આપણને કેમ નહિ મળે ?

भरतादिकना उदाहरण लेनाराओए समजनु जोइए.

अत्रे विचारवु योग्य छ के—भरत महाराजाने केवलज्ञान थयु
ते ससारमा रहेवानी बुद्धिए थयु के ससार छोडवानी बुद्धिए
थयु ? गृहवासमा रहेवु ए पाप मानता हता के पुण्य मानता
हता ? राज्यने सुखरूप मानता के दु खरूप मानता ? विषयोने
सारा मानता हता के खोटा ? त्वारे कहवु ज पडश के—ससार,
गृहवास, राज्य अने विषयो इत्यादिने पापरूप ने खराब
मानता हता

કોઈ કહે કે—શા ડગરથી કહો ડો, કે તે પાપરૂપને સરાસ
માનતા હતા, તો તેના ઉત્તરમા થીમાન્ ધનેશ્વરચૂરીશ્વરજી મહારાજ

છે આવા અતિગય નાની તીર્થકરો નાન વઢ પોતાનુ મોગાવની કર્મ
 વારી હોવાનુ જાણી મસાગમા ગૃહસ્થાશ્રમ પાઝ, તે ઉદાહરણ છદ
 અનાનીઓ ની રીત ગૃહસ્થાશ્રમનુ પોષણ કરી ગકે ? કેમ ? નમનાથ
 પ્રમુનુ તથા શ્રીમહિનાથનીનુ ઉદાહરણ લવાતુ નથી ? કોઈ કહે કે—
 વે તીર્થકરોજ ન પરણ્યા પણ બાવીસ તો પરણ્યા છ, માટે ઘણા કરે તેમ
 વરવુ જો ઇમન ડ તો તમારાથી જૈન ધમનો સ્વીકાર પણ નહિ થાય

અહીં સમજતુ જરૂરી છે કે—જ વચ્ચે નેમનાથ મગવાનુ પશુઓના
 પોવાર મુળી પાઠાવઠ ડ, ત વચ્ચે તેમના માતાપિતા આગઠ આવીન
 કહેવા લાગ્યા કે—રૂપમાદિ તીર્થકરોણ ગૃહસ્થાશ્રમ માડીન
 દીઠા નીધી છે અન મોડે ગયા છ, માટે તમ પરણો નહિ પરણવાથી
 તમને શુ તમનાથી ઉચુ પઝ મઝવાનુ ડ ? પ્રમુણ જણાયુ કે—‘અનક
 જીવના નાનુ કાગળ જ સી, તા રિપે આટલે વધો આપહ ર્યો’
 રૂપમાદિ તીર્થકરોન મોગાવના વારી હતુ અન મોડે નથી માટે દીઠા
 રહ્યું’

આ પ્રમાણે રહી મગવાન ગૃહસ્થાશ્રમ કયા મિવાય નીકા લીધી
 છે આની જણાવવાનુ કે—મોગાવની કર્મ હોય તો ગૃહસ્થાશ્રમ માટે,
 અને ન હોય તો નહિ પણ વપારીન તીર્થકરદેવોના ઉદાહરણથી ગૃહ
 સ્થાશ્રમની સિદ્ધિ થદ શકે નહિ આપણ તો માત્ર તેમની આજ્ઞા મુજબ
 જેમ વતાય તમ પ્રયત્ન કરવો ઇજ કન્યાગકારી છે કેમકે—
 “આણાં ધમ્મો” ।

ધર્મોપદેશનીજ ઉપાદેયતા

મગવાનની આના છે કે—સસાર ડુ લદાથી છે, માટે તેનો ત્યાગ

જળાવે છે કે-જે વગતે પટગ્વડ સાધી ભરત મહારાજા પાછા આવ્યા ત્યારે સાઠ હજાર વપ સુધી કરેલ આયવિલની તપશ્વયાથી સુકાઈ ગયેલ શરીરવાળી પોતાની બ્હન સુદરીને જોઈને પૂઝ્યુ કે-હારે ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા છે / તળીંણ જગાવમા હા પાડી તે વચ્ચે ભરતની મુન્દરીની સ્તુતિ અને પોતાની નિન્દા કરી રહ્યા છે કે-

ઘન્યાઽસિ સુદરિ ત્વ હિ, યા મસારપરાઙ્ગમુત્તી ।

યુક્ત ચ તાતાપત્યાના-મિદમેવ સુખાસ્પદ ॥

મુષ્ટા વિષયચૌરેણ. તાતાપત્યાનિ સુદરિ ? ।

વય તુ તુચ્છસૌરયેસ્મિન્, રાજ્યેઽપિસ્પૃહયાલય ॥

હે સુદરી ! તુ ઘન્ય છે, કે જે સસારથી અવઝા મુલકવાળી છે પિતા ॥ બાલકોને આજ યુક્ત છે, કેમકે-ત્રત લેવું એ મુશ્વત્તુ સ્થાન છે. હે સુદરી ! અમે પુનઃ વિષય ચોરોથી લુટાયા છીએ, ને તુચ્છ મુલકવાળા એવા આ રાજ્યમાં પણ સ્પૃહાવાળા છીએ.

આ ઉપરથી ભરત મહારાજાની માવના કેવી છે તે જણાવી આપે છે કે-જે મસારના પાપથી છૂટવાની ઇચ્છાવાળાને ઘન્ય માને છે, અને પોતે નહિ છૂટી શકવાથી પોતાને વિષયરૂપી ચોરોથી ઠગાવાનું માને છે, જટલજ નહિ પરંતુ સસારમાં રહ્યા છતાં પણ છલકાડ રાજ્યના મુલકને પણ તુચ્છ માને છે

વાત પણ સાચી છે કે-સયમ સામ્રાજ્ય આગલ ચક્રવર્તીનું રાજ્ય તો શુ પણ દ્વિરાદિનું રાજ્ય પણ તુચ્છ છે, કારણ કે-સયમ માત્રાચવાળાને જે મુલક હોય છે તે મુલક દેને કે ચક્રવર્તીનું

કયા સિવાય માત્રા મુશ્વની પ્રાપ્તિ નથી, અને તેથીજ ધર્માચાર્યાણ પ્રથમ ત્યાગનોજ ઉપદેશ આપ્યો જોઈજી ય્યારે તે ઉપદેશ મુજબ મવથા ત્યાગ માર્ગ સ્વીકારવામા શક્તિમાન ન હોય, તો તે દેશથી ત્યાગ કર, તેય ન બની શકે તો મિથ્યાચનો ત્યાગ, ન સમ્યક્ચનો સ્વીકાર કરવા રૂપ ઉપદેશ સાધુ આપે, પણ સસાર પોપરા રૂપ અધર્મનો ઉપદેશ સાધુ નજ આપી શકે

જો કોઈપણ ધર્માચાર્ય યા ધર્મગુરુ એવો ઉપદેશ આપે તો તે પોતાની સાધુતાને મટો છગાડે છે, અને તથો પાપોપદેશ સામઝનાગ શ્રાવકો પણ જૈન તરીક ગણી શકાય નહિ તેયો પાપોપદેશ દેનાર આચાર્ય, ઉપાધ્યાય કે સાધુ હોય તો તમને ત્રિપરિત માર્ગે ચાલવા વાઝ્યા છે એમ કેમ ન કહેવાય ?

હવે ટીકાકાર મહારાજ ધર્મોપદેશ દેનારા ધર્માચાર્યનિ ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવિર, ગણાવછેદક આદિ સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર કરીને શ્રાવક ધર્મના અતિચારથી પાઝા હટાડાને હુ ઇચ્છુ છુ એમ જણાવે છે

શ્રાવક કોને કહેવાય ?

હવે શ્રાવક કોને કહેવાય ? તેના જવાબમાં “શ્રુણોતીતિ શ્રાવક” ।” જે સાક્ષાન્ પરલોક દિત્તકારી સાધુ અને શ્રાવકની ક્રિયાયુક્ત ધમાનુશ્ઠાન જેમા હોય તયા નિનમચનને સામઝ તનજ શ્રાવક કહેવાય તે માટે ટીકાકાર પોતે જણાવે છે કે—

સપત્તદસણાઈ પહિદિયહ જહજણા મુણેઈઅ ।

સામાયારિ પરમ જો સ્વલુ ત સાવગ ચિંતિ ॥૧॥

નથી હોતુ, તો વીચાને તો ક્યારીન હોય ? ચન્નવર્તી યા ફરને ક્ષિ-
મિધિ મળ્યા ઠતા પળ અમતોય હોવાથી દુઃખી છે. 'યારે વાણ
ક્ષિ-સિધિ નથી ઠતા પળ મયમ સામ્રાજ્યવાલાને મતોય
હોવાથી સુખી છે

વત્રી ભરત મહારાજાનુ જ્ઞાત છેનારા જમાનાવાડીઓ પળ
તજુ ત્રિપ્તિ વિચારતુ ઘટ છે, કે-જે વચ્ચે વાહુવલિજી સયમ ગ્રહણ
કરે છે, તે વચ્ચે પળ ભરત મહારાજાની કેરી માવના છે ?
તે માવનાનુ સ્વરૂપ જણાવતા શ્રીમાન્ ધનશ્વરમૂર્તીશ્વરની મહારાજા જે
જણાવ છે તેનો માવથ એ છે કે-'મારી મુઠીના વલે ભરતજી મરણ
પામશે એવી શકાથી તેજ મુઠીએ લોચ કરી સાધુ થયેલા વાહુ
વલિજીને જોઈ અને પોતે હાર પામવારુપ પોતાનુ કર્મ જોઈ
જાણે પૃથ્વીમાં પેસી જવાની ઇચ્છાવાલા થયા હોય નહિ, તેમ
પૃથ્વી સામે નીચુ મુખ કરી આસુ યુક્ત છે નેત્રો જેના એવા ભરત
મહારાજાએ તેમને પ્રણામ કર્યા અને પોતાની નિદા કરવા પૂર્વક
વાહુવલિજીને પ્રશ્નમાથી યુક્ત વચન કહવા ગમ્યા કે-'હે માઈ !
જે આત્માઓ લોભ અને માત્સર્યથી ગઢાયલા છે, તેઓની
અદર હુ મુખ્ય તુ વઢવાનો, દયાલુઓ ને ધર્મીઓની અદર
તમેજ મુખ્ય છો હે માઈ ! પ્રથમ તૈં મને યુદ્ધમા જીત્યો' અને
ત્યારવાદ ચારિત્રરૂપી શસ્ત્રો વડે રાગદ્વેષાદિ શત્રુઓને જીતી
લીધા, માટે તમેજ રઢવાન છો તમારાથી વીનો કોઈ વઢવાન નથી
હે માઈ ! મારા અપગધની તમે શમા આપો અન વોગે કે-પૂર્વની માફક
દયાલુ કેમ નથી, અન મારી સામ જોતા પળ કેમ નથી ? તમેજ તે

સમ્યક્ષ, વ્રત, સામાયિકાદિ પ્રતિમાને પ્રાપ્ત થયેલ એવો જે જીવ હમેશા સાધુત્તન પાસે સાધુ ન શ્રાવક ધર્મની પરમ સમાચારીને સામઝે તેને નિનશ્ચરદેવો શ્રાવક કહ છે

ધર્મનુ શ્રવણ જ્ઞાની સાધુઓ પાસે કરવું યોગ્ય છે

આથી સ્પષ્ટ છે કે—ધર્મગુરુઓ શ્રાવકોને સાધુધર્મ અને શ્રાવક ધર્મ સમજાવે, અને શ્રાવકો તેજ સામઝે જો કોઈ સાધુ તેવો ધર્મોપદેશ નહિ સમજાવતા સસારપોષક ઉપદેશ સમજાવે તો તે સાધુ તરીકનો ઉપદેશક હોઈ શકે નહિ ચીનરાગધર્મના માત્રા શ્રાવકો તેવો ઉપદેશ કદિ ન સામઝી શકે નહિ, કારણ—સસારઅગ્નિથી બચવા માટે કેટલાકો ધર્મગુરુ પાસે આવે છે જો ધર્મ ગુરુઓજ તે અગ્નિમ રહેવાનું કહ તો ‘ધરના ડાઘી વનમા ગયા ન વામા ડાઘી આગ’— કહેવત અનુસાર સ્થિતિ થાય

જેમ રોગ દૂર કરવા માટે હમેશા દવાનું સેવન કરવું પડે છે તેમ કર્મરોગ દૂર કરવા માટે હમેશા સમાચારી રૂપ જિનવચ શ્રવણ કરવાની જરૂર છે, કારણ—તેના શ્રવણ સિવાય કર્મરો મટવાનો નથી શ્રવણ પણ કોની પાસે કરવું ? જવાબ જણાવવામા આવે છે કે—જડજણા । જ્ઞાની સાધુઓ પાસે સામઝવું ગૃહસ્થો પાસે તેમજ પોતાની મઝે સામઝવાનું તથા મળવાનું ચતાવતા જ્ઞાની સાધુઓ પાસે સામઝવાનું કેમ કરવું ? કારણ એક મઝી આવે છે કે—ગૃહસ્થ યાદે તટલું મળેલો હોય છતાં પણ અમુ પ્રકારના સ્વાર્થને લઈ તે સાચા ધમને ચતાવી શકતો નથી, તેમજ હે જ્ઞેય તથા ઉપાદેય પદાર્થના જ્ઞાનના અભાવે પોતાની મઝે જિ

પિતાના પુત્ર છો, કે જે પિતાના માર્ગે ચાલ્યા છો પુનઃ હું
જાણતાં છતાં રાગદ્વેષથી પીડાયો છું, માટે હે માઈ ! મારા
ઉપર તમે પ્રસન્ન થઈ તમામ પૃથ્વીનું રાજ્ય ગ્રહણ કરો, અને હું
તમારું સયમ-સામ્રાજ્ય ગ્રહણ કરીશ ’

મહાનુભાવો ! વિચારો કે ઠાકુરના અગ્નિપતિ, વર્ષામહાજાર
મુગુટનધ રાનાઓ, ચોસઠ હજાર અતેર્જી, નગનિધાન, ચૌદ રત્નો, તેના
અધિષ્ઠાયક ત્રેવીસહજાર દેવો તથા પોતાના આમરક્ષક બે હજાર દેવો
બેવામાં છે છતાંપણ એક કુળાલની જેમ ભરત મહારાજા આશ્વમાં
આસુ લાવીને ઘોલી રહ્યા છે, એ જેમી તેમી ઉત્તમતા નથી
પોતાની જાતને મહા લોભી તથા મત્સરી-ઘટલં અધમ જણાવે
છે, ત્યારે વાહુચલિનીને વઢવાન, દયાલુ, ધર્મા તરીકે જણાવે
છે આ જેમી તેમી લઘુતા નથી તેમના વઝની પ્રગમ્મા કરતા
પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગતી તે વઝી ઈથીજ વધારે લઘુતા જણાવે
ઠા જો કે ભરતની ચક્રવર્તી થવામાં છે ઘટ્ટ ગમ્યનીતિએ કહ્યું
પોતાનો અપરાધ નથી, ઠા ધાર્મિક દષ્ટિએ પોતાની લઘુતા જણાવી
માફી માગે છે તે યુક્તજ છે

વઝી ઈથીજ આગલ વધતા હૃદય વાઝી દીધી છે કે—સરેસર
‘તમેજ તે પિતાના પુત્ર છો, કે જે પિતાએ આ ચારિત્ર લીધું
છે તે માર્ગે તમે પણ ગયા’ આ ઉપરથી પોતાને વાસ્તવિક પુત્ર
તરીકે ગણાવતા નથી

જ્યારે આને કેટલાક જૈનકુલમાં પેદા થયેલાઓ સયમનો

વચનોને યથાર્થપણે સમજી શકતો પણ નથી, તેમજ ગૃહસ્થનો ઉપદેશ વીના ઉપર છાપ પાડી શકતો નથી જેમ ચોર, જુગારી અને વ્યભિચારી બીજાને તેના ત્યાગનો ઉપદેશ નથી આપી શકતા, તેમ ગૃહસ્થ બીજાને ત્યાગનો ઉપદેશ આપવા જાય તો પ્રાય ચોર, જુગારી અને વ્યભિચારી જેવી દશા થાય

તમે કહેશો કે—શુ સમ્યક્ત્વાદિ પ્રતિમાનુ વહન કરી સામાચારી સામઝનારજ શ્રાવક બની શકે ? બીજા નહિ ? અત્રે જણાવવાની જરૂર છે કે—ઉપર કથન કરેલ સ્વરૂપ ઉદ્વૃષ્ટ શ્રાવકનુ છે, પરંતુ આટલું કરે તો પણ શ્રાવક બની શકે છે

શ્રદ્ધાલુતાં શ્રાતિ જિનેન્દ્રશાસને, ધનાનિ પાત્રેષુ વપત્ય-
નારતમ્ । કૃન્તત્યપુણ્યાનિ—સુસાધુસેવનાદતોઽપિ ત શ્રાવકમા-
હુરુત્તમા ॥૧॥

જે શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમા શ્રદ્ધા રાખે, સુપાત્રની અદર નિરતર ધન વાપરે અને સુસાધુઓની સેવાથી પાપને દૂર કરે તેને આત્મપુરુષો શ્રાવક કહે છે બીજાને નહિ !

एक जिनभाषित धर्मज शरणभूत छे

પ્રભુ શાસનમા શ્રુત આદિ ચાર પ્રકારના જિન ધર્યા છે, તેમા હ્રદ સમાન અથવા રાગદ્વેષાદિ અમ્યતર શત્રુઓનો નાશ કરી, કેવલ-જ્ઞાનને પામેલા મામાય કેવલી મગવાનોમા હ્રદસમાન, એવા જે તીર્થ-કરદેવોનું બતાવેલ ધર્મમા શ્રદ્ધા રાખવી ણ્ટલે કે—તીર્થકરદેવે બતાવેલ ધર્મજ સ્વ—પર આમાન તારનાર છે આ સિવાય દુનિયાના કોઈ પણ ધર્મ અથવા પદાર્થ અગર તો સગુણ્દાર્થ શરણભૂત નથી

વિરોધ કરવા છતાં પોતાને જૈન તરીકે ઓઢાંસ્વાયયા પ્રયત્ન કર છે, તે સ્વચ્છ શરમની વાત છે અરે ! મરતજી પુત્ર તરીકે તો પોતાને ગણાવતા નથી, પરંતુ ઉલટા સ્વેદ કરતાં જણાવે છે, કે—‘હું રાજ્ય વિગેરે દુઃખદાયી છે, તેમ જાણવા છતાં રાગદ્વેષથી પીડાઈ ગયો છું. સુખ આપનાર તો ચારિત્રજ છે છવટ તમો જણાવ છ કે—‘મહરમાની કરી આ પૃથ્વીનું રાગ્ય તમો ભોગ્યો ન તમારું સયમ—સાધ્વાગ્ય મન આપો

કયા મરત મહારાજાની ભાવના અને કયા તેમનું ઉદાહરણ લઈ સયમ ડઠાવનારા કુદ્ર આમાઓની ભાવના ? કહો કે—મેરું ને સરસવ જેટલું અતર ?

જ્યારે મરતજીને સસાર છોડી સયમ લેવાની ભાવના થાય છે, ત્યારે તેમનું ઉદાહરણ લઈ ભવાભિનદોને સમારમાં રહી સયમ પ્રત્યે અરુચિમાવ રાખી કેવલજ્ઞાન લેવાની ભાવના છે એ શું મૂર્ખતા નથી ? જેનું ઉદાહરણ લઈ તેની ભાવના ન તપાસી અને ગૃહસ્થપણ કેવલજ્ઞાન ગીધુ માટ આપણે પણ લઈશું, આવી ભાવનાવાળાને કેવલજ્ઞાન તો શું પણ કલજ્ઞાન થવું મુશ્કેલ છે

માવચારિત્રમાં અનેકમાર કરેલ દ્રવ્યચારિત્રનો
અભ્યાસ કારણરૂપ છે

તત્ત્વથી જો વિચારીએ તો મરત મહારાજાને કેવલજ્ઞાન થવામાં ગૃહસ્થપણ કારણ નથી પરંતુ માવચારિત્ર કારણ છે,

તારક જિનશાસનનીજ શ્રદ્ધા કલ્યાણકારી છે

પૂજ્ય ઉપાધ્યાયની મહારાજશ્રી પણ સમ્યક્વચની ધ્રુવ શુદ્ધિ જણાવતા પ્રથમ શુદ્ધિમા જણાવે છે કે—જિન અને જિનમત સિવાય બીજુ વધુ જુટુ છે, કારણ કે—તે મિત્રાચના દરેક પદાર્થ પૌરુષાન્તિક સ્વાર્થ સાધવામા તપર રહનાર હોવાથી પારમાર્થિક ઉપકાર કરી શક્તા નથી તિન અને જિનમત નિ સ્વાર્થપણે દરેક જીવોને ઉપકાર કરવા-વાઝા હોવાથી સૂત્રકાર ભગવાનો જણાવે છે કે—

એસ અઢે એસ પરમઢે સેસે અણઢે ।

આ નિર્ગ્રંથપ્રવચન એજ અર્થ અને પરમાર્થ, વાકી વધુ લાભ કરવાગાહુ તો દૂર રહુ પણ અનર્થને કરનાર છે

આ વાત જે કોઈ સમજે તે શુદ્ધિવાન જિનશાસન સિવાય બીજામા શ્રદ્ધા રાખે :

કોઈ કહે કે—શ્રી જિનશ્વરદેવના શાસન સિવાય બીજે કન્યા ન થાય : ઉત્તરમા જણાવવાનું કે—કદાચ દ્રવ્યથી સ્વીકાર ન કર્યો હોય તો પણ ભાવથી સ્વીકાર કયા મિત્રાચ તમજ શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનના વિરોધ કરનારનું કલ્યાણ નન થાય ભાવ પ્રાપ્ત થવામા પણ પૂર્વે કરેલ દ્રવ્યાભ્યાસ કારણરૂપ છે આ માટે પ્રથમ જણાવવામા આવેલ છે દ્રવ્ય સિવાય ભાવથી પણ વન્કલચીરિનું કલ્યાણ થયું રાજમાર્ગ નથી દ્રવ્યથી અનેક આમાઓ ન્યાય કરી ગયા, કરે ને કરશે, એ રાજમાર્ગ હોવાથી આપણને તે અગીકાર કરવા લાયક છે

જેમ ચાંદી શુદ્ધ હોય છતાં છાપ સોટી હોવાને સીધે તે રૂપી

अन भावचारित्र पण पूर्वभवोमा अनेकरार द्रव्य चारित्र पाळ्या सिवाय
 आवतु नथी श्रीमान् हरिभद्रसूरीश्वरनी महाराजाण पचवस्तुकमा
 जणावेल छे के—ज्यारे भावचारित्र आवे त्यारे पूर्वे अेकरार
 करेलो द्रव्यचारित्रनो अभ्यास कारणभूत छे, एम समजवु
 श्रीउपाध्यायजी महाराजे पण गुरुतत्व विनिश्चयमा जणाव्यु छ के—जेम
 कुभारे प्रथम दड वड चक्र चलावेल्लु होय छ, अन पटी चक्र दड
 सिवाय भ्रमण कर छे, तथा एम न कहनाय के दड सिवाय चक्र
 भ्रमण करे छे केमके—दडना प्रयोग मिनाय चक्र चालेज नहि, माटे
 दड मिनाय जे वखते चक्र भ्रमण करतु होय त्यारे मानवु जोड़ण के
 पूर्वे दटनो प्रयोग छे द्रव्यचारित्र सिवाय भावचारित्र आवे अने केव
 लज्ञान थाय त्यारे समजवु के पूर्वे चारित्रनो अभ्यास छे

आ बात भरत महाराजान अगे बरानर लागु पड छे तेओए
 पूर्वभवमा चारित्र खुब पाळ्यु छे पाचसे साधुओन आहार—पाणी पूरा
 पाळ्या छे जेथी घणा कर्म दूर धया छे अवशेष रहेला कर्म आ
 भवमा शुद्ध भावनाथी स्वपाळ्या छे तेमा कड आश्चर्य नथी, केमके—
 भावना भवनादिनी छे

साधुवेपनी महत्ता.

हवे आपग द्रव्यचारित्रना कग शत्रु बनवु ते, तोपटी आपणने
 भावचारित्र क्याथी आवशे ? वट्टी भरत महाराजाने केवलज्ञान थयु,
 छत्ता इन्द्र महाराजे आपेल साधुनो वेष शु काम लीधो ? जो
 द्रव्यचारित्रनी जरूर न होत तो शु केवलज्ञान जतु रहत के

વ્યવહારમા ઉપાદેય નથી, તેમ ભાવરૂપી ચાન્દી શુદ્ધ હોય છતાં દ્રવ્યરૂપ
 છાપ સોટી હોય અગર ન હોય તો તે ઉપાદેય નથી, અર્થાત્ શ્રી
 જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં રહેલાઓથી એમ ન કહેવાય કે—
 ચારિત્રનુ શુ ફામ છે ? સામાયિક કરવાથી શુ ? યા દેહરાસર—
 ઉપાશ્રયે જવાથી શુ ? તીર્થમાં મટકુવાથી વર્ફે પલ્લાણ
 નથી. સઘ વાઢના, સ્વામિવાત્સલ્ય દયાદિ દ્રવ્ય-ક્રિયાનુષ્ઠા-
 નોનુ શુ ફામ છે ? આપણુ મન શુદ્ધ હોય તો વધુય છે. આવા
 પ્રકારનુ ચોલનાર શ્રાવક તો શુ પણ સમકિતી કે માર્ગાનુમારી
 પણ ન ફહી શકાય

કેમકે—શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ જે દર્શન પ્રાપ્તિનાં તથા તેની
 નિર્મલતાનાં સાધનો ચતાવ્યા છે, તેને ઉત્થાપે તો તેને શ્રદ્ધા છે
 એમ કેવી રીતે કહી શકાય ?

સ્વરેસ્વર શ્રી જિનેશ્વરદેવ પ્રણીત એક પણ ધર્મત્રિયાને જે
 કોઈ ઉત્થાપે તે મહા પાપી છે, કેમકે—એકપણ ઘચનને ઉત્થા-
 પનાર જમાલી પ્રમુચ્છને નિન્દવ તરીકે જાહેર કરેલા છે માટે
 આત્માર્થીઓએ શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં શ્રદ્ધાપુક્ત થયુ
 જોઈએ

શ્રાવકોએ કૃપણતા તજવીજ જોઈએ, તોજ ધર્મ દીપે

જેનામાં શ્રદ્ધા હોવા છતાં પણ કૃપણતા રહેલી હોય, તો તે
 ચાઓ શાસનને શોભાવી શકતા નથી. તેને માત્ર જણાવ્યુ છે કે—
 ઘનનાં પાત્રેષુ વપત્યનારતમ્ । મુખ્યથી ધનની પ્રાપ્તિ થઈ હોય તો
 શ્રદ્ધા રાસવા પૂર્વક સુપાત્રની અંદર નિરંતર માપરખુ જોઈએ, પાત્રની અંદર

લાગતું ત્યાં મહાનુજ પટ્ટા ક-કેવલનાનીઓ પણ ઘાતિર્મનો
શ્વય થતા છતા પોતાનું આયુષ્ય વધારે દેને તો જરૂર વેપ
સ્વીકારે છે અને ત્યાં પટ્ટી દેવો વદન કર

તમ કહ્યો કે-મરુદવી માતાનું પૂર્વ કયા ચારિત્ર પામ્યું છે
જણાવવાનું કે-તે દૃષ્ટાન્તન પચસતુરમા આશ્ચર્ય તરીકે જણાવેલ
છે, માટે ઉત્પાદન રૂઢી જાણાય નહિ

ગૃહિણીને અને અચરિત્રીને કૌન કેવલનાન થાય તો તે ઠીકીનો
માગ છે, માટે કલ્યાણાધારી આવા ઉત્પાદનના લેવાય નહિ આમા ઉદા
હરણો જે છે તે કલ્યાણનો અર્થો છે એમ ન કહવાય, પટ્ટા જ નહિ
પણ શ્રીઉપાધ્યાયની મહારાજ તો તેને મિથ્યાદૃષ્ટિ તરીકે-ઓઠ્ઠાસાવે છે

“ ચરિત્રભણી વહુલોરમાજી, મરતાદિકનાં જેહ,
લોપે શુભ વ્યવહારનેજી, ચોધિ દણે નિજ તેહ ”

જે આમાઓ મરતાદિકના ઉત્પાદન રૂઢી શુભ ચારિત્ર
રૂપ વ્યવહારનો લોપ કરે છે, તે આમાઓ પોતાના ચોધિનો નાશ
કરે છે અને તથા મિથ્યાદૃષ્ટિ બને છે વગેરે અનતા તીર્થસ્થરો અને ગણ
ધર મહારાજાઓ ચારિત્ર મિવાય સિદ્ધ થયા નથી, થતા નથી ન થશે
પણ નહિ તમન ચોધુ મન પર્યવત્તાન તે સાધુ થયા મિવાય થાય જ
નહિ

આ વધી વાતનો વિચાર કરીએ તો સાધુ થઈ મોક્ષે જઈ
તે રાતમાર્ગ છે, માટે કલ્યાણના અર્થોનું સયમ સ્વીકારવો જ
શ્રેયસ્કર છે

વપરાણુ ધન સાર્થકતાને પામે છે “અર્થસ્ય સાર કિલ પાત્રદાન” । પાત્રમા દાન દેવુ તે અર્થ મન્યાનો સાર છે જો ધન મલ્લ્યા છતા પાત્રના વદ શકે નહિ, તો તે ધન મમ્મણ શેઠની માફક દુર્ગતિમા લડ જવાવાલુ બને છે જો કે અતે પળ ધનને છોડવુ પડશે । અને તેથી દુર્ગતિમા જવુ પડશે ? માટે આપણા હાથેજ સુપાત્રમા ધન સ્વરચી સદ ગતિના મોક્ષા બનવુ શુ રોટુ ? જ્યારે ધન એ નાશ પામવાના સ્વભાવ વાલુ છે એમ જાણી મોહ દૂર કરાય ત્યારેજ તેના પાપનો નાશ થાય

અત્રે કેટલાક એમ કહે છે કે -“ ધન એ ધર્મનુ કારણ છે, કેમકે—ધન હોય તો દાન દેવાય, દેહરાસર, ઉપાશ્રય બધાવાય, સખ વઢાય, સ્વામીવાસન્ય કરાવાય ત્રિગેરે ધર્મ થાય ધન ન હોય તો શુ થાય ? ” માટે ધનમાટે ઉદ્યોગ કરવો એ કહ પાપ નથી, અને પાપ થશે તો ધર્મમા સ્વરચીને પાપ ઘોડ નાલીશુ

આ પ્રમાણે કહેનારાઓનુ કથન જો સ્વીકારીયે તો કોઈ ઠેકાણે અધર્મ રહેજ નહિ, કેમકે—અગ્નિ હોય તો અન્નાદિ પકાવાય ને દાન દેવાય, ઇટલે કે—અગ્નિના આરમમા પાપ નથી આ રીતિએ કોઈ ઠેકાણે પાપ ન રહ્યુ

જ્યારે શાસ્ત્રકારો તો હિંસા, જુઠ, ચોરી, મૈથુન, પરિગ્રહ આદિ અઢારેય પાપસ્થાનક તરીકે જણાવે છે, અને તે જાહેર છે આથી ધન મેલવવા ઉદ્યોગ કરવો એ પાપ નથી, એમ પાપ ને પુણ્યના મર્મ સમજનારા સાચા જૈનો સ્વીકાર કરી શકે જ નહિ

કારણ કે—ધર્મ માટે ધન ઉપાર્જન કરવુ એ લોહીવાળા યા કાદવવાળાં કપડાં કર્યા પછી ધોવા જેવુ છે, માટે તે

ન કરવું જોઈએ, જેમકે કપડા મેલાં થયા હોય અને સાફ કરવાં પડે તે વાત જુદી, પરંતુ ધોવા માટે કાદવવાળાં કપડા કરવાં તે તો खरेखर મૂર્ખાઈજ છે. પુણ્યથી ધનપ્રાપ્તિ થઈ હોય તો કર્મક્ષય તિમિત્તે સુપાત્રમા સર્વથી જોઈએ, પણ પાપ કરી તેને માટે ધન મેળવવા વિચાર સરસ્વોય કરવો એ મૂર્ખાઈ સિવાય બીજું શું કહેવાય ?

વત્તી સુપાત્રમા દાન દેવાનું જણાવ્યું તો સુપાત્ર તરીકે સાત ક્ષેત્રો જૈનાગમમા જાહર છે જિનચૈત્ય ચઘાવવું, જિનપતિમા મરાત્રી, જિનાગમ લક્ષ્મી-લક્ષ્મીવા, મુસાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા-આમ સાત ક્ષેત્રોની કૃપણતા તજવા પૂર્વક વસ્ત્ર-પાત્રાદિકે યથાયોગ્ય ભક્તિ કરવી

અનુક્રપાદિમાં તે તે યુદ્ધિય દાન દેવું યોગ્ય છે.

આથી કોઈને શક્તિ ઉત્પન્ન થાય કે-જ્યારે સાત ક્ષેત્રો સુપાત્ર કહેવાય અને તેમાજ દાન દેવાનું કહેવામા આવે છે તો દુઃખી, દીન, અનાથ વિગેરેને દાનનો નિષેધ થયો

સમાધાનમા આખપુરુષોએ દયા, દાન, ઔચિયદાન વિગેરેનો નિષેધ નહિ કરતા સુપાત્રને સુપાત્રની યુદ્ધિય ઔચિયઅનુક્રપાદિ લાયકને તેમની યુદ્ધિય દાન આપે, એમ જણાવેલ છે

**શ્રદ્ધાપુક્ત વ્યક્તિએ સુપાત્રમા લક્ષ્મીનો વ્યય કરવા છતાં
પણ સુસાધુની સેવામાં તત્પર રહેવું જોઈએ**

કેમકે-શ્રદ્ધા પ્રાપ્ત કરાવનાર, તેને ટકાવનાર અને પાત્રાપાત્રના

સામ્રાજ્યનો સ્વીકાર કરવો એજ કલ્યાણકારી છે, 'પુત્રોપ પપા "મગ-
વદાઙ્ગૈવ શ્રેયસ્કરી" । ' મગવાનની આના એજ કલ્યાણકારી છે

જ્ઞા, પ્રમાણે બોલીને રહ્યા એમ નહીં, પરંતુ તેજ વચ્ચે કોઈને પણ
પૂજ્યા સિવાય જ્ઞારિત્રનો સ્વીકાર કર્યા સત્ય વસ્તુ સમજાયા પછી
તેનો સ્વીકાર કરવો તેજ સમજાણાનું ફલ છે.

ઉપરોક્ત દશાત્મનુ રહસ્ય જીવનમાં ઉતારે, તો સસારમાં
રસડયુ પડે નહીં

અપર જ્ઞાનેષ્ટ દષ્ટાત્મનું રહસ્ય આત્મિક સ્વરાજ્ય મેલવવાની
ઇચ્છાવાળા દરેક આત્માઓ પોતાના જીવનમાં વિધિમુજબ ઉતારવાની
જરૂર છે કે-હે ચેતન ! તુ સસારમાં વિનશ્વર રાખ્યાદિક સુખો અન-
તીવાર પામ્યો છ, ન અતે નર્કના દુઃખો પણ મોગરી આગ્યો છે,
માટે તુ સસારના વિનશ્વર સ્વરાખ્યના સુખ મેલવવાની ઇચ્છા દૂર કરી,
આત્મિક સ્વરાજ્ય મોક્ષ મેલવવા તૈયાર થઈ, દુનિયાદારીની
જાણ વપાવીઓતો ત્યાગ કરી, સયમ-સામ્રાજ્યનો સ્વીકાર કર
કે-નેથી સસારમાં રસડયુ પડે નહિ

રાજ્યાદિકના મમત્વને આધિન બનેલાઓ દુર્ગતિમાં જાય.

અત્રે કોઈ જણાવે કે-શુ રાજ્યને અતે નર્કજ મળે ? જવાબમાં
જણાવવાનું કે ગમ્ય પામ્યા છતાં રાજા જો ધર્મી ન હોય અને રાજ્યા-
દિકમાં અચત મમત રાખે તો દુર્ગતિનો ભાગીદાર છે જુઓ મહાવીર
મગવાનનો જીવ પૂર્વે ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના ભવમાં શ્રણસ્વરૂપાનનો
મોક્ષા છતાં નર્કમાં ગયો, તેમજ બ્રહ્મદત્ત, સુમુચકવર્તિ છ સ્વદ

સુસાધુઓની સેવા કરવાથી પોતાના પાપકર્મનો ક્ષય થાય છે તે માટે જણાવ્યું છે કે—

કૃન્તન્ત્યપુણ્યાનિ સુસાધુસેવનાત્ ।

સુસાધુની સેવાથી પાપનો ક્ષય થાય

આથી પાપનો નાશ કરવાવાળા આમાઓ સમજવાનું કે—જ્યાં સુધી સુસાધુઓની સેવા સ્વીકારાઈ નથી ત્યાં સુધી પાપનો ક્ષય થઈ શકતો નથી, કેમકે—જેઓ પાપનો નાશ કર્યો છે, તેઓ આ ભગમા યા પૂર્વભગમા પણ સુસાધુની સેવાનો સ્વીકાર કર્યા સિવાય પોતાના પાપનો ક્ષય કરી શક્યા નથી. એરે, ચૌદ ત્રિધાના જાણકાર અને અભિમાનથી પોતાને સર્વજન કહેવડાવનાર એવા ગૌતમ સ્વામીની પણ જ્યારે મહારીરદેવની સેવા સ્વીકારી, ત્યારે એ પાપનો ક્ષય કરી શક્યા છે. દુનિયામાં પણ એક સાધારણ નિયમ છે કે—પ્રથમ શેઠની સજા વજાવાય ત્યારે અનુક્રમ શેઠ થવાય છે. તો પછી પાપનો ક્ષય કરી સવનિરત્તિપણ મેળવવાની ઇચ્છાવાળાઓ સુસાધુની સેવા સ્વીકારવી જોઈએ તેમાં નવાઈ શું ?

સુસાધુ અને કુસાધુની પરીક્ષા કરી સુસાધુની સેવામાં રક્ત વનવું જોઈએ.

સેવા વજાવતા પ્રથમ ધ્યાન રાખવું કે—જેની સેવા તૈયાર થાઓ તે સુસાધુ છે કે કુસાધુ ? આવી સિત્તાય સુસાધુને વદા છે કુસાધુની સેવા સ્વીકારાઈ વદા બપાઈ જાય છે એરે વાંટકોરા મારી પરીક્ષા કર્યો પછી

રાજ્યના મોક્ષા છતાં નિયાણાને યોગે રાજ્યનો મોહ ન છોડયો તેથી સાતમી નરકે ગયા

મગવતે પણ કહ્યું છે કે-ચક્રવર્તિઓ રાજ્ય છોડી સપ-મનો સ્વીકાર કર્યા વિના મરે તો સાતમી નરકે જાય. કહે-વાની મતલબ કે-સસારના રાજ્યાદિ તમામ પદાર્થો પર છે, માટે તેને છોડી સમ્યગ્જ્ઞાન-દર્શનાદિરૂપ પોતાના પદાર્થોમાં રક્ત થનયુ પણ કલ્યાણકારી છે

જ્ઞાન દર્શનાદિ એ આત્માના ગુણો છે, તે સિવાય સર્વ પર છે અને તેથીજ તેનો ત્યાગ કરાય છે

સૂત્રકાર મહર્ષિઓ “એગો મે સાસઝો અપ્પા”। इत्यादि गाथा વહે જણાવે છે કે-જ્ઞાનદર્શન સયુક્ત એક મારો આત્મા શાશ્વત છે ચાકી માતા, પિતા, ભાઈ, બ્હેન, રાજ્ય, ઋદ્ધિ આદિ તમામ પદાર્થો પર અને સયોગ લક્ષણવાળા છે માતપિતાદિકના સયોગથી જીવે અનેક દુઃખની પરપરાને પ્રાપ્ત કરી છે, માટે તેવા તમામ સયોગોનો હું ત્રિવિધે ત્રિવિધે ત્યાગ કરુ છું

શ્રાદ્ધાપૂર્વક અતિચારરૂપ પરધરમાં જવું જોઈએ નહીં.

આ વાત જેના સમજવામાં આવે તે ધર્મરૂપ સ્વસ્થાન છોડી અતિચારરૂપ પરસ્થાનમાં જાય સ્વરો ૧ અને જો અતિચારમાં ન જાય તો અધર્મ રૂપ અનાચારમાં તો જાયજ શાનો ૨ પ્રમાદવશથી પરસ્થાનમાં જવાય તો તે વાત જુદી, પણ શ્રાદ્ધા પૂર્વક તો નહીં જવું જોઈએ

આવી જાય જ્યારે આવી સામાન્ય વસ્તુ માટે આવી પરીક્ષા થાય છે તો પછી પાપનો નાગ કરવાની ઇચ્છાવાઝાણ સુસાધુ કે કુસાધુની પરીક્ષા કેમ ન કરવી જોઈ ? સાધુના લેવાશમા રહેલા વધાય સુમાધુ હોતા નથી, જેથી પરીક્ષા કરવી ઘટ છે

જેઓ પચમહાવ્રતનું પાલન કરતા હોય અને વીતરાગ-માપિત શુદ્ધ મોક્ષમાર્ગને ચતાયતા હોય તેઓનેજ સુસાધુ કહી શકાય છે,

મનની ચચલતાના કારણે ધર્મને નહિ માનનારાઓ
વિચારવાનું છે ?

અત્રે કોઈ શકા કરે કે—વચન અને કાયાથી તો વ્રત પાળે, પણ મનથી શી રીત પડે ? મન તો માનવની માફક ઘણું ચચલ છે માટે હિંસાદિના વિચાર થાય અને તેથી વ્રતનો ભંગ થાય આ પ્રમાણે જે કહેવું તે વ્યાજરી નથી કેમકે—પટલા માનથી જો વ્રતનો ભંગ ચતો હોય તો કોઈ સાધુવ્રત તો જી પરંતુ સામાન્ય વ્રત—પંચમ્હાવ્રત પણ ભંગ શકે નહિ

જો એમ માનીએ તો તીર્થનો નાશ થયો એમ માનવું પડશે—આ વ્રત આપણને ઇષ્ટજ નથી કેમકે—મગયતે પાંચમા આરાના છેડા સુધી તીર્થ રહેશે એમ માલેલું છે, માટે મનના સંસ્કૃત્ય માત્રથી મહા-વ્રતનો ભંગ થાય છે એમ માનવું નહિ હા, પટલ માનવું પડે, કે મન દુષ્ટગ્રિધાન અતિચાર લાગે ? પટલ કે—મનના દુષ્ટપણાથી થયેલ અન્ય દોષ લાગે ટૂંકા પદ્માચારથી તે નાશ થાય છે, અને વ્રત કાયમ રહે છે

દુનિયામા પણ પોતાનું ઘર ઝોડી દુષ્ટ શરાદાથી વીજાના ઘેર જાય તો માર સ્વાધા સિવાય જેમ ન રહે, તેનીજ રીતે અત્રે જાણવું સમ્યગ્જ્ઞાનાદિ ધર્મ એ પોતાનું ઘર છે અને અતિચારરૂપ પર ઘર છે, માટે શરાદાપૂર્વક તો ત્યાં જવું ન જોઈયે

પ્રમાદ અને અતિચારથી પાછા હઠવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ

જાતિ કુલાદિનો મદ કરવો, વિપયોમા તલ્લિન રહેવું, ક્રોધાદિ કષાયો કરવા, નિદ્રા, રાગ્યાદિ નિકૃષ્ઠા કરવી, વિગેરે પ્રમાદ કહેનાય છે તે પ્રમાદથીજ જીવ રસડે છે, માટે પ્રમાદનો ત્યાગ કરી અતિ-ચાર ન લાગે તેમ વર્તવું કદાચ અતિચાર લાગે તો તેનાથી પાછા ફરી ધર્મમા સ્થિર થવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ છે

જ્ઞેય હેય અને ઉપાદેયમાં તે તે પ્રમારની જે યુદ્ધિ,

શ્રદ્ધા, તેનું નામ સમ્યક્ત્વ

કોઈ કહ કે—અતિચાર તો મગવાને કદ્યા છે, માટે તે સેવ-વામાં શું વાંધો ? આમ કહેનાર સ્વરેસ્વર મૂર્ખજ છે, કારણ કે—મગવાને તો હિંસાદિ અઢારે પાપસ્થાનક પણ કદ્યા છે, તો તે શું સેવમાં જોઈએ ? નહીંજ જે જે મગવતે કહ્યું છે, તે તે ઘણું ઉપા-દેય તરીકે બતાવ્યું છે એમ નહિ. પરંતુ જ્ઞેય, હેય અને ઉપાદેય, એમ ત્રણ વિભાગમાં બતાવ્યું છે તે ત્રણ વિભાગમાં જે જાણવા લાયક હોય તે જાણવું, જે ત્યાગ કરવા લાયક હોય તેને જાણીને તેનો ત્યાગ કરવાની યુદ્ધિ રાખવી, અને જે યોગ્ય હોય તે આદરવાની યુદ્ધિ રાખવી.

મોહાધીન માતપિતાદિ રોકકઠ કરે તેથી તેનું પાપ સયમ
સ્વીકારનારને લાગતું નથી પરંતુ સયમ લેનાર
અને દેનારનું ધ્યેય શુદ્ધ હોય જોઈએ

જો કોઈ એમ કહે કે—દીક્ષા લેનારની પાઠશાળાના માત-પિતાદિ
રહતા-ચલતા હોય છતાં તેવાને દીક્ષા આપવામાં આવે છે, તો
દીક્ષા આપનાર ન લેનારનું મહાત્મ્ય કેમ ભગ ન થાય ? આ કહ્યું
બરાબર નથી, કેમકે—સર્વે જીવો ધર્માધીન હોઈ મોહથી રોક-કઠ કરે
છે તેમાં દીક્ષા આપનાર તથા લેનારની વૃદ્ધિ રોક-કઠ કરાવવાની
હોતીજ નથી ત્રિન્તુ સ્વ-પર પરોપકારની વૃદ્ધિ હોય છે

જો એમ ન લઈએ તો શાસ્ત્રોમાં પણ અનેક ઉદાહરણો મળી
આવે છે, કે સ્વજન વર્ગે રોગ-કઠ કરતા દીક્ષા લીધી છે, અને
તેઓને અપાડે છે જેમ ચંદ્રદ્રાચાર્યે ક્રોધથી મસ્કરી કરતા તરતના
પરણલા વ્યવહારિક પુત્રને દીક્ષા આપી છે અને તેજ રાત્રીએ તે નવિન
શિષ્યે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું છે

રામચંદ્રનીએ લોકોના મુગ્ધથી સ્વોદો અપનાવ સામંતવાથી સીતા-
જીનો વનમાં ત્યાગ કર્યો સીતાજીએ દિવ્ય શુદ્ધિ કરી શિયલના
પ્રભાવે અગ્નિમાં પણ તેઓ ન બળ્યા, રામચંદ્રજીએ પોતાના અપરાધોની
માફી માગી, ઘેર આવવા માટે કહ્યું, છતાં ઘેર ન જતા ત્યાં ને ત્યાં
પોતે લોચ કરીને કેશો રામચંદ્રનીને આપ્યા, આ જોઈને રામચંદ્રજીને
મૂર્છા આવી ને મોય પર પડી ગયા, રામચંદ્રજી સાવધ થાય તે પહેલાં
તો સીતાજી જયમૂષળ નામના કેવલી ભગવાન પાસે ગયેલ છે, જ્યાં

ઉપર મુજબ બુદ્ધિ રાખવી તેનું નામ સમ્યક્ત્વ. અને તેનાથી વિપરીત બુદ્ધિ રાખવી તેને મિથ્યાત્વ કહેવાય છે

આ વાત નહિ સમજેલા કેટલાક જમાનાવાદીઓ શાસ્ત્રનો અર્થ વિપરીત કરી, કેટલાક મોઝા જીપોને પત્તાવી રહ્યા છે, તેમજ સઘ્નો ઉપર સોટા આક્ષેપો કરી રહ્યા છે ત, નવું અજ્ઞાન છે

જેમ અઢાર પાપસ્થાનનો હેય છે, તેમ અતિચારો પણ હેય [તજવા યોગ્ય] છે

જેમ અઢારે પાપસ્થાનનું હેય તરીકે વર્ણવ્યાં છે, તેમ અતિચારો પણ હેય તરીકે વર્ણવ્યાં છે, માટે અતિચાર પણ છોટવાના છે, પણ આદરવાના નથી

“અદ્વિજારા જાણિઅવ્યા ન સમાયરિઅવ્યા” ઇતિ ધચનાત્ ।

પ્રતિક્રમણ ભાવપૂર્વક હોતું જોઈએ માત્ર સિવાય સપૂર્ણ ફલની પ્રાપ્તિ થતી નથી, માટે સમ્યક્ ક્રિયા કરવા પૂર્વક ભાવ પ્રાપ્તિને માટે ઉપમવત થતું જોઈએ

હવે સામાયથી સર્વ વ્રતના અતિચારોનું ને જ્ઞાનાદિ અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ જણાવે છે

જો મેં વચાહ્યારો, નાણે તહ દમણે ચરિત્તે અ ।

મુહુમો વ ચાયરો ચા, ત નિંદે ત ચ ગરિહામિ ॥૨॥

અતિચારોનું વર્ણન

મને અણુવ્રતાદિ માલિન્યરૂપ પચોતેર અતિચાર તથા જ્ઞાનના આઠ, દર્શનના ત્રેસ, ચારિત્રના આઠ, તપના ચાર,

જલી ભગવાન રામચદ્રની પૂજ્યા સિવાય વિધિપૂર્વક સીતાર્જને
રીક્ષા આપી અને સુપ્રભા નામની સાધ્વીને સોંપ્યા

વીની વાનુ રામચદ્રની રો-ચક્રક્રમ કરી રહ્યા છે, ત્યારે હરમણજી
મને સમજાવે છે વક્રી સનતકુમાર, નમિરાજર્ષિ જેવાં ઇત્યાદિ
મળાણ પોતાના પરિવારને રોતા-ચક્રક્રમ મૂની દીક્ષા લીધી છે
હયમદેવ, વાર્ધનાથ, નેમનાથ, વર્ધમાન સ્વામી ત્રિગોરેણ પળ સ્વજન
મર્ગન ગેતા મૂર્ક્ષિનેન દીક્ષા લીધી છે આમ અનેક દૃષ્ટાંતો મોજુદ છે
સ્વજનનાદિ મોહાદિને લીધે રહે-ચક્રક્રમ તેથી મહાવ્રત ભગ થાય છે,
મન મનાય નહિ, આટલું ધ્યાનમાં રાખવાનું કે-હનાર ને દેનાર વચ્ચેની
સ્વ-પર ઉપકારની બુદ્ધિ હોવી જોઈએ

પિદિત પુરુષો ગ્લાનઔષધાદિ દૃષ્ટાંતે ફલપ્રધાન
જોનારા હોય છે

ચિરતનાચાર્યે વૃત્ત પચમૂઝમા તથા ધર્મશ્રિદુમા શ્રીમાન્ હરિમદ્ર-
સૂરીશ્વરજીએ જણાવેલ છે કે-“ગ્લાનૌષધાદિ જ્ઞાતાત્યાગ ઇતિ” ।

વ્યાધિથી પીડિતમાતા-પિતાદિ ગુરુજનનો ઔષધાદિકના
દૃષ્ટાંતથી ત્યાગ કરવો દીક્ષા લેનારને તેના માતા પિતાદિ
સ્વજનવર્ગ કોઈપણ રીતે રજા ન આપતા હોય તો પણ તેઓનો
ત્યાગ કરી દીક્ષા લેવી એજ સારી છે જેમ કોઈપણ રોગથી
પીડાતા એવા માતાપિતાદિના ઔષધ માટે અને પોતાના નિર્વાહને માટે
તેમનો ત્યાગ કરવો એ પુત્રન જેમ યોગ્ય છે તેમ દીક્ષા લેનારને પણ
યોગ્ય છે, કેમકે-દીક્ષા લેનારની ગુરુજન પ્રત્યે નિર્દયતા નથી હોતી,

ચીર્યાચારના ત્રણ અને સંલેખનાના પાંચ-એમ કુલ ૧૨૪ અતિચાર માટે જે કોઈ અતિચાર સૂક્ષ્મ અથવા ચાદર લાગ્યો હોય, તેને આમાની સાક્ષીપ નિંદુ છુ અને ગુરુ સાક્ષીપ ગઈ છુ

‘‘જો મે’’ ઇત્યાદિ જે મને ‘‘વ્રતાતિચાર’’ અણુવ્રતાદિમા માઝિય રૂપ પચોતેર અતિચાર લાગ્યા હોય, તેની અંદર અગિઆર વ્રતના પાંચ પાંચ અતિચાર, પુનઃ સાતમા વ્રતના વીસ અતિચાર એમ પચોતેર અતિચાર જાણવા અતિક્રમ અને વ્યતિક્રમનો અતિચારમા અતર્ભાવ થવાથી જુદા વર્ણન કરવામા નથી આવ્યા

‘‘અતિક્રમાદિ ચાતિચારે એવાન્તર્ભવતિ’’ ।

અતિક્રમાદિનો અતિચારમા જ અંતર્ભાવ થાય છે વ્રત ભગન માટે કોઈ નિર્મત્રણા કરે અને તેનો નિપેધ ફગવામા જો ન આવે તો અતિક્રમ છાગે, ગમનાદિવ્યાપારમા વ્યતિક્રમ લાગે, ક્રોધથી વધ-વધનાદિક કરવામા અતિચાર લાગે અને જીવહિંસાદિમા અનાચાર લાગે

પાપોપદેશ દેનાર મુનિ મહાવ્રતોથી અટ થાય છે, તેથી તેવાઓથી દૂર રહેવામાંજ લાભ છે

આ ઉપરથી મમજવાનુ છે કે-કોઈ અનાની આત્મા પંચ-મહાવ્રતધારી મહાત્માઓ પાસે આવી, જીવહિંસા જેમાં રહેલી છે, એવો પાપોપદેશ કરવા વિનવિ કરતો હોય, છતાં તેનો નિંદ્રેવ ન કરતાં તેને આધિન થઈ, દુનિયામા મનાવા-પૂજાવા ન્દ્રકર્મવશ થઈ કોઈ મહાવ્રતધારી જીવહિંસાદિ પાપોપદેશ દ્રાવવા તૈયાર થાય, તો તે મહાવ્રતધારી પોતાના મન્દ્રકર્મવશ થઈ

કિંતુ—ભાવદયાજ રહેલી હોય છે, અને તીક્ષ્ણ આપનારને પણ ભાવદયા હોવાથી મહાવ્રતોનો ભગ થતો નથીજ દુક્રમા શાસ્ત્રોક્ત મયા દાનો ભગ થવો ન જોઈ

તેને માટે એક દ્રષ્ટાંત છે કે—‘કોઈ કુલિન પુત્ર પોતાના માતૃ પિતાદિ સાથે તમની સેવામાં રહીને ચાલતો હતો એક વસ્તુ કોઈ રીતે કોઈ મોટા જગન્મા તે આવા પહોંચ્યો તેવામાં નક્કી નાશને કરવાવાળો અને વૈષ્ણવ તથા ઔષધાદિક સિવાય પુરુષમાત્રથી સાવ્ય ન થાય તેવો, અને તેવી જાતના ઔષધાદિકના પ્રયોગને યોગ્ય નહોતો, કોઈ મોટો રોગ માતૃપિતાના શરીરમાં ઉત્પન્ન થાય છે તે વસ્તુ કુલિન પુત્ર માતૃપિતાના પ્રતિનિધિથી આ પ્રમાણ વિચારે છે કે—ઔષધાદિક સિવાય આ માતૃપિતાદિ જરૂર રોગ રહિત નથી થાય જો કદાપિ ઔષધ મળે તો રોગ મટ ૨ બલિ આ માતૃપિતા વ્યવહારથી, મારા પ્રિયોગથી કે રોગથી તત્કાલ મરણ નહિ પામે, એમ વિચાર કરે છે

આ પ્રમાણે વિચારી માતૃપિતાને ના પાડવા ઠના દવા માટે અને પોતાની આજીવિકા માટે તે ત્યાગ કરે છે ૫ ત્યાગ કરવા છતાં તે સજ્જન કહેવાય છે આ પ્રકારનો જે ત્યાગ તે તત્ત્વથી અત્યાગજ છે આમ વસ્તુ જે ત્યાગ ન કરે તો પણ વાસ્તવિક ત્યાગ છે. આ ટેન્શન ખૂબ પ્રધાન છે પડિત પુરુષો ફક્તને પ્રધાન જોનારા હોય છે

**પચ મહાવ્રત ધારક અને શુદ્ધ પ્રત્યક્ષ હોય તેને
સુસાધુ કહેવાય**

હવે આપણે મૂળ વસ્તુ ઉપર આવીએ, કે—પચમહાવ્રત પાઠવા છતાં પણ શુદ્ધ વીતરાગપ્રણીત ધર્મના દેશક હોવા જોઈએ,

થાય છે, તેમાં શ્રદ્ધાજ યી ? પણ ધણાચારીઓથી આમાર્થિઓદ
અલગ રહેવું તેન કલ્યાણકર માર્ગ છે

કેમકે-પાપરૂપ માર્ગના દેશક મુનિઓને શાશ્વત્કારોણ માર્ગભ્રષ્ટ
જાણાવેલ છે, એ તેવાઓનાં મુલ જોવાનો પણ નિષેધ કરે છે

“અમ્મગ્ગદેસણાણ, ચરણ નાસતિ જિણવરિંદાણ ॥

વાવન્નદસણા સ્વલુ, ન હુ લમ્ભા તારિસ દદ્ધુ” ॥૧॥

સમ્યગ્દર્શનાદિ મોક્ષમાર્ગથી વિપરીત સત્સારપોષક
અન્માર્ગની દેશના દેવા વડે શ્રીજિનેશ્વરદેવે કહેલ ચારિત્રનો
નાશ થાય છે, અને તેથી તેવી દેશના દેનારા દર્શનને નિશ્ચયથી
ધમી જાય છે, અને તેથી જ તેવા સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થયેલા
સાધુઓનું મુલ જોવું પણ લાભદાયક નથી, કિન્તુ નુકશાન-
કારક છે

સહસ્રોત્તમોની સજ્જાયમા શ્રીમાન્ ઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી જણાવે
છે કે-સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થયેલાઓને, વીતરાગના એક પણ વચનને
બોલનાર નિન્હવોને, શાસ્ત્ર વચન નિરપેક્ષ સ્વચ્છદચારી સાધુ
ઓને, પાસત્યાઓને, કુશીલીયાઓને, કેવલ વેપધારીઓને
અને વીતરાગદર્શનને નહિ માનનારાઓને દૂરથી છાંડો ! કેમકે-
ઉપર મુજબના અજ્ઞાનીઓના સમગ્ર પોતાના સમ્યગ્દર્શનાદિ ગુણોનો
નાશ થાય છે જેમ ગંગા નદિનું, પાણી મીઠું છે, છતાં સમુદ્રના પાણી
સાથે મળે કે તરત ગ્યારૂ થાય, તેમ ભ્રષ્ટાચારીઓની સોવતથી સમ્યગ્દ-
ર્શનાદિ ગુણો ઉત્તમ છે, છતાં મલિન યા નાશ થાય છે તેથી તેવાઓને

કારણ—મતિરૂપનાં ધર્મ કહેવાય નહિ કેમકે—આપણે અન્યન
હોનાથી વિપરીત ધર્મ બતાવીએ તો સ્વ—પર ઉભયના નાશક બનીએ.
અર્થાત્ પચમહાવ્રતધારક અને શુદ્ધપ્રરૂપક હોય તે સુસાધુ કહેવાય.

શ્રીઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી પણ જણાવે છે કે—

ભવેગ રગ તરગ શીલે, માર્ગ શુદ્ધ કહે ઘુઘા,
તેહની સેવા કીજિએ, જેમ પીજીએ સમતા સુધા

સવેગ રૂપી તરગોમા રહેલા અને વીતરાગના હેયોપાદેયરૂપ શુદ્ધ
માર્ગને દેશાડનાર ઘવા, સસાર રૂપ પાપના ત્યાગી એવા મહામાઓની
સેવા કરવી, કે જેથી સમતા રૂપ અમૃતને પીવાવાઝા થવાય

ત્રણ કર્તવ્યોને આચરનાર શ્રાવક બની શકે છે

આ ઉપરથી જણાશે કે—સર્વથા સસારના ત્યાગીઓજ સાચા
મહામાઓ છે, અને તમની સેવાથી આમકલ્યાણ થઈ શકે છે માટે
આમકલ્યાણના અર્થી છતાં સર્વથા સસાર છોડવાને અશક્ત એવા
આમાઓ (૧) જૈનશાસનમા સાચી શ્રદ્ધા રાખી (૨) ધનને
સપ્ત ક્ષેત્ર રૂપ પાત્રમા વાપરવું, તેમજ (૩) સુસાધુની સેવા કરવી.
કે જોઈ શ્રાવક થઈ શકાય છે

ઉપર જે વાત જણાવી તેથી પણ શ્રાવક થઈ શકાય છે અને
પોતાના શ્રાવક શબ્દને સાર્થક કરી શકે છે આ ત્રણથી જે વિપરીત
હોય તે નામનાજ શ્રાવક કહેવાય તો ઘડી એ ત્રણથી વિપરીત ઉપદેશક
મહાપાપી કેમ ન કહેવાય ?

ઉપર જે વહી ગયા તે શ્રાવકધર્મના અતિચાર છટક મહિનતા

તો નવગનના નમસ્કારજ શ્રેષ્ઠ છે. ઇટલે કે તેમનાથી દૂર રહેવામાજ શ્રામ છે.

અતીચારોને નિંદુ છુ, અને ગર્હુ છુ.

તથા “નાળે” “જ્ઞાનાચારે” કાલ, વિનય, बहुमान, ઉપ-
ધાન, અનિહ્વ, વ્યવન, અર્થ તદુભય—આ આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચા-
રના વિતથ આચરવા વડે જે અતિચાર લાગ્યો હોય, તથા “દમણે”
સમ્યક્વમા શક્રાદિ પાત્રેના સેવકા વડે, અથવા “દસણે” નિ શક્તિ
નિષ્કાશિત, અજુગુપ્મા, અમૂઢદ્રષ્ટિ, ઉપવૃહ્તા, સ્થિરિકરણ, વાત્સન્ય,
પ્રભાવના—આ આઠ પ્રકારના દર્શનાચારમા વિતથ આચરણ કર્યું હોય,
તથા “ચરિત્તે” પાચસમિનિ અને ત્રણ ગુપ્તિ—આ આઠ ચારિત્રાચારમા
અનુપયોગરૂપ અતિચાર લાગ્યો હોય, “અ”ચારથી સહેમ્વનાના રહ-
લોક આશસાદિ પાચ અતિચાર લાગ્યા હોય અને છ વાહ્ય છ અમ્યતર—
ષમ ચાર પ્રકારના તપાચારમા યથાશક્તિ આરાધન નહિ કરવા રૂપ
જે અતિચાર લાગ્યા હોય, તથા મન, વચન, અને કાયા વડે
ત્રિવિધ વિર્યાચારમા પોતાની શક્તિ ગોપવવા રૂપ જે અતિચાર લાગ્યા
હોય, એવા એકમો ચોરીસ અતિચારમા “સુહુમો વ” અનાભોગથી
જાણી શકાય નહિ એવો, તથા “વાયરો વા” વ્યક્ત જાણી શકાય
એવો જે અતિચાર લાગ્યો હોય, તેને આત્મસાક્ષી હુ નિંદુ છુ
“હાદુદ્ઢકયમિત્યાદિ” પશ્ચાતાપેન । છેદની વાત છે કે—મેં
સ્વરાચ કર્યું આવી રીતે પશ્ચાતાપથી લાગેલ અતિચારને નિંદુ અને
ગુરુ સાક્ષી ગર્હુ છુ

રૂપ જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રચાર, તપાચાર ને વીર્યાચાર—આ પાંચેના મઝી ૧૨૪ જે અતિચાર તેથી નિવર્તવાને હુ ઇચ્છુ છુ

પ્રતિક્રમણ શબ્દાર્થ અને તેનું સ્વરૂપ

“પ્રતિક્રમણ શબ્દોઽપ્રનિવૃત્ત્યર્થ ” ।

પ્રતિક્રમણ શબ્દનો અર્થ અહીં પાઝા ફરવું ઇવા અર્થમા છે

યત -સ્વસ્થાનાથત્ પરસ્થાન, પ્રમાદસ્ય વશાદ્ગત' ।

તત્રૈવ ક્રમણ ભૂયઃ, પ્રતિક્રમણમુચ્યતે ॥ ૧ ॥

પ્રમાદઅશથી જે સ્વસ્થાનમાથી પરસ્થાનમા જવું, અને પુનઃ સ્વસ્થાનમા પાછા આવવું તેને પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે.

સ્વસ્થાન, પરસ્થાન અને પ્રમાદ—આ ત્રણ વસ્તુ બરાબર સમજાય તો પ્રતિક્રમણ શબ્દનો અર્થ સમજાય, અન્યથા સમજાય નહિ આ વસ્તુને સમજાવવા માટે ટીકાકાર પોતેજ જણાવે છે કે—

“તત્ર જીવસ્ય સ્વસ્થાન ધર્મ , પરસ્થાનમતિચારા ”

જીવનું સ્વસ્થાન ધર્મ છે, અને પરસ્થાન અતિચારો છે

આ ઉપરથી વાચકો વિચારશે કે—ધર્મ સિવાય જીવને કોઈ પણ પદાર્થ સ્વસ્થાન રૂપ નથી, કેમકે—ધર્મની અદર પ્રમાદના યોગે લાગેલા અતિચાર (મગ્નતા) ડ્યારે સ્વસ્થાન નથી, તો પછી સસારના પૌદ્ગલિક પદાર્થો સ્વસ્થાન બનેજ ક્યાથી ? કારણ—જેના યોગે અનાચાર પણ થઈ જાય

સસારના તમામ પદાર્થો પર છતા સ્વ માનીએ છીએ તે

અમ છે અને તેથી દુ સ્વ પામીએ છીએ

કોઈ શકા કર કે—ધર્મજ પોતાનો કેમ અને દુનિયાના પદાર્થો

અતીચારને સારા માનનારને સાચો જૈન નજ કહેવાય.

આથી વાતનો વિચારશે કે—જે સાચો જૈન હોય તે તો વ્રતાદિમાં અજાણતા પણ અતિચાર લાગ્યો હોય તો પણ ‘મારાથી આ સ્વોદુ થયું’ એમ માનવાવાળો હોય, તો પછી જાણી જોઈને અનિચાર સેવાયો હોય અંગમ અનાચાર સેવાયો હોય તેને સરાવ માને એમા નવાઈજેં શી ? જે અતિચારને સારા માને તેને સાચો જૈન છે, એમ તો નજ કહેવાય.

જો વ્રતધારી પણ પોતાને લાગેલા અતિચારો સરાવ માનતો હોય તોજ તેનું જૈનત્વ ટકી શકે, તો પછી જેને કોઈ પ્રકારનું વ્રત નથી, વ્રત પ્રત્યે અભિરૂચી પણ નથી, તેમજ જેઓ પૃથ્વીકાયાદિ પદ્ધતિની હિંસામા રસભર રહેવા છતાં પણ સરાવ છે, એમ નહિ માનતા સારું માનવાવાળાં અને બીજા પાસે મનાવવાવાળાં છે વઢી જેઓ સસારનાં રાજ્યાદિક પૌદ્ગલિક સુખમાસોને હિંતકારી માને છે, અને સંસાર ત્યાગનાં ઉપદેશક એવાં તીર્થંકરદેવોને ચઢવાસોર મનાવવા પ્રયત્ન કરતા હોય, તેમજ જેઓ કેવળ પાપનોજ ઉપદેશ આપનારા હોય, વ્રત-ધારીઓની નિંદા કરતા હોય, તો તેવાઓની બદર જૈનવની કલ્પના કરવી એ શુ આઝાદા—કુસુમવત્ નથી ? વળી તેવાઓને તીર્થંકરદેવોની સાથે સરસ્વામણી કરવી એ શુ મૂંઝાડ નથી ?

યાદ રાખવાનું છે કે—જન જગતમાં એવી કોઈ વ્યક્તિ નથી, કે જેની તીર્થંકરદેવો સાથે સરસ્વામણી થઈ શકે જેઓ તીર્થંકરોના સ્વરૂપથી અજ્ઞાત હોય, તેવા અજ્ઞાન પ્રાણીઓજ તીર્થંકરદેવોની સાથે અન્ય પ્રાણીની સરસ્વામણી કરે. તીર્થંકર-દેવ હોકોત્તર મહાપુરુષ છે, અતિશયવત છે, માટે તેમની સાથે દુનિયાની

પોતાના કેમ નહિ ? એવે જણાવવાનું કે—અનાદિ, અનંત એા આ સસારમા અનાદિ કાલથી અમણ કરતાં વ્યવહારાગિમા આવેલા જીવને સસારના તમામ પદાર્થોં પ્રાપ્તે અનતીવાર મળ્યા છે, છતાં તેનું કન્યાણ થયું નહિ જો તે પદાર્થોં પોતાનાજ હોય તો જીવન દુઃખ શા માટે હોય ? કહેવું પડશે કે—એ પદાર્થોં પર છે, પોતાના નથી તે પોતાના નહિ હોવા છતાં અમથી પોતાના માનીએ છીએ તેથી દુઃખ થાય છે જેમ ગાડીમા વેઠ્યો માણસ બારીમાથી ટોચું બહાર ફાટી જુએ છે, ત્યારે તેને લાગે છે કે આ દેસાતા બૃષ્મોં ફરે છે પરંતુ એ વાસ્તવિક નથી, પરંતુ મોટો અમ છે, તેમ સસારના તમામ પદાર્થોં પર છતાં સ્વ માયા છે, તે પણ સરી રીતે આપણને અમ થયેલો છે, અને તેથી દુઃખ પામીએ છીએ

દુઃખનું કારણ પરને સ્વ માન્યુ છે

બરે, કર્મની વિચિત્રતાને લઈને આ જીવ ક્યારેક દેવ, મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નારકીપણે ઉત્પન્ન થયો આમ ચારે ગતિ ને ચોરાસી લાખ જીવાયોનિમા આ જીવે અનતીવાર અમણ કર્યું અને દુઃખો વેઠ્યા. આ વધાનું કારણ જો કોઈ હોય તો તે એકજ છે કે—પર પદાર્થોંને સ્વ માન્યા

જાનીઓ તો કહે છે કે—માઈ ! આ જીવે પૂર્વે અનતીવાર નવ-પ્રેવેયકમા અહરિન્દ્રપણે દેવોના સુખો મોગવ્યા તેમજ આ જીવ મનુષ્યલોકમા પણ અનેકવાર રાજ્યાદિકનો મોક્તા પડ્યો, છતાં તેને તૃપ્તિ થઈ નથી, તો આ એક મનુષ્યના મનમા તુ કદાચ મોટો નગરશઠ યા રામનો માલીક થયો તેથી શું તારી તૃપ્તિ થવાની છે ? નહિ જ

કોઈપણ વ્યક્તિને તેમની સાથે ન સરમ્વાવાય, અને જો સરમ્વાને તો તે તીર્થંકરદેવની આશાતના કરનાર છે, તેમ કેમ ન કહેવાય 'છેવટ શ્રીહરિ-મદ્મૂર્તિધરની મહારાજે ત્યાં મુખી જણાવેછું છે કે—ઘતને ધારણ કરનારના અને તેનો ઉપદેશ કરનારના અવર્ણવાન બોલનાર પનિત છે, અર્થાત્ સાચો જૈન નથી, પણ મોટી દુનિયાને ટગનારો છે, માટે આત્માર્થિઓ તેના-ઓથી સાવધ રહેવા પૂર્વક અનિચાર ન લાગે, તેવી રીતે ઘતનું પજ દિઠાવદું છે

આરમ અને પરિગ્રહથી उत्पन्न થતા અતિચારોનું, પ્રતિક્રમણ

હવે અનિચાર ક્યાંથી ઉપન્ન થાય છે, તેનું વિવેચન કરતા શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓ જણાવે છે કે—તમામ વ્રતના અતિચારો પણ પ્રાય પરિગ્રહ અને આરમથી પ્રગટ થાય છે, માટે સામાન્યથી તેનું પ્રતિક્રમણ કરતા મૂર્ખાર મહારાજા જણાવે છે કે—

દુવિદ્ધે પરિગ્રહમી, સાવજે ઘટુવિદ્ધે અ આરમે

કારામણે અ કરણે, પઢિકમે દેસિઅં સન્વ ॥૩॥

સપાપ અને ઘણા પ્રકારે પવો થે પ્રકારનો પરિગ્રહ અને આરમ કરતા, કરાવતા, અને કરતાને અનુમોદતા જે અતિચાર સૂચ્ય અથવા ચાદર દિવસ સગથી લાગ્યો હોય તે મર્વે પ્રતિક્રમુ છું .

આ ગાથાનો સ્પોટ કરતા ટીકાકાર મહર્ષિ જણાવે છે કે—સચિત્ત-અચિત્તરૂપ અથવા બાહ્ય-અભ્યંતર રૂપ ટે પ્રકારનો પરિગ્રહ તેમા બાહ્ય પરિ-ગ્રહ—ઘનધાયાન્તિ, અને અભ્યંતર—મિષ્ટાન્ન અવિરતિ આદિનો સચય કરતા, કરાવતા અને અનુમોદતા, તથા સેની-વ્યાપારાદિ

સુયગડાંગ સૂત્રમાનુ અગારદાહકનુ દષ્ટાત.

આ વસ્તુ સમનામવા યુગાદિદેવ પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ મગવાન્ શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રમા પોતાના ૯૮ પુત્રોને પ્રતિબોધ કરતા અઘાપદ પર્વત ઉપર અગારદાહકના દષ્ટાતથી સમનાવે છે કે—' એક અગારદાહક હતો ત ઘનમા લાકડા ફાપમા ગયો ત્યા અગારા પાડતા પાડતા મય્યાહનો ટાડમ થયો ગ્રીષ્મ ઋતુ થવાથી મ્વામાવિક્ક ગરમી થઈ હતી, તેમા અગ્નિના તાપનો ઉમેરો વઝી તે થાકી ગયેલો હોવાથી તેને મુલ્ક અને તરસ પળ લાગી હતી આવી સ્થિતિમા પોતાની પાસે જે માથુ હતુ તે સ્વાધુ, પાણી હતુ, તેટલુ પી ગયો પરતુ ગરમી રૂઝ થવાથી તૃપા મટી નહિ, અને ત્યા ડહી ગયો ડધમા ને ડધમા પાણીના ધ્યાનમા સ્વપ્નાની અંદર ધરના ગોઝામા જેટલુ પાણી હતુ તે પી ગયો છતા તૃપા ન મટી, ત્યારે ગામના ગોઝાઓનુ, કુચાઓનુ, નદીઓનુ, સરોવરોનુ, અને તમામ સમુદ્રોનુ પાણી પી ગયો પણ તરસ મટી નહિ છેવટે કોઈ ટેકાળે સ્વાડામા મેલુ પાણી રહેલુ હતુ, તેમા પૂરો વાધી અંદર નાલ્કી પૂરા ઉપર જે પાણી આવે તેના ટીપાથી તરસ મટાડવા લાગ્યો તેનાથી કદ તરસ મટે ગયી ? કુચા, વાવ, નદીઓ, અને સમુદ્રોના પાણી પીવાથી જે તૃપા ગાત ન થઈ, તે પૂરા ઉપર રહેલા પાણીના ટીપાથી મટે સરી ? જેમ તેવી રીતે તૃપા ન મટે તેમ તમોષ પૂર્વ-
પાણી સમાન જે દેવતાઈ રાજ્યઋદ્ધિ તેને
 ન આવ્યો, તો આ ભવમા પાણીના
 થશે સ્વરો ? જવાબ નકારમાજ
 સિદ્ધનો ત્યાગ કરી સંયમ

ફરતા, કરાવતાં, અનુમોદતા જે અતિચાર (વનમા માલિન્યરૂપ) સૂક્ષ્મ અથવા ઘાદર દિવસ સન્ધી લાગ્યો હોય, તેનાથી શુભ ભાવ વધે પરી નહિ કરવાપણાઈ હુ પાઠો હટુ છુ

જે પરિગ્રહ અને આરમ શાસન પ્રમાવનાનુ કારણ
હોય તેનુ પ્રતિક્રમણ નથી

અહિં ફોદ વહ કે-જિનપૂજા, તીર્થયાત્રાદિ ધર્મકાર્ય માટે રાખેલ પરિગ્રહ, તથા ચૈત્ય, સઘ, વાસન્ધ્યાદિ નિમિત્તે થતો જે આરમ, તેમા પળ દોષ લાગ, માટે તે દોષથી પળ પાઠા દટ્ટુ જોડપ

આ વાતનો છુલાસો કરતા ટીકાકાર ભગવાન્ જણાવે છે કે-
નિનપૂજા, તીર્થયાત્રાદિ નિમિત્ત દ્રવ્ય તથા ચૈત્યાદિ નિમિત્ત આરમ, એ શાસનપ્રમાવનાનુ કારણ છે, માટે તેનુ પ્રતિક્રમણ નથી

“ન તુ જિનાર્ચાતીર્થયાત્રારથયાત્રાઽઽદ્ધમ્બરાણુદેશેન પ્રમા-
વના હેતૌ પરિગ્રહે, ચૈત્યસઘવાત્સલ્યાણુદેશેન આરમ્મે ચ
સત્યપિ ન તસ્ય પ્રતિક્રમણમિતિ” ।

શ્રીજિનપૂજા, તીર્થયાત્રા અને રથયાત્રાના આઢવર નિમિત્તે રાખવામા આવતો પરિગ્રહ અને ચૈત્ય, સઘ, વાત્સલ્યાદિ નિમિત્તે થતો જે આરમ તેમાં દોષ નથી, કારણ કે-તે શાશનપ્રમાવ નાનુ કારણ છે, અને માટેજ તેનુ પ્રતિક્રમણ નહિ

અતઃપ્રવ સૂત્રકાર ભગવત “સાવજે” એ પદથી “સાવધે” સ્વકુટુબાદિ માટે સપાપ રાખવામા આવેલ પરિગ્રહારમમાં દોષ જણાવે છે, પરંતુ ધર્માનુષ્ઠાન માટે સ્વર્ચવા રાખેલ પરિગ્રહ તથા આરમમાં દોષ નથી

ધર્મપ્રમાણના કારણભૂત ક્રિયાનુષ્ઠાનોમાં વપરાતું
દ્રવ્ય ધુમાડો નથી પણ દુનિયાદારીની
પાપક્રિયામાં વપરાતું દ્રવ્ય ધુમાડો છે

જ્યારે આપના સુધારકના સ્વાગમા રહી કેટલાક દર્શાવે જમા-
નાના નામ શ્રીચિનપૂજા, સ્થયાત્રા, તીર્થયાત્રા, મન કાઢવા, સ્વામિ
વાસન્ય, અને ડામણાદિ કરવામાં થતો દ્રવ્યનો વ્યય ધુમાડો છે, ફેરાટ
છે, એમ વોટે છે પરંતુ આવું કહેનારાઓ સમજવાનું છે, કે-ધર્મ-
પ્રમાણના કારણભૂત વીતરામ પ્રણીત ક્રિયાનુષ્ઠાનમાં વપ-
રાતું દ્રવ્ય એ ધુમાડો છે ? કે કુટુમ્બિક માટે વપરાતું દ્રવ્ય
ધુમાડો છે ? શાસ્ત્રકારોએ તો સાફ સાફ જણાવી દીધું કે-તીર્થ-
યાત્રાદિ ધર્મપ્રમાણના હેતુ છે, જ્યારે દુનિયાનો આઢ્યર એ
પાપરૂપ છે, માટે માનવજ જોઈશ કે-ધર્મપ્રમાણના કારણભૂત
ક્રિયાનુષ્ઠાનોમાં વપરાતું દ્રવ્ય ધુમાડો નથી, પણ દુનિયાદારીની
પાપક્રિયામાં વપરાતું દ્રવ્ય ધુમાડો છે

ધર્મમાર્ગે ધનવ્યય કરવો એ સુચારુભાવે છે

વઢી કેટલાક જૈન નામધારીઓ કહ્યું છે કે-અમારો
દેશ ટુંકી રહી રહ્યો છે, માટે જંગલ, નદી, વનન્યાદિમાં દ્રવ્ય
વ્યય કરવો, તેના કરતાં દેશને ૩ દ્રવ્ય આપવું એ વધારે
લાભદાયક છે

આ પ્રમાણે જે બોલ્યું તે સાચું છે, કેમકે-
આવે છે, તે જો વિચારાય તો સ્પષ્ટ થાય છે

આરમ અને પરિગ્રહ છોડવા યોગ્ય છે, અને એ શાસ્ત્ર ।
કારોને દૃષ્ટ જ છે છતાં પોતાની અજ્ઞાનતાનું પ્રદર્શન ।

કરાવનારને કોણ રોકે ?

જો એમ ન લઈએ, તો જે મગવંતે “જામ પસસદ મયવ”
દયાદિ સૂચી જેના દૃઢ વ્રતની પ્રશામા કોઈ છે, તવા શ્રાવકોન
પણ તપાવંલા છોડના મોઝા જેવી ઉપમા આપા સમજાવ છ, એનું
પણ કાઈ કારણ હોવું જ જોઈએ

કારણ એજ છે, કે-જેટલી વિરતિ કરી તેટલું પાપથી
બચ્યા, પરતુ બાકી રહેલી અવિરતિના યોગે તથા પરિમાણવાદી
આરમ-પરિગ્રહના યોગે પાપ રહ્યું છે તેનાથી તેઓ બચ્યા
નથી અવિરતિ (પાપના પચક્ષ્ણાણ વાતના) શ્રાવક નમ્મર ૧ જ્યા
ત્યા હિંસામા વચ્ચે છે

વચ્ચી પહોળાના શ્રાવકો આરમ અને પરિગ્રહનું પાપ માનતા કે
નહિ : જો નહોતા માનતા એમ કહેતો, તો પરિમાણ શા માટે કર્યું :
અને કર્યું હતું, તો વધારે નહાં, અને એટલું જ કમ કર્યું : અથવા જો
એમ કહેશે કે-પાપ માનતા હતા, છો તેનાથી જ મિદ્ધ, ઘુ કે-
આરમ અને પરિગ્રહ છોડવા યોગ્ય છે, અને પાપકર્મનું પણ એ દૃષ્ટ
છે જેનું વિચાર ન કર્યો હોય અને કશું પાપની અજ્ઞાનતાનું
પ્રદર્શન કરાવવું હોય, તને કશું મળે ?

કટાચ માની રચો કે સમાગ્માર્થી તમામ આત્માઓ મુક્તિમાં
જાય, તેમા આપણને શરૂત પાડી ? સજ્જનોને
તો તેથી પણ આનંદ જ છે,

આથી કોઈ એમ કહે કે-જે વચ્ચે છે તમામ જીવો આરમ

જ્ઞાનીઓ કહે છે કે—“પાપાઓ હોઈ દુઃખ” પાપના ઉદયથી દુઃખ આવે છે

જ્યારે પાપના ઉદયથી દુઃખ આવે છે, તો તે પાપના ઉદયનો નાશ કરનાર ધર્મની અદર દ્રવ્ય સ્વર્ચવાથી ઘણે લામ, કે પાપના ઉદયને ઘઘારનાર ક્રિયામાં સ્વર્ચવાથી ઘણું લામ ? દેશે અર્થ—કામની પુષ્ટિના સાધનમાં ઉદ્ધાર માયો છે, જ્યારે જ્ઞાનીઓએ અર્થકામની લાલસાઓ તોડનાર ધર્મમાં ઉદ્ધાર માન્યો છે, કેમકે—અર્થ કામ ણ પાપ છે, અને તેની પુષ્ટિમાં સાચો ઉદ્ધાર છેજ નહિ, માટે આમાનો સાચો ઉદ્ધાર કરવાની ભાવનાવાળા ઓળે ધર્મની અદર ધનનો વ્યય કરવો એ ઘણું લાભદાયી છે

ધર્મક્રિયાઓને અથગા તે નિમિત્તે થતા ધનવ્યયને અટકાવનારાઓ પોતાના આત્માને દુર્ગતિ સન્મુખ કરે છે

અગ્નિના તાપથી પીંડાતો માણી જેમ પુનઃ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવાથી શાન્ત થતો નથી, તેમ અર્થ—કામથી દુઃખી થતા જીવો પણ અર્થ—કામની પુષ્ટિથી સુખી થતા નથી કિન્તુ અર્થ—કામની લાલસા તોડનાર ધર્મમાં શાન્તિ પામે છે; માટે ગમે તેવા સયોગોમાં પણ ધર્મકાર્યો બંધ નહીં થવાં જોઈએ આજે જેઓ ધર્મકાર્યો બંધ રાખાવવા માગતા હોય તેઓ શાસ્ત્ર દષ્ટિએ જહ જેરા છે

ધર્મોદ્ભવિના કાર્યોમાં ધન સર્ચીને પણ જીવોને ધર્મ પમાડવા પ્રયત્ન કરવો, એજ સાચો હુદ્ધાર છે સર્વેસર ધર્મક્રિયામાં

પરિગ્રહ છોડી બગા મુક્તિમા ચાલ્યા જાય તો સસારમા કોણ રહે ?
અને સસાર વ્યવહાર કેમ ચાહે ?

આ ગાઠ કરવી એજ સ્વોટી છે, કેમ કે—સમુદ્રમા રહેલ પાણી
ગમે તેટલુ બહાર કાઢવામા આવે, તો તે કોઈ કાઢે સ્વાલી થાય તેમ
છે ? જો સ્વાલી નથીજ થતુ, તો સસારમાથી ગમે તેટલા જીવો મોક્ષે
જાય છતાં પણ કોઈ કાઠ સસાર ગ્યાની થવાનો જ નથી, એમ માનવું
જોઈએ. કદાચ માનવા ગ્યાતર માની પણ લ્યો કે—સ્વાલી થઈ જાય,
તો તેમા આપણને હરક્ત પણ શી ? કારણ કે—સસારના દુ સોયી
બચી જે જીવો શાશ્વત મુક્તિના મોક્ષા બને છે, તેમાં સજ્જનોને
તો આનંદ જ છે. પરને મુશ્કી દેસી આનંદિત બનવું અને પરને દુઃસ્વી
જોઈ પોતાને દુઃખ થતું જ સજ્જનોની રીતિ છે. સ્વારે પરને મુશ્કી જોઈ
પોતે દુઃસ્વી થનાર આમા દુર્જન છે. તનો એવો સ્વભાવ હોય છે કે—
વીજાઓને દેરાન કરવા

આરમ—પરિગ્રહના સ્વાગી સાચા મહાત્માઓ તેના ત્યાગનો
જ ઉપદેશ દે છે પરંતુ તેને વધારવામા અનુમોદન
પણ કરતા નથી.

એક વાત સાસ એ પણ વિચારવા જેવી છે, કે—જ્યારે શ્રાવક
પણ સેતી, વ્યાપાર, હુન્નરકલા વિગેરે દુનિયાના આરમને, અને
ઘનધાન્યાદિ પરિગ્રહને પાપરૂપ માની હરનારો અને સર્વથા
છોડવાની માવનાવાળો હોય, તો પછી જીંદગી સુધી આરમ—
પરિગ્રહ છોડી સાધુ બનેલાની કેવી માવના હોવી જોઈએ ?
—ફક્ત કે—દરેક જીવોને આરમ—પરિગ્રહથી છોડાવવાની માવના

વપરાતા ધનને ધુમાડો કહેનારા, અથવા ધર્મક્રિયાને અટકાવ-
વાનો પ્રયત્ન કરનારા પોતાના આત્માને દુર્ગતિ સન્મુખ કરે છે.

ઉપકારી એવા ધર્મને ભૂલનાર કૃતઘ્ન કેમ ન કહેવાય ?

કેમકે—જે ધર્મના પ્રભાવે આ મનુષ્ય આર્યદેશ, મનુષ્યજન્મ, ઉત્તમ
કુળ, નિરોગીપણ, હિદયપટુતા, દીર્ઘાયુષ્ય, દેવ-ગુરુ-ધર્મની સામગ્રી
રૂપાદિ ધર્મસામગ્રી અને જેના યોગે દુનિયાની અનેક ઋદ્ધિમિદ્ધિ પામ્યો
હે, તે ધર્મનું વિશેષ રીતિએ પુનઃ આરાધન કર્યું જોઈએ તેને
વળે તે ધર્મનો ઘાતક બને, તો તેના જેવો કૃતઘ્ન ને પાપી
કોણ ? દુનિયાના ઉપકારીનો કૃતઘ્ન બનનાર પણ દુનિયામાં
હલકો કહેવાય, તો ધર્મનો કૃતઘ્ન પાપી કેમ ન કહેવાય ?
તેવો આમા દુર્ગતિમા જાય એમા નરાદ પણ શી ?

ધીતરાગદેવની ભક્તિ કરનાર સસાર સમુદ્રથી તરે છે

કેહ અજ્ઞાનીનું એમ માનનું હોય કે—દેવન પૂજા ની ? રથયાત્રા
શી ? લાલ્ચોના દાગીના શા ? લાલ્ચોના સ્વર્ચ દેવને માટે મંદિર શા
માટે ? સ્વામિવાસલ્યમા લાલ્ચોનો સ્વર્ચ કેમ ? દેવ તો ધીતરાગ છે,
એને વટ્ટી રાગના સાધનો શું/કામ જોઈએ ? આ પ્રમાણે ચોલનાર
પોતાના આત્માને પાપથી ભારે કરે છે.

કેમકે—દેવનિમિત્ત રથયાત્રાદિ જે ધાર્મિક કાર્યો કરવામાં
આવે છે, તે દેવને માટે નથી કિન્તુ પોતાના આત્માને સસારથી
તારવા માટે ભક્તિથી કરવામાં આવે છે. ધીતરાગની ભક્તિ
કરો યા ન કરો, તેમા ધીતરાગદેવને તો કંઈ છેજ નહિ, પરંતુ

સસાર સમુદ્રમા નહિ ડુબતા તરે છે

હોવી જોઈએ. ઇટલુ જ નહિ પણ તેને છોડવાનો વ ઇપદેશ
 દેવો જોઈએ

હૃદની વાત છે, કે-આજે અમાનાના નામે કેટલાક સાધુજી
 લેવાનમા રહેલા વેપધારીઓ તથા નામધારી જૈનો પેનાના મન
 પાતની સ્થાનર અને પેટ ભરવાની સાત્તર કોઈ અગાધ ફલેન્દ્રિય
 જીવોની કતલ થતી હોય, અને તેનુ ધર્મના નામે શોષ થતું,
 હોય અને તેમા પોતાની લાગણ્ય યા મુલ્યતા હોય હતાં તેને
 રોકવા તરફ બેદરકારી ચતાવતા હોય, તા તે પોતાને યુગાવના
 મહમાન બનાવવા ઇચ્છે છે, એમ કમ ના કહેતા? જે વેપ
 ધારીઓ આરંભ અને પરિગ્રહનુ પોષણ કરે છે, તથા દુનિયાના
 પિપાસુઓના ગુણ ગાય છે, તે મરણશ્યામ પોતાના સાધુ
 પણાનુ લીલામ કરે છે માટે પવા અધરના પેલુ બુદ્ધિઓથી
 અલગા રહેવુ, અને તેવાઓને કોઈ પારતિ કુલેન ન અપાય,
 એની કાઠની રાસલવી

આરંભ-પરિગ્રહના ત્યાગી સાધુજી સાચો સોસસારની
 કોઈ પણ પાપક્રિયાને અથવા જો અસ-પરિગ્રહ ધધારવામાં
 સીધી કે આઢકતરી રીતે અનુસરે પણ કરતા નથી

પાપનો હર રાસલયા વિના કમન કરી પાપનો નાશ
 કરવાની માવનાતા આજીવાદી છે.

છેટી એક વાત અગત્ય છે, કે-અતિચાર કરી
 કરવાના પરિણામથી અતિચાર પાછા હટવુ
 મતિક્રમણ છે.

દેવકૃત સમવસરનાદિકભક્તિથી જો વીતરાગપણામા વાધ ન આવે તો, મનુષ્યકૃત અલ્પ ભક્તિથી વાધ આવે સ્વરો ?

વઢી વીતરાગદેવની આમરણાદિથી ભક્તિ કરવામાં આવે છે, તેથી વીતરાગપણુ જતુ રહે એમ નથી. દેવોષ રત્નથી, સોનાથી અને રૂપાથી રચેલ ત્રણ ગદ્ગદાઢા સમવસરણમા, તથા અશોક વૃક્ષાદિ અષ્ટ મહાપ્રાત્તિહાર્ય સહિત વીરાજતા, વીતરાગપણાને પામેલા થી તીર્થંકરદેવોના વીતરાગપણામા જ્યારે કંઈ સ્વામી નથી આવની ઓર સર્વનપણુ પામ્યા પઢી તો મગવાન્ સુરસંચારિત સુવર્ણફમલ ડપરજ પાલે છે, છતા કંઈ વાધ નથી આવતો, ત્યારે મનુષ્યકૃત ભક્તિથી વીતરાગપણાને કંઈ વાધ આવે સ્વરો ?

જો વીતરાગપણાને વાધ ન આવે, તો જે ભક્તિથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તે ભક્તિની અદર આમરણાદિથી થતો દ્રવ્યવ્યય આ પણને કેમ સૂચે ? મગવાન્ના રથયાત્રાદિમા તથા દેવમદિરમાં પણ પૂજ્યભક્તિ રહેલી હોય છે, માટે તે પણ કરવાંજ જોડા, દુનિયાદારીનાં કાર્યોની પ્રશસા કરનાર જ્યારે પાપ વાંધે છે ત્યારે ધર્મના શુભ કાર્યોને પ્રશસનાર ધર્મને પામે છે

ત્યારે સસારી જીવો દુનિયાની કાર્યવાહીને ઓગે હજારોનો સ્વર્ચ કરે છે, અને તે સ્વર્ચનાર, સર્ચાપનાર તથા તેનું અનુમોદન કરનાર પાપ વાંધે છે, ત્યારે શ્રી જિનમદિર, રથયાત્રાદિ ધાર્મિક ઉત્સવો કરનાર, કરાવનાર તથા તેને અનુમોદનાર અનુક્રમે શાશ્વત સુખને પ્રાપ્ત કરે છે જેમ ગૃહસ્થના મોટા મકાનને જોઈ તેની પ્રશસા

આથી સમજવાનું છે, કે—કેટલાંનેની પાપ કરતાં ઈવી :
 હોય છે, કે—આપણે પ્રતિક્રમણ કરીનું ઇટલે પાપથી છુટી જ
 પાપ કરતાં ડરવું નહીં આવી માયતા ન નક પ્રકારની અજ્ઞા
 જો આવી રીતે પ્રતિક્રમણ કરી, પાપથી ડરે નહિ, તો તેનું સા
 ક્રમણ નથી પરંતુ માયામૃણાવાદી છે માટ પુન પાપ
 ડરવું જોઈએ

પાપથી ડરનારાઓ જ સાચું કલ્યાણ કરી શક્ય
 છે અને કરશે ?

આજકાલ કટલાક અનાનીઓનું એવું માનવું અને બો
 છે, કે—આ પાપ આ પાપ એમ શું કામ કરવું પાપ પાપ
 ડરવું તે ધીકણપણું છે ઘસ નીડર ઘનવું નીડર
 સિવાય કામ ન થાય

સ્વેચ્છર ? આવું કહેનાગઓને કહવું પડશે ? કે—માઈ
 પાપથી ડરતો નથી, તે પોતાના આત્માને અધોગતિમ
 જાય છે એ ? પાપથી નહિ ડરનારા આ લોકમાં પણ
 જીવી શકતા નથી. શું ? આપણે નથી દેખતા કે—ચોર, ડ
 રહીલાજ નિગર અહિં પણ દુ સ્ત્રી થાય છે, અને ભવાત્તરમાં પણ
 થાય, તે જુદું કેટલાકને આ મલમા પણ એવા દેસ્ત્રીએ છીએ,
 મલ્લે સ્વાવા, પહેરવા કે—રહવા સ્થાન કોઈ બોલાવે પણ નહિ
 કારણ વિચારીએ તો કહવું જ પડશે ? કે—પૂર્વ પાપનો ઉદય છે

પાપથી ડરવું તેમાં જ સ્ત્રી ઘલાદુરી છે કેમ કે—તે

કરનાર પાપ પાવે છે, તેમ શ્રીજિનમદિર, રથયાત્રા, સઘંદિયાદિ
બોડ કેટલાક લઘુકર્મી આત્માઓ તે શુભ કાર્યોની પ્રશ્ન
કરી ધર્મ પામે છે.

ધર્માનુષ્ઠાનોમાં સ્વર્ચાતુ દ્રવ્ય જેને સૂચે, તેવા સસાર
રસિકો જરૂર મનમાં રસડે છે

સ્વરેશ્વર રહેવા માટે લાલ્ચોના મકાનો વધાવનારને, સ્ત્રીઓને
અંગે હજારોના દાગીના પહેરાવનારને, તથા પુત્ર-પુત્ર્યાદિના
લગ્નોત્સવમાં હજારો સ્વર્ચનારને, વીતરાગ પરમાત્માએ વિહિત
કરેલ ધર્માનુષ્ઠાનોમાં સ્વર્ચાતુ દ્રવ્ય તથા જિનભક્તિમા વપરાતી
આમરણાદિ વસ્તુઓ સૂચે છે, ત્યારે સજ્જન આત્માઓને તો
સદેજે એમ થાય કે-ત પોતાના આત્માને પાપથી ભારે બનાવે છે,
અને પોતાનામાં રહેલ મિથ્યાત્વને મજબુત બનાવે છે. પરિણામે
સસારમા અનતોકાલ તે આત્મા રસડે છે

જિન આજ્ઞા એજ ધર્મ.

અરે, ઉપાશ્રયના ચોરસા ઘસી ઘસી ઘરડા બનલ કેટલાક અજ્ઞાન
પામરો પણ પ્રસુપ્તજામા કાસી વગાડતી, સ્વામીવામન્ય કરતુ, આદિમા
છકાયતી હિંસા છે, જ્યાં હિંસા હોય ત્યાં ધર્મ નથી, કેમકે-ભગવાને
અર્હિસામા ધર્મ કહ્યો છે, એમ બોલે છે પણ આતુ કહેનારાઓ શ્રીજિન-
વચના મર્મને નહિ સમજનારા છે ! કેમકે-વીતરાગદેવે તો સ્પષ્ટ
જણાવ્યું છે કે-“આણાએ ધમ્મો” વીતરાગદેવની આજ્ઞામાજ
ધર્મ છે, એટલે આજ્ઞાપ્રાધાન્ય ધર્મ કહ્યો છે, નહિ કે અર્હિસા-
આથી સમજવાનું કે-સર્વજ્ઞ પ્રભુની દષ્ટિએજ હિંસા અને

દેવો-ગૌતમસ્વામી આદિ ગુણધર મગવાનો અને જે કોઈ પાપથી
કંપ્યા, ત્યારે જ પોતાના આત્માને દુર્ગતિથી બચારી, યાદ્ય
અભ્યન્તર શુભુઓને જીતી, મોક્ષ સુખના મોક્તા બન્યા છે
જે કોઈ મન્યાત્મા પાપનો હર રાખી પાપથી વચશે ? તે
શમ્પદ સુખનો મોક્તા બનશે

જ્ઞાનાતિચારનું પ્રતિક્રમણ.

પૂર્વે સામાન્યે કરી સર્વ અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ કરવાનું
બનાવી ગયા બાદ, હવે વિશેષે કરીને બધાય અતિચારોનું પ્રતિ-
ક્રમણ કરવાની ઇચ્છાગાહો, પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારને પ્રતિક્રમે છે,
જાત્ર વાતને સુવ્રત્તાર મગવાનું જણાવે છે કે-

“જ વદ્દમિદીદિહિ, ચઉહિ કમાણિહિ અપ્પસત્થેદિહિ ।

રાગેણ વ દોસેણ વ, ત નિદં ત ચ મરિદ્દામિ ॥૪॥”

અપ્રશસ્ત પદ્ધિ ઇન્દ્રિયો, (અપ્રશસ્ત) ચાર કપાયો, (અપ્રશસ્ત)
રાગ, દ્વેષ, અને (અપ્રશસ્ત) મન-વચન અને કાયાના યોગો વહે કરી
શરીરથી જે કર્મ વધાયુ હોય ત ક્રમને હુ આમસાક્ષીય નિન્દુ હુ
અને ગુરુસામીય ગર્હુ હુ

જ્ઞાનાતિચારની વિવરણથી નિંદા અને ગર્હા

ઉપરની વાતનું જ વિશેષ સ્પર્શકરણ કરતા થાલસરસ્વતીના
પિરુદને ધારણ કરનાર ટીકાકાર મહર્ષિ શ્રીમાન્ રત્નશેખર-
સુરીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે-“જ વદ્દેતિ” જ્ઞાનના અતિ-
ચારમૂત જે અશુભ કર્મ મારા જીવે વાધુ હોય, તેની હુ નિંદા તથા
ગર્હા કરુ હુ

અહિંસા રહેલી છે આપણી દૃષ્ટિએ જ્યાં હિંસા હોય, ત્યાં સર્વ-
જ્ઞની દૃષ્ટિએ અહિંસા હોય તો તેમની આજ્ઞાએ આપણે આદરવાનું
આપણી દૃષ્ટિએ જ્યાં અહિંસા હોય, પણ જ્ઞાનીની દૃષ્ટિએ હિંસા
હોય તો તે છોડવાનું

હિંસા અને અહિંસાના મર્મને સમજનાર શુ ચૈત્યાદિકનો
વિરોધ કરે ?

આથીજ ભગવતે કહેલ હિંસાના ત્રણ પ્રકારમાં સ્વરૂપહિંસા અને
અનુબંધહિંસાનું સ્વરૂપ સમજાવતાં શાસ્ત્રકારોએ જણાવ્યું છે કે—
સ્વરૂપહિંસા એ માત્ર દેખાવની હિંસા છે, પણ હિંસાના ફલને
દેવાવાળી નથી, કેમકે જ્યાં પૂજ્ય પ્રત્યે ભક્તિ અને જયણા રહી
છે, ત્યાં હિંસા નથી, પરંતુ પરિણામે અહિંસાજ છે અને જ્યાં
ભક્તિ, જયણા અને આજ્ઞા નથી, ત્યાં આપણી દૃષ્ટિએ અહિંસા
દેખાતી હોય, તો તે પણ હિંસાના ફલને આપનાર છે આથી તે
અનુબંધહિંસા છે

આ બે પ્રકારના હિંસાના ભેદને સમજનાર કયો બુદ્ધિમાન
ચૈત્યનો તથા સ્વામિવાત્સલ્યાદિનો દેશના નામે ને જમાનાના
નામે વિરોધ કરે ?

જ્ઞાની નિહિત ક્રિયાઓમાં આરંભને આગલ કરી
ક્રિયાતુષ્ઠાનોને ડહાવે છે, તે તેમના દુર્માગ્યની
નિશાની નહીં, તો ઘીજી શુ ?

તેની અંદર સ્વરૂપહિંસા છે, પણ અનુબંધહિંસા નથી, અને તેથી

આથી સમજવાનું છે, કે—કેટલાકોની પાપ કરતાં એવી માન્યતા હોય છે, કે—આપણે પ્રતિક્રમણ કરીશું પટલે પાપથી છુટી જઈશું, માટે પાપ કરતાં ટરવું નહીં. આવી માન્યતા એ એક પ્રમાણની અજ્ઞાનતા છે. જો આવી રીતે પ્રતિક્રમણ કરી, પાપથી ઢરે નહિ, તો તેનું સાચું પ્રતિક્રમણ નથી. પરંતુ માયામૃપાવાદી છે. માટે પુનઃ પાપ કરતાં ટરવું જોઈએ.

પાપથી ઢરનારાઓ જ સાચું કલ્યાણ કરી શક્યા છે અને કરશે ?

આનંદાલ કેટલાક અનાનીઓનું એવું માનવું અને બોલવું હોય છે, કે—આ પાપ આ પાપ એમ શું કામ કરવું. પાપ પાપ કરીને ઢરવું તે ધીકણપણું છે. ઘસ નીડર બનવું. નીડર બન્યા સિવાય કામ ન થાય.

સોરેલર ? આવું કહેનારાઓને કહેવું પડશે ? કે—માઈ ? જે પાપથી ઢરતો નથી, તે પોતાના આત્માને અધોગતિમાં ભૂંડી જાય છે. એ ? પાપથી નહિ ઢરનારા આ લોકમાં પણ સુખે જીવી શકતા નથી. તું ? આપણે નથી દેખતા કે—ચોર, જુગારી, રઢીવાજ વિગેરે અહીં પણ દુઃખી થાય છે, અને મવાતરમાં પણ દુઃખી થાય, તે જુદું કેટલાકને આ મતમાં પણ એવા દેખીએ છીએ, કે—ન મલે સ્વામી, પહેરવા કે—રહેવા સ્થાન કોઈ બોલાવે પણ નહિ આવું કારણ વિચારીએ તો કહેવું જ પડશે ? કે—પૂર્વ પાપનો ઉદય છે.

પાપથી ઢરવું તેમાં જ સરી ચઢાદુરી છે. કેમ કે—તીર્થંકર

કૃપસ્તનનના દૃષ્ટાંતે ગૃહસ્થોએ અન્ય દોષ અને વિશેષ લાભ જાણીને
 ચૈયાદિ કાર્યા કરવા જોડે, કેમકે—જ્ઞાનીઓએ વિશેષ લાભની અદર
 અન્ય દોષ ગણાવ્યો નથી. દુનિયાદારીમાં પણ મોની આચરવાઝા
 ધ્યાપાગમાં જેમ પહેલા પાવની ચરનાન લાગે છે, તો પણ તે નુકસાન
 ગણાતું નથી, પરંતુ લાભન ગણાય છે, તેમ અત્રે પણ જાણવું.

આથીજ ટીકાનારમદર્પિ ચૈય, મધ, વામન્યાદિમાં આરમ છે,
 છતાં આરમ ગણાવતા નથી. સંગેશ્વર જીનોને પૌદ્ગલિક સુખોની
 લાલમાંમાં જ્યાં આરમ છે, ત્યાં આરમ જણાતો નથી અને
 આત્મિક સુખ પ્રાપ્ત કરાવનાર સાધનોમાં જ્યાં જ્ઞાનીઓએ આરમ
 કહ્યો નથી, ત્યાં જો આરમ દેખાય છે, એ પણ તે આરમાઓના
 દુર્માગ્યની નિશાની સિવાય બીજું શું કહેવાય ?

શ્રાવકે અલ્પારમી અને અલ્પ પરિગ્રહી બનવું જોઈએ.

હવે આરમ અને પરિગ્રહ એ સાવચ છે, ડાતા કેટલાક પરિગ્રહ
 અને આરમ મિલાય ગૃહસ્થના ગૃહજીવનનો નિવાહ થઈ શકેજ નહિ,
 માત્ર આરમ ને પરિગ્રહથી સર્વથા પાછા દટવું અશક્ય છે. અતઃ એવ સૂત્ર
 પાર મગવતો “બહુગ્રિહ” એ પદથી “બહુવિધે” પટલ ધણા
 પ્રમાણનો જે પરિગ્રહ ને આરમ નિ શક્યગણાવે કરતા, કરાવતા ને
 સારું માનતા જે અનિચાર લાગ્યો હોય તેનાથી પગ નહિ કરવાની
 શસ્ત્રે પાછા હઠવાનું જણાવે છે.

કારણ કે—શ્રાવકે અલ્પ પરિગ્રહ ને અલ્પારમવાઝા થવું
 જોઈએ. અથવા અગ્નિ લોભવશાત્ બહુ જીવવધ, મૃપાગદ—અદત્તા-
 દાનાદિ સમયે છે, અને સર્વ વ્રતમાં અતિચાર લાગવાનો સમય છે.

દેવો-ગૌતમસ્વામી આદિ ગણધર મગવાનો અને જે કોઈ પાપથી
કેળ્યા, ત્યારે જ પોતાના આત્માને દુર્ગતિથી બચાવી, ઘાણ
અન્યન્તર શુભોને લીલી, મોછ સુખના મોક્ષા બન્યા છે
નાટ જે કોઈ મન્યાત્મા પાપનો ઢર રાખી પાપથી બચશે ? તે
શાશ્વત્ સુખનો મોક્ષા બનશે

જ્ઞાનાતિચારનું પ્રતિક્રમણ

પૂર્વે સામાન્યે કરી સર્વ અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ કરવાનું
જણાવી ગયા બાદ, હવે વિશેષે કરીને વધાય અતિચારોનું પ્રતિ-
ક્રમણ કરવાની ઇચ્છાનાઝો, પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારને પ્રતિક્રમે છે,
આવ વાતને સૂત્રકાર મગવાનું જણાવે છે કે-

“જ વદમિદીર્ઘિ, ચડર્હિ કમાર્ઘિ અપ્પસત્ત્યેર્હિ ।

રાગેણ વ દોસેણ વ, ત નિંદે ત વ ગરિહામિ ॥૪૮॥”

અપ્રશસ્ત ઈવી ઇન્દ્રિયો, (અપ્રશસ્ત) ચાર વપાયો, (અપ્રશસ્ત)
ગ, દ્રેષ, અને (અપ્રશસ્ત) મન-વચન અને વાયાના યોગો વહે કરી
તીર્થી જે કર્મ વધાયુ હોય તે કર્મને હુ આમસાંધી નિન્દુ છું
ને ગુરુસાંધી ગર્હુ છું

જ્ઞાનાતિચારની વિવરણથી નિંદા અને ગર્હા.

ઉપરની વાતનું જ વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરતા ચાલસરસ્વતીના
રુદને ધારણ કરનાર ટીકાકાર મહર્ષિ થીમાનું રત્નશેષ્વર-
રીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે-“જ વદતિ” નાનના અતિ-
રમૂત જે અનુભવ કર્મ મારા જીવે વાળુ હોય, ત્ની હુ નિંદા તથા
ર્હા કરુ છું

મહા આરમ અને મહાપરિગ્રહ એ કુગતિનુ કારણ છે

કેટલાક અજ્ઞાન લોકો કહે છે કે—શાસ્ત્રકારો પળ ગૃહ-
સ્થને પરિગ્રહ ને આરમ કરવાનો કહ્યો છે જો એમ ન હોય તો આળ-
દાદિક બારવતધારી શ્રાવકોને પણ આરમ ને પરિગ્રહ મોટા પ્રમાણમાં
હતો, તો પછી અમે આરમ પરિગ્રહ રાખીએ એમાં પાપ શાનું ? આ
પ્રમાણે બોલનાર કે માનનાર જૈનપણાથી ઘણે દૂર છે

કારણ કે—જૈન શાસ્ત્રકારો આરમ ને પરિગ્રહને મહાન્
દુઃખના કારણભૂત ઓઠ્ઠાવાવે છે તેથી તે રાખવાનું કહેજ નહિ,
નિતુ શાસ્ત્રકારના કહેલા મર્મને નહિ સમજનાર અજ્ઞાનીઓજ
શાસ્ત્રકારના નામે પાપરૂપ આરમ-પરિગ્રહ રાખવાની ઘેલછા
કરે છે જુઓ ટીકાકાર ભગવાન્ જણાવે છે કે—

“પરિગ્રહારમ્ભાથ નરકાદિમહાદુઃખહેતવ.” ।

પરિગ્રહ ને આરમ એ નરકાદિ મહા દુઃખનું કારણ છે

તેજ વાત ભગવતીની સૂત્રમાં છે કે—

“કહન્ન મતે જીવા નેરહત્તાણ કમ્મ પગરતિ ? ગોઞ્ઞમા !
મહારમયાણ મહાપરિગ્ગહાણ કુણિમાહારેણ પચિદિયવહેણમિતિ”

ગણધર ભગવાન્ શ્રી ગૌતમસ્વામીજી મહારાજે ભગવાન્ શ્રી
મહાવીર પ્રભુને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે—હ ભગવત શું કરવાથી જીવો
નરકને લાયક આયુષ્ય વાધે ? ઉત્તરમાં ભગવાને જણાવ્યું કે—
‘હિ ગૌતમ ! મહા આરમથી, મહા પરિગ્રહથી, માંસાહારથી
પચેન્દ્રિય જીવના વધથી જીવો નરકાયુષ્ય વાધે છે.

આથી સમજવાનું છે, કે—કેટલાકોની પાપ કરતા એવી માયતા હોય છે, કે—આપણ પ્રતિક્રમણ કરીશું પટલે પાપથી છુટી જઈશું, માટે પાપ કરતા ટરવું નહીં આવી માયતા ણ એક પ્રમારની અજ્ઞાનતા છે જો આવી રીતે પ્રતિક્રમણ કરી, પાપથી ઢેર નહિ, તો તેનું સાચું પ્રતિક્રમણ નથી પરંતુ માયામૃષાવાદી છે માટે પુનઃ પાપ કરતા ઢરવું જોડે

પાપથી ઢરનારાઓ જ સાચું કલ્યાણ કરી શક્યા
છે અને કરશે ?

આજકાલ કેટલાક અનાનીઓનું એવું માનવું અને બોલવું હોય છે, કે—આ પાપ આ પાપ એમ શું કામ કરવું પાપ પાપ કરીને ઢરવું તે ઘીકણપણું છે. ઘસ નીંડર વનવું નીંડર વન્યા સિવાય કામ ન થાય

સ્વેચ્છા ? આવું કહેનારાઓને કહેવું પડશે ? કે—ભાઈ ! જે પાપથી ઢરતો નથી, તે પોતાના આત્માને અધોગતિમાં લઈ જાય છે એ ? પાપથી નહિ ઢરનારા આ લોકમાં પણ સુખે જીવી શકતા નથી શું ? આપણ નથી દેશ્વરતા કે—ચોર, જુગારી, રઢીબાજ ગિંદા અહિં પણ દુઃખી થાય છે, અને ભવાત્તરમાં પણ દુઃખી થાય, તે જુદું કેટલાકને આ ભવમાં પણ એવા દેશ્વરતા છીંદ, કે—ન મળે સ્વામી, પડેસ્વા કે—રહેવા સ્થાન કોઈ બોલાવે પણ નહિ આનું કારણ વિચારીએ તો કહેવું જ પડશે ? કે—પૂર્વ પાપનો ઉદય છે

પાપથી ઢરવું તેમાં જ ૧૫ છે કેમ કે ૧૫

બીજ ઠેકાણે પણ જણાયુ છે કે—

ઘનસચઓ અ પ્રિડલો, આરમપરિગ્રહો અ વિચ્છિણ્ણો ।
નેહ અપસ્સ મણુસ, નરગ વ તિરિક્કલ્લજોણિ વા ॥

વિશેષ ઘનસચય અને વિસ્તરણ આરમ-પરિગ્રહ એ મનુ-
ષ્યને નર્ક અથવા તિર્યચગતિમા લઈ જાય છે.

ઉપરના પાઠોથી સ્પષ્ટ છે, કે—આરમ અને પરિગ્રહ એ જીવોને
દુઃખદાયી છે અને દુર્ગતિનું કારણ છે, માટે તેનો સગ ઊચિત નથી
સાવધ આરમ અને પરિગ્રહ રાખવાનું વિધાન શાસ્ત્રકારો ન
કરે છતાં કોઈ માની લે તો તે તેની અજ્ઞાનતાજ છે

મહાદત્ત, સુધૂમ આદિ ચક્રચર્તીઓ પણ આરમ અને પરિ-
ગ્રહના યોગે સાતમી નરકે ગયા છે મમ્મણશેઠની પણ એ દશા
થઈ છે. જેઓએ આરમ અને પરિગ્રહ સર્વથા છોડયો, તે શ્રી
સનતકુમાર, સગરચક્રવર્તિ આદિની માફક અનત, અવિનશ્વર
સુખના મોક્તા થયા છે, માટે જેને છોડ્યાથી સુખ છે, અને
નહીં છોડ્યાથી દુઃખ છે, તેઓ આરમ અને પરિગ્રહ રાખવાનું
વિધાન શાસ્ત્રકારો ન જ કરે. છતાં કોઈ માની લે તો તે તેની
અજ્ઞાનતા જ છે

આણદાદિકનાં દષ્ટાત લેનારાઓએ સમજવાનું '

આણદાદિકના દષ્ટાત લેનારને આપણે પૂછીએ, કે—શુ ?
મગવતે આણદાદિક શ્રાવણોને આરમ-પરિગ્રહ રાખવાનું કહ્યું
હતું ? કે—છોડવાનું કહ્યું હતું ? જો રાખવાનું કહ્યું હોય ? તો

દેવો-ગૌતમસ્વામી આદિ ગણધર મગવાનો અને જે કોઈ પાપથી
 રૂંધ્યા, ત્યારે જ પોતાના આત્માને દુર્ગતિથી બચાવી, ઘાઘ
 અભ્યન્તર શુદ્ધિઓને જીતી, મોક્ષ સુખના મોક્તા બન્યા છે
 માટે જે કોઈ મવ્યાત્મા પાપનો હર રાક્ષી પાપથી બચશે ? તે
 શાશ્વત્ સુખનો મોક્તા બનશે

જ્ઞાનાતિચારનુ પ્રતિક્રમણ.

પૂર્વે સામાન્યે કરી સર્વ અતિચારોનુ પ્રતિક્રમણ કરવાનુ
 જણાવી ગયા બાદ, હવે વિશેષે કરીને વધાય અતિચારોનુ પ્રતિ-
 ક્રમણ કરવાની ઇચ્છાગાળો, પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારને પ્રતિક્રમે છે,
 આજ વાતને સૂત્રરૂપે મગવાનુ જણાવે છે કે-

“જ ધદ્મિંદીર્ણિ, ચઝર્હિ કસાર્ણિ અપ્પસત્થેર્હિ ।

રાગેણ વ દોસેણ વ, ત નિંદે ત ચ ગરિહામિ ॥૪૮॥”

અપ્રશસ્ત પવી ઇન્દ્રિયો, (અપ્રશસ્ત) ચાર કપાયો, (અપ્રશસ્ત)
 રાગ, દ્વેષ, અને (અપ્રશસ્ત) મન-વચન અને કાયાના યોગો વડે કરી
 શરીરથી જે કર્મ વધાયુ હોય તે કર્મને હુ આમસાક્ષીએ નિન્દુ છુ
 અને ગુરુસાક્ષીએ ગર્હુ છુ

જ્ઞાનાતિચારની વિચરણથી નિંદા અને ગર્હા

ઉપરની વાતનુ જ વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરતા બાલમરસ્મતીના
 પિરુદને ધારણ કરનાર ટીકાકાર મહર્ષિ શ્રીમાન્ રત્નશેખર-
 શ્રીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે-“જ ધદ્વેતિ” જ્ઞાનના અતિ-
 ચારમૂલ જે અગ્રુભ કર્મ મારા જીવે બાધુ હોય, તની હુ નિંદા તથા
 ગર્હા કરુ છુ

પરિમાણ શા માટે કરાવ્યુ ? કમકે-રાખવુ યોગ્ય છે, એમ કહે-
નારે પરિમાણ કરાવવુ તે અયોગ્ય છે. જો ન રાખવુ એમ કહ્યું
હોય, તો આણદાદિકનાં દષ્ટાંતો લઈ આરમ-પરિગ્રહ રાખવાની
પ્રુટિ કરવી નકામી છે. ઘલી આણદાદિક શ્રાવણોએ જ્યારે
સર્વથા આરમ-પરિગ્રહ છોડવાની અશક્તિ જણાવી છે, ત્યારે
મગવાને પરિમાણ કરાવ્યુ છે તેવી જ રીતે શ્રાવણો પણ પરિ-
ગ્રહને પાપરૂપ માને છે, છતાં સર્વથા છોડવાને માટે અશક્ત
હોઈ પરિમાણ કરે છે.

આરમ-પરિગ્રહ છોડવામાજ શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ છે,
પરંતુ સર્વથા છોડવાની તાકાતના અભાવે અલ્પ
રાખે તેમા નહીં જ

આથી સ્પષ્ટ છે, કે-શાસ્ત્રકારો અલ્પ યા વધુ આરમ-
પરિગ્રહ રાખવાનું વિધાન કરતાજ નથી પરંતુ પાપરૂપ અને
તેના ફલ તરીકે નરકાદિ દુઃખો જણાવી, તેને છોડવાનોજ
ઉપદેશ આપે છે છતાં જે જીવો પોતાની નબળાઈના કારણે
સર્વથા છોડવા સમર્થ ન હોય, તો તેને મહાન્ આરમ પરિગ્રહ
છોડાવી, અલ્પ નિર્વાહ પુરતું પરિમાણ કરાવે છે અને તેમા પણ
આરમ-પરિગ્રહ છોડાવવાનુંજ અનુમોદન રહે છે, પણ અલ્પ
આરમ-પરિગ્રહ રાખવામા અનુમોદન નથીજ. કારણ કે-
સર્વથા છોડવાની તાકાતના અભાવે સ્વયં રાખે છે, તેમા શાસ્ત્ર-
કારોને કંઈ લેવાદેવા નથી

હવે આપને ઉપર જણાવ્યું, કે—અશુભકર્મ મારા જીવે વાપ્યું હોય, તો અશુભકર્મ કોના વડે વાપ્યું હોય ? તેના ઉત્તરમા જણાવે છે, કે—સ્પર્શનિદ્ર્યાદિ પાંચ ઇન્દ્રિયોવડે, ક્રોધાદિ ચાર કપાયોવડે, અને ઉપ-લક્ષણથી મન, વચન, અને કાયારૂપ ત્રણ યોગોવડે, નાનાતિચારમૂત જે અશુભ કર્મ વાપ્યું હોય, તે કર્મનું હું આમસાક્ષી છું નિન્દુ છું, અને ગુરુ સાક્ષી છું ગદા કરું છું

શરૂઆત અને સમાધાન

આ ઠેકાણે મોઢા ટીકાકાર શરૂ કરે છે, કે—ઇન્દ્રિયાદિ વડે દર્શનાદિ અતિચારમૂત પણ કર્મ વધાય છે, કારણ કે—દરેક સમયે અનિવૃત્તિ નામના નવમા ગુણસ્થાનના અંતર મુખી સર્વ જીવોને સાત આઠ કર્મનો વધ થાય છે અને તેજ પ્રકાર ભગવાનનું વચન છે, કે—“જીવે અદ્વિવિદ્ય વધે વા આઠવજ્ર સત્ત વિદ્યવધે વા” इति ।

અર્થાત્—જ્યારે આયુષ્યનો વધ પડે, ત્યારે જીવ જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ કર્મ વધે, અને જે સમયે આયુષ્યનો વધ ન પડે, તે સમયે જીવ જ્ઞાનાવરણીયાદિ સાત કર્મનો વધ કરે છે તો તમે એમ કેમ કહો છો કે—ઇન્દ્રિયાદિવડે જ્ઞાનાતિચારમૂત અશુભ કર્મ વધાયું હોય ?

આ શકાનું સમાધાન કરતા ટીકાકાર મહારાજા જણાવે છે, કે—અત્ર સર્વ અતિચારોના પ્રતિક્રમણમા પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારનો પ્રસંગ હોવાથી, જ્ઞાનાતિચારમૂત અશુભકર્મ વધાયું હોય, એમ વ્યાખ્યા કરી છે સમ્યક્ જ્ઞાનના અભાવમાં જ જીવો અશુભ કર્મો વધે છે

હવે જ્ઞાનાતિચાર કેવી રીતે વધાય છે, તે બતાવવા પહેલાં જીવો

અશુભકર્મ કયી અવસ્થામાં બાંધે છે, તે હૃષીકૃષ્ણને સ્પષ્ટ કરતા ટીકા-
કાર મહર્ષિ જણાવે છે, કે-સમ્યગ્ જ્ઞાનના અમાવર્તમાં જ જીવ
કર્મ બાંધે છે

કારણ કે-સમ્યગ્ જ્ઞાનના સદ્ભાવમાં અશુભ આચરણ કરવાનું
શક્ય નથી, અને જો અશુભ આચરણ કરવાનું શક્ય નહીં, તો પછી
અશુભ કર્મ વધાય જ શી રીતે ?

“સમ્યગ્ જ્ઞાનામાવૈનૈવ ચ જીવ કર્માણિ વદ્નાતિ, યતઃ
સમ્યગ્જ્ઞાને સત્યશુભકર્મકરણમેવ ન યુજ્યતે” ।

અર્થાત્-સમ્યગ્ જ્ઞાન વગરનો જ જીવ અશુભ કર્મોને બાંધે
છે કારણ કે-સમ્યગ્ જ્ઞાની આત્માઓને અશુભ કર્મ કરવાનું
શક્ય શકતું જ નથી, બાકી સ્પષ્ટ જ છે, કે-અશુભ આચરણ કર-
નારો અજ્ઞાન લોકોની દૃષ્ટિએ ગમે તેવો જ્ઞાની હોય, છતાં સમ્યગ્જ્ઞાની-
ઓની દૃષ્ટિએ તે જ્ઞાની નથી જ કિન્તુ અજ્ઞાની જ છે

પાપાચરણમાં રક્ત એ સાચા જ્ઞાનીઓ નથી પરંતુ
તેઓ પોતાને જ્ઞાની તરીકે ઓઠાવાથી અજ્ઞાન
દુનિયાને અવલે રસ્તે દોરી મદાન શરૂનું
કામ કરનારા છે

કારણ કે-સમ્યગ્જ્ઞાન તેને જ કહેવાય છે, કે જે જ્ઞાન આ-
વવાથી જીવો સર્વથા હિંસા, જુઠ, અદત્ત, મૈથુન અને પરિગ્રહનો
ત્યાગ કરે, તેમજ સસંવ્યસન, અમદ્ય, અનતકાય, અને અપેય
પદાર્થોને છોડે છટકે કે-તમામ પ્રકારના પાપાચરણને છોડનાર

સૈલ અગ્નિની રમિક વાતો તથા વિકારી ગાયનો સામઝ્યામાં
 ધનનો ધુમાડો, રાત્રિ ઉઝાગરો શરીરમાં હુ સ્વાલો બદિ બનક બનકો
 આ મવ સગથી રહલા છે ઉતાય હિન્દિયેને કાલ કાલ કાલે
 પામ પ્રાણીઓ ધનનો ધુમાડો પગેન અનેક બદલો મરન મરન
 પળ વિકારી શબ્દો સામઝે છે ચ્યારે સમજે નહીં, કાલ
 દિતન જણાવનારી, અનનસુમ્બને પ્રાપ્ત કરાવતી મરત કાલની
 વાર્ગી તથા સદગુરુ આદિના ગુણપ્રાપ્ત સામઝ્યામાં કાલ મરત
 જેનાથી આત્માનુ કલ્યાણ છે, તેનાથી શુદ્ધ હ બદો !
 લીવોની, કેટલી અજ્ઞાનતા ? અહો ? કાલ વિચાર્યતા ?

અરે ? અજ્ઞાનતાથી અધ બનેતા કાલનો તો દરમા,
 ઉપધાન, સધયાત્રા અને સ્વામિવાત્સલ્યરૂપે મરત મરતોમાં
 માગ્યશાલીયો તરફથી સ્વર્ચાતા ધન કાલ માનનારા અને
 અજ્ઞાન દુનિયાને મનાવનારા છે મારા ગાયનો દુમાગ્યનો
 ઉદય નહીં તો બીજુ શુ છે ? બનકા પાંચ વડાને સફલ
 માને, અને સદ્વ્યય થતાને ધુમાડો શુ ર કેમવ બને ?

સેર : આપણી ચાટ વાન તા પડે કાલના ગાયનામિ
 સામઝ્યામાં ધનનો ધુમાડો આદિ કાલ કાલે બનક બનકો રહેલ
 છે, એ સધઝાય જાણ છે .

તેમન કુઝાહોના, તેમન મરત મરત મરતો પવા
 તથા આરમ અને પરિમ્રથી શુદ્ધ મરત મરતો પવા
 મનુ શ્રવણ કરવાથી પળ કાલ કાલે મરત મરતો પવા
 , મરત મરત મરતો

ધને નહીં કે—તમામ પ્રકારના પાપાચરણન કરનારો હોય ? તે પાપ-
ચરણનો ત્યાગ પણ કેવલ પોતાના આમાને સર્વથા કર્મથી રહિત કરીને
આત્મિક સુર પ્રાપ્ત કરવાનો જ હોય નહિ કે—સસારના તુચ્છ
સુખો મેળવવાનો ?

વર્તમાનમા તો કેટલાક અહપડિતો પાપવાળા અને અશુભ એવા
સસારના તુચ્છ સુખો માટ અનેક પ્રકારના ઇન્દ્રિયથી માઢી પચેન્દ્રિય
મુધીની હિંસા કરવામા તપર તેમજ અનેક પ્રકારનુ નાનુ યા મોટુ
જુટુ બોલનારા, અળદીધેલી વસ્તુ વીજાની પણ ડીનવી લેવાની બુદ્ધિ-
વાળા, તેમ જ ધુમાડાના ઘાંચકાની માપક અને જ્ઞાનવાના નીર જેવા
વિષયસુસોમા રમનારા, અને જગત્ માત્રના ધન, ધાન્યાદિ પરિમહની
મુચ્છાથી વ્યાપ્ત બનલા, અને જુગાર, માસ, દારુ, વેસ્યા, પરસી, ચોરી,
શીકાર, રાત્રીભોજન, અમલ્ય ભક્ષણ, અને અપેય પાન ઇત્યાદિ નર્મના
ચારણા સમાન વ્યસનાત્મિમા પાપ નહિ માનનારા, ઇટલુ જ નહિ, પણ
દેવદ્રવ્યમક્ષણ કરી જવાની દાનતવાળા, ત્રિધવા ત્રિવાહની હિમાયત
કરનારા, અને છેવટમા દેવ, ગુરુ, અને ધમને અને જાણોને નાબુદ
કરવાની ત્રિલ્ચાત્ર કરનારા, વીસમી સદીનાં જમાનાવાદીઓના જમાના
વાદના પૂરમા તળાઈ લગ્ના, શરમ સોગળ મૂકી રસ્તે ચાલતા પણ
છીઓ સાથે શેર હાડ કરનારાઓ, અને ઇકાતે કન્યાગ્રામી ત્યાગ
માર્ગ—તેને રોમવાના નીચ પ્રયત્નો કરનારાઓ પોતાના મહાન્ જ્ઞાની
સરીકે કયી રીતે ઓઢમ્વાવતા હશે ? સ્વેરે જ ? આ પણ મોહરાજાની
ઘણિહારી છે, કે—અમાનીઓ પણ પોતાને જ્ઞાની સરીકે ઓઢમ્વાવે છે

આપણે તો અહીં એ સમજવાનુ છે, કે—આવા પાપાચરણ કરનારા

ઘનીને પરમવમા યુગતિના સ્વાદામા પડવું પડે છે માટે યોગ્ય આના
 ઓળ જ શ્રવણ કરવા યોગ્ય ન હોય તેવા અપ્રશસ્ત શ્રવણનો ત્યાગ
 કરવો એજ શ્રેયસ્કર છે

તે ચતુરિન્દ્રિય પ્રશસ્ત કહેવાય ? કે જેનો મુદેવાદિના
 દર્શનમા ઉપયોગ થાય છે

હવે ચતુરિન્દ્રિયની પ્રશસ્તાન જણાવતા પરમોપકારી ટીકાકાર
 મહર્ષિ જણાવે છે કે—

“ચતુરિન્દ્રિય પ્રશસ્ત યદેવગુરુસપ્તશાસ્ત્રધર્મસ્થાનાલોકનાદિનાં
 પવિત્રી સ્યાત્”

—આરે નેત્ર, દેવ, ગુરુ, સપ્ત, શાસ્ત્ર અને ધર્મસ્થાનાદિના દર્શનવદે
 પરિત્રે ચાય છે, આરે નેત્ર પવિત્ર કહેવાય છે

—આર્થી સ્પષ્ટ છે, કે—જેણે પોતાની આરા પવિત્ર બનાવવી હોય,
 તેણે નિરતર પરમતારક શ્રીજિનેશ્વરદેવને, સદગુરુઓને, શ્રીસદ્ગને, પરમ
 પૂજ્ય શ્રીજિનાગમોને અને ધર્મસ્થાનાદિકોને નિહાઠ્યામા પોતાની
 આંખનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ શ્રીજિનેશ્વરદેવ આદિના દર્શન કરવાથી
 અવશ્ય પાપ પડે નાશ થાય છે અને સ્વર્ગાપવગાદિના મુક્તિ પ્રાપ્ત
 થાય છે આજ કાલને પુટ કરતા એક સ્થળે પૂર્વમહર્ષિએ પ્રમુક્તિમા
 જણાવ્યું છે કે—

“દર્શન દેવદેવસ્ય, દર્શન પાપનાશનમ્”

દર્શન સ્વર્ગસોપાન, દર્શન મોક્ષસાધનમ્” ॥૧॥

—માર્થ છે, કે—જગતના સર્વજ્ઞ દેવોના માર્ગ

ए साचा ज्ञानीओ नर्था, परतु पोतान महान् ज्ञानी तरीके ओळग्यावी
अज्ञान दुनियाने अवळ रस्त न्ह जइ, महान् शत्रुनु फाम करनारा छे

अशुभ आचरण रूप अधकारनी हयातिमा सम्यग्ज्ञानरूपी
छर्पोदय थयेल मानवो, ए भूल भरेलु नथी शु ?

सूर्यनो उदय थग उता जो अधकार गयो न होय ? तो सूर्यनो
उदय थयो छ, एम शी रीतिए मनाय ? तेरीन रीत जेना हृदयमा
सम्यग्ज्ञानरूपी सूर्य उलय थयो होय, उता अशुभ आचरण करवा
रूप अधकार गयो न होय, तो तेनामा सम्यग्ज्ञान थयेउ छ, एम
मानवुं ए भूल भरेलु नथी शु ?

अशुभ आचरणमा राची माची रहेनारा
निश्चयथी अचानी छे

बस्ती विविध प्रकारना शास्त्र सामंछ्या उता जे आमाओ कषाय
अन इन्द्रियोना गुलाम बनी अशुभ आचरणमा राची माची रदे छे, ते
निश्चयथी अचानी छे

अशुभ आचरण करनाराओने ज्ञानी मानवा मनापवानी
भूल नन करमी जोइए.

आ बधा उपरथी कहेवानु तत्व ए छे, क—अनेक प्रकारना
अशुभ आचरणो करवा उता मिथ्याभिमानीओ पोताने जाी तरीके
ओळग्यावनामा जेम भूठ कर छे, तेम समजु आमाओए तेवाओने
ज्ञानी मानवानी के मनाववानी भूठ नज करवी जोइए

तमन ससार सुखना घ्येयथी अथवा कपटपण हिंसादि ओडनारा
पण साचा चानी के महामा कही शकाता नथी कारण के—मसारना

શ્રીવિનેશ્વરદેવના મક્તિભાવના પૂર્વક દર્શન કરવાથી સઘઝાય પાપોનો નાશ થાય છે, અને શુભ પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાથી આત્મા સ્વર્ગના ઉત્તમકોટીના સુખોનો ભોક્તા બની, અતે મોક્ષના શાશ્વત્ સુખનો ભોક્તા બને છે તરીકે રીતિનું સદગુરુઓના દર્શન-વદન કરવાથી ઘોર પાપોનો પગ નાશ થાય છે

દેવો શ્રીકૃષ્ણમહારાજાએ સદગુરુઓના દર્શન-વદનથી ચાર ચાર નારકીના કમના દઝીયાનો નાશ કર્યા, તથા ક્ષાયિક સમક્તિ આદિ મહાન્ લાભ લીધો

પરમતારુશ્રીજિનશ્વરદેવની આજ્ઞાન કમલપુષ્પાદિની જેમ મસ્તકે ધારણ કરનાર, શ્રીતીર્થસ્વરદેવોને પણ પૂજ્ય, યથાશક્તિ રત્નત્રયીની આરાધનામા તપર, એવા શ્રીચતુર્વિધસઘના અને તીર્થસ્વરત્ પૂજ્ય શ્રીવિનાયકના દર્શનથી પણ પાપનો નાશ થાય તેમા તો કહેવું જ શું ? અરે ! સમ્યક્ ધર્મમ્યાનોને નિહાઝવાથી પણ પાપોનો નાશ થાય છે અને આ કારણોથીજ આજ પવિત્ર થાય છે પરંતુ આજકાલ કેટલાક સ્વચ્છતી ગામધારીઓને, તમજ નિનશાસનના લેપક દુરાત્માઓને, પ્રમુર્તિના દર્શન અને શ્રીસઘ આદિનું દર્શન અદિ-તકર લાગે છે અને આજ કારણે તેવા ઘોર પાપાત્માઓ દેવ, ગુરુ અને ધર્મથી વિરુદ્ધ પ્રધાર કરી રહ્યા છે. પરંતુ તેમને માલુમ નથી, કે-જ્યારે ઘોર પાપનો ઘોર (ભયકર) નતીજો ભોગવ્યો પડશે ? ત્યારે કોઈ પણ બચારી શકનાર નથી અસ્તુ

કન્યાણર્કાશી આત્માઓ, તો તેવા દુષ્ટ પાપાત્માઓના

મુનો મટી જાય, અથવા પનાતુ ધોંગડ કાર્ય થઈ જાય. પટ્ટ જાનને
 કે ત્યાગને પગ ત્યાગેકે ઉપે મૂર્તી પ્રાય મહાન્ હિંસાઈ આરમના
 પ્રવૃત્તિવાદા અને જે જગલે—જાગ, બુદ્ધિના મટાર આત્મકુમારના પાત્રી
 જાગાર પડ્યા પડપટ્ટાવિકા થઈ હતાં. ૯૧

હોય, હય અને ઉપાદેયના વિવેક વગરનાઓ
 મહાન્ અજ્ઞાનીઓ છે

અહીં આપના મન્યગૂણાત્રી ચાન જાણે છે, માટે મન્યગૂણાત્રી
 તો તેનેજ કહી ગયાય, કે—જે કેવલ આત્મસ્વ્યાત્રીના સ્વેયથી
 હિંસાદિ પાપોનો ત્યાગ કરી, અહિંસાદિ ધર્મનો સ્વીકાર કર-
 નારો હોય અને માત્રજ અમન્યનો જીવ જ નવપૂર્વ જગમગ મળી ગયો
 હોવા છતાં, આમન્યયાત્રીનું વ્યવહારી દામણ વાગત તો અજ્ઞાની
 કહેવાય : નાસ્ત્રકારો પણ જગલે છે કે—મમકિત વિણ નવપૂર્વ,
 અજ્ઞાની કહયાય પટલ ક—હોય, (જાણના લાયક) હેય
 (છોડવા લાયક) અને ઉપાદેય (આદરવા લાયક)ના વિવેક
 વગરના જ્ઞાનને ધારણ કરનારા પાદ ધર્મશાસ્ત્ર સંબધી પણ
 લગમગ નવપૂર્વ શુધીનું જ્ઞાન મળી ગયા હોય, તો પણ તે
 અજ્ઞાનીઓની કોટીમાં ગણાય છે. તો પછી પાપશાસ્ત્રોમાં અગર
 પેટ-પટારા ભરવામાં કુશલ બનેલાઓ લૌકિક જ્ઞાનમાં મમે
 વેટલા કુશલ થયા હોય, અગર અમગ હોય, તેઓએ અજ્ઞાની
 તરીકે ઓઢસાવવામાં આવે તેમાં નસાઈ જી?

વટી આથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે, કે—પટ પટારા ભરવામાં કુશલ
 બનેલાઓ, અને પોતાને મહાન્ જ્ઞાની તરીકે ઓઢસાવનારા, ધર્મ શ્રદ્ધા

પડડાયાતો પગ ધ્યાન કરી શ્રી દેવ, ગુરુ આદિના દર્શન કરીને
પોતાની આરાધન પાત્રન કરવી જોઈએ

જ્યારે મૂઢ આત્માઓ અપ્રશસ્તચત્તુષ્ચન્દ્રિયદ્વારા પોતાના
આ મન અને પરમમને ઘમાડે છે, ત્યારે પુણ્યમાનો
પ્રશસ્ત ઘનારાધા પૂર્વેક જીવન સફળ કરે છે

હવે અપ્રશસ્ત ચત્તુષ્ચન્દ્રિયનુ વર્ણન કરતા પરમ તારક શ્રીશા
સ્વામિમહારાજા પરમાયે છે, કે—

“યથ કામિન્યલ્લોપાદ્ધાપાલોરુને વ્યાગ્રિપતે તદપ્રશસ્ત”

નરકની વાટ સમાન નાગીઓનાં અંગોપાગાદિ દેખવામા જ ચત્તુનો
ઉપયોગ થાય છે, તે ચત્તુ સ્વરાચ છે અને તેથી ચત્તુ સ્વેસ્તર દુર્ગ-
નિમા છડ જાય છે

વાચક મહાશયો ! આથી સ્પષ્ટ છે, કે—શ્રીઓના અંગોપાગ
નિહાઢવામા પોતાની ચત્તુનો ઉપયોગ કરવો એ દુરુપયોગ છે પરતુ
ચેદની વાન છે, કે આજે જેઓને દેવ, ગુરુ આદિના દર્શન નથી
ગમતા યા આનંદ નથી આવતો, તેવાઓ શ્રીઓના રૂપ નિહાઢવામા
અપ્રતાપ થઈ જાય છે આશ્વનો સયમ સાચવી શક્તા નથી, અને
પરિણામે પરછીન્નપટ થની સાતમી નાગધીના સાતવાર મહેમાન બને છે

એરે ! ચમ્પા નગરીના સોનારની માફક કામી આમાઓ આ
લોકમા પણ ધુમોતે મરે છે, અને પરમવમા દુર્ગતિમા રીચાય છે કદ્ય
છે, કે—“ધુપડ દિવસનો આઘઢો છે, કામઢો રાત્રીનો આઘઢો
છે, ત્યારે કામાંધ છતી આચે દિવસ અને રાત્રીનો આઘઢો

કરતા કેટલાક પાપામાઓ કેવલ આમન્યાણના અદિતીય કારણ-
મૃત ત્યાગનાર્ગમા આઢે આગી, રાત્રીની દમલ સ્વીકારનારાઓ, તેમજ
હુવિદિત ગીતાર્ય મુનિવર્યો ઉપર પોતાની અધમ સત્તા ઘેમાડવાના
પ્રયત્ન કરનારાઓ, સ્વરૂપ : પોતાની મહાન્ અજ્ઞાનતાને જાહેર
કરનારા છે

કેવલ અહિંસા, સાચ અને ત્યાગ શબ્દને વચ્ચી રહેનારા, પૃથ્વી-
કાયાનિ પદ્મીનિઝાયની હિંસામા રક્ત રહેનારા, પરિપ્રહમા ગાઢ મમ-
ત્વન ધારણ કરનારા, તેમજ અજ્ઞાન દુનિયાને મહાન્ પાપારમોમાં
જોડનારાઓને જેઓ મહાન્ સંત, સાધુ, મહાત્મા કે મહાવ્રત-
ધારી તરીકે ઓઝસ્વાથી, સાચા ત્યાગી મહાવ્રતધારીઓને ઉતારી
પાડવાના નીચ પ્રયત્નો કરનારા છે, તેઓ મહાન્ અજ્ઞાની છે,
અમ કહેવાની જરૂર રહેતી નથી કારણ કે—ઉપરોક્ત સપટ્ટી દલીલિત
વિચારતા તે પ્રાત આપોઆપ સમનાઈ જાય તેમ છે

જ્ઞાનાતિચાર રૂપ કર્મ શી રીતે બધાય ? તેની સમનજ

હવે અહિં જ્ઞાનના અતિચારો ની રીતે થાય ? તો કે લોકમાં
જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા કરવા વહે, કરાવવા વહે

જ્ઞાનની આશાતના કરવાથી યા કરાવવાથી જ્ઞાનઅનિચારમૂલ
કર્મ જીવોને બધાય છે

લોકમા જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા કેવી રીતે કરે યા કરાવે,
તો જ્ઞાનના અતિચાર બધાય ? તેના ઉત્તરમા જણાવે છે કે—કોઈ જ્ઞાન-
વાન્ આત્મા હિન્દિયો અને કપાયોન આધિન બની ગયો હોય, તેને જોઈ
લોકો આગ પ્રકારના અપવાદ વોળે કે—બબ્બુ ઇનુ જ્ઞાન, ઇનુ જ્ઞાન

છે" અર્થાત્ કામાધ આમાઓના વિવેકચત્રુનો નાશ થવાથી દેશ્વરતા છતાં નહિ દેશ્વરતા જેવા છે અને તેથી જ વિવેકહીન આમાઓ અકાર્યને આચરીને પોતાના આ ભવને અને પરભવને બગાડે છે

સરસ્વર મૂઢ આમાઓન આશ્વનો સયમ ગુમાવી, પટલે કે— પોતાની આશ્વને અપ્રશસ્ત બનાવી, કામાધ બની પોતાના ઉભય ભવોને બગાડે છે પરંતુ પુણ્યવાન આમાઓ તો આશ્વનો સયમ કેળવી તેને પ્રશસ્ત બનાવી પોતાના જીવનને સફળ કરે છે

પ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ.

હવે પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયના સ્વરૂપને સમજાવતા શ્રીશાસ્ત્રકાર મહારાજા પરમાવે છે, કે—

“ઘ્રાણ પ્રશસ્ત યદર્હત્પૂજાયા, કુસુમકુકુમકર્પૂરાદીના, મુગન્ધિતેતરપરીક્ષાયા ગુરુગ્લાનાદીનાં ચ, પથ્થ્યૌપધાદૌ, સાધૂનાં ચ સસક્તમક્તપાનજિજ્ઞાસાયામ્પયુજ્યતે”

પરમતારક શ્રીઅરિહત પરમાત્માની પૂજામા પુષ્પાદિકની પરીક્ષા માટે, તથા ગુરુ અને વીમારાદિ સાધુઓ માટે આ ઔપધાદિ હિતકારી છે, કે—અહિતકારી છે, ં જાણવા માટે તથા સાધુઓને દેવા લાયક આહારપાણી જીવયુક્ત છે, કે જીવ રહિત છે, ં જાણવા માટે જે ઘ્રાણેન્દ્રિયનો (નાસનો) ઉપયોગ કરવો તે ઘ્રાણેન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે . ૧૧

જિનપૂજનમાં ચપરાતા પુષ્પાદિની પરીક્ષામા ઉપયોગ કરાતી ઘ્રાણેન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે

ઘાચક મહાશયઃ આ ઉપરથી ધ્યાન રાખવાનું છે,

નકામુ છે કારણ કે—જે આવી રીતે ઇન્દ્રિયો અને કપાયોને આધિન બને, તેનું જ્ઞાન શા કામનું ?

તથા હું નિશ્ચયથી કહું છું, કે—નિનમ્બરદેવ તથા જિનેશ્વરદેવના શામનના ધર્મગુરુઓ અને જિનેશ્વરદેવોનો ધર્મજ પદ્ધતિ પ્રમાણનો છે. ઇન્દ્રિયો અને કપાયોને આધિન હોવા જોઈએ જો પદ્ધતિ ન હોય તો જના દેવ વીતરાગ જગા ગુરુ વીતરાગ વનગાની માનનાવાળા અથવા કોળિપગાળા હોય, અને જનો ધર્મ વીતરાગ વનગાનું કહેતો હોય, તેના મત્તો આમ ત્રિપય કપાયને આધિન કેમ બને ? ન વનવા જોઈએ ? ઠૂંટા વન છે, માટ હમારે માનનુજ પદ્ધતિ કે—એના દેવ, ગુરુ ગુરુ અને ધર્મજ આગ પ્રકારના હોવા જોઈએ.

“ન સાલિ વીઆઓ વહ્લકળો”

જેનું વીતરાગનું હોય, તેનાથી કદ વાલ ઉત્પન્ન થતા નથી. પ્યારે વાત ઉપન થાય ત્યારે માનનું પદ્ધતિ કે—વીતરાગ પદ્ધતિ હોવા જોઈએ. તેવી રીતે જન્મો કપાયથી કે ઇન્દ્રિયોથી જીતાડ મળેલા હોય, તેઓના દેવ, ગુરુ અને ધર્મ પદ્ધતિ કપાય અને ઇન્દ્રિયોથી પરાસ્ત થયેલા હોવા જોઈએ. આવી રીતે જે આમાઓ ઇન્દ્રિયોને અને કપાયોને આધિન બની જઈને લોકમા જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા કરનારા યા કરાવનારા છે, તે આમાઓને જ્ઞાનાતિચાર રૂપ કર્મ વધાય છે.

જ્ઞાનીઓ પદ્ધતિ ઇન્દ્રિયાદિ અભ્યન્તર શત્રુઓથી સાવચેત રહેવાની જરૂર છે, નહિતર દુર્ગતિ મુલમ છે.

હવે ઉપરની હકીકતથી સ્પષ્ટ થાય છે, કે—ઇન્દ્રિયોને અને કપાયને આધિન થવાથી લોકમાં જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા

શ્રીજિનેશ્વરદેવની પૂજામા સુગંધવાલા પુષ્પાદિક જોડણ અને તેથીજ આ પુષ્પાદિક સુગંધવાલા છે, કે—સુગંધવગ્ના તે તપાસવા માટે પ્રાણેન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરવાનું ફરમાવે છે અને તે માટે ઉપયોગ કરાતી પ્રાણન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે

કલ્યાણ કામીઓએ જિનપૂજનમા ઉત્તમ પુષ્પાદિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

પરંતુ એ વાત જરૂર યાદમા રાખવાની છે, કે—સુઘેલ પુષ્પાદિકનો ઉપયોગ પ્રમુખત્તિમા થાય નહીં

આ રીતિએ પરીક્ષા કરવા પૂર્વક શુભ માટે ભક્તિ કરનારા પુણ્યાત્માઓ શુભ પુણ્ય ઉપાર્જન કરીને આ ભવમા અને પર ભવમા સુખી થાય છે જુઓ પાંચ કોડીના ફુલનહે પૂર્વ ભવમાં વીતરાગ પરમાત્માની પૂજા કરી, તો આ ભવમા પરમાર્થત શ્રી કુમારપાલ મહારાજા અદાર દેશના રાજા થયા

શ્રીજિનપૂજાનો તો તેજ પાપાત્માઓ નિપેધ કરે ! કે—જેઓને શ્રી પરમાત્મા પ્રત્યે વૈર માવ હોય, અગર ભવાન્તરમા મરીને દુર્ગતિરૂપ સ્થાનમાં જમાનું હોય અન્યથા—શ્રીભગવતી સૂત્ર, રાયપસેણી સૂત્ર, આદિ અનેક જૈન સિદ્ધાન્તમાં માંસલ શ્રી જિન પૂજાનો નિપેધ કેમજ કરાય ? અસ્તુ

કલ્યાણકામી આત્માઓએ તો પરીક્ષાપૂર્વક અને ભક્તિ પૂર્વક પરમ તારક શ્રીજિનેશ્વરદેવની પૂજામા ઉત્તમ પુષ્પાદિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ

સરસર ! પુણ્યવાન આમાઓજ પરમામાની ભક્તિનો લાભ
લઈ શકે છે

કેસર પૂજા પણ શાસ્ત્રવિહિત હોવાથી અવશ્ય કરવી
જોઈએ

વાચક મહાશયો ! આ વાત પણ ધ્યાનમાં રાખવાની છે, કે-
પરમોપકારી શ્રીમાન્ રત્નશેખરસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ “કુસુમ-
હુકુમકર્પૂરાદિનાં” આ પત્રિકામાં “કુકુમ” શબ્દનો પ્રયોગ કર્યો
છે અને તેનો અર્થ કેસર થાય છે આ અર્થ અમરકોશાદિમાં છે,
પટ્ટજ નહિ, કિન્તુ સર્વમાન્ય કલિકાલ સર્વજ્ઞ મગવાન્ શ્રીદેવ
ચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ સ્વોપજ્ઞ શ્રી અભિધાન ચિન્તામણિમાં
“કુકુમ” શબ્દનો કેસર અર્થ કરેલ છે જુઓ “વાહીરુ-
હુકુમ ચક્તિશિશ્વ કાલેયજાગુડે” આમાં કેસર અર્થગણો કુકુમ
શબ્દનો સાક્ષાત્ પ્રયોગ કરેલ છે આથી સ્પષ્ટ છે, કે-કેસરપૂજા એ
શાસ્ત્ર વિહિત છે, માટે અવશ્ય કેસર પૂજા કરવી જોઈએ

મહા શ્વેદની વાત છે, કે-શાસ્ત્રમાર્ગનો લોપ કરનારા કેટ-
લાક પાપાત્માઓએ વર્તમાનમાં કોઈ કોઈ સ્થળે મઢિફ જનતાને
મરમાવીને કેસર પૂજાનો લોપ કયા છે પરંતુ કન્યાણની કામનાવા-
લાઓએ ઉપરોક્ત શાસ્ત્રીય પાઠ વાંચીને કેસર પૂજાની ઉપાદેયતાનો
જરૂર સ્વીકાર કરવો જોઈએ

પુણ્યવાનો ભક્તિથી સદ્ગુણોદિને હિતકારી અન્નપાનાદિ
આપીને સસાર સાગરથી પોતાના આત્માનો
નિસ્તાર કરે છે.

મહાન્ સેદની વાત છે, કે-ડ્યાં જુઓ ત્યાં અશાન્તિ અને કપાયો દેશ્વાય છે શુ સાધુઓને કપાયો હોય ? કપાયવાળો સાધુજ નહિ. ક્ષણિકા કરાવનારને સાધુ કહેવાયજ નહિ

આવી રીતે ગોઠ ગોઠ વાતો કહી અજ્ઞાન દુનિયાને અજ્ઞાનમાં વધુ કમાવનારા છે પછી તે વેપારી સાધુ હોય ! કે નામધારી શ્રાવક હોય ?

કારણ કે-બોલનારે જે વાત જનતા સમક્ષ મૂકવી હોય ! તે વાતનુ જનતા અવલે રસ્તે ન દોરવાય તે માટે સ્પષ્ટીકરણ કરવુજ જોઈએ નહિતર “કસાર કરવા જતાં ધુલી થઈ જાય”

પટલે કે-જો સ્પષ્ટીકરણ કરવામા ન આવે તો જનતા અવલે માર્ગે દોરવાઈ જાય માત્રજ શાસ્ત્રકારો સ્પષ્ટ સ્પષ્ટ જાહેર કરે છે, કે-કેવા પ્રકારે ઇન્દ્રિયોને અને કપાયોને આધિન થવુ નહિ તો કે-અપ્રશસ્ત રીતે ઇન્દ્રિયોને અને કપાયોને આધિન બનવુ નહિ કારણ કે-પ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિથી વધાયેલ શુભ કર્મ અત્રે પ્રતિક્રમવાનુ નથી. કિન્તુ અપ્રશસ્ત કર્મ પ્રતિક્રમવાનુ છે

અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિ વડે વધાયેલ જ્ઞાનાતિચાર
કર્મને નિંદવાનુ છે

અપ્રશસ્ત કર્મવધનુ કારણ એ અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયો અને કપાયાદિ છે માટે જ સૂત્રકાર મહર્ષિ જણાવે છે, કે-“અપ્પસત્થેહિ” “અપ્રશસ્તૈ” પટલે અશોભન ઇન્દ્રિયાદિ વડે જે અગુમ જ્ઞાનના અતિ-ચારમૂત કર્મ વધાયુ હોય, તે કર્મને નિંદવાનુ શાસ્ત્રકાર જણાવે છે

વલી સાથે એ પણ ગ્યાલમા રાસવાનુ છે કે—ગુર, વીમાર સાધુ, અથવા કોદ પળ સુવિહિત સાધુઓન ઢવા, અન્નપાન વિગેરે જે દેવાનું છે, તે પળ પરીક્ષા કરીને, જે જે સયમને તથા જીવનને બાધાકારી ન હોય, તે તે પોતાના આમાને તારવાની સદ્બુદ્ધિ અને ભક્તિપૂર્વક દેવાનુ છે પરતુ સયમ અને જીવનને બાધાકારી, તેમજ સાધુઓ ઉપર ઉપકાર બુદ્ધિથી દેવાનુ નથી પુણ્યવાનો તો જરૂર ભક્તિપૂર્વક જે જે હિતકારી હોય, તે તે અન્નપાનાદિક આપીને પોતાના આત્માનો સંસાર સાગરથી નિસ્તાર કરે છે

સસાર વ્યવહારમા ભાગ લેનારાઓ પોતાના સાધુપણાનુ લીલામ કરનારા છે

પરતુ કેટલાક નિમાળીઓ છતી સામગ્રીએ પણ મુસાધુઓની મક્તિનો લાભ લઈ શક્તા નથી એરે આજકાઠ સાધુધર્મના દુસ્મન બનેલા કેટલાક દુર્માળીઓ મુસાધુઓને દાન દેતા નથી, અને કદાચ દે છે, તો પણ તુચ્છ અને અહિતકારી દે અથવા તો કદાચ ઉદાર અને હિતકારી આપે ! તો તેઓના હૃદયમા ઈથી ભાવના હોય છે, કે—અમે સાધુઓ પર ઉપકાર કરીયે છીએ અને આજ કારણે તેવા પાપા ત્માઓ મુસાધુઓ પાસેથી સમાજ સેવા આદિ સાસારિક પ્રવૃત્તિઓમા લાભ માગી રહ્યા છે પરતુ તેવાઓને માલુમ નથી, કે તમો આપો ચા ન આપો તો પણ સાચા સાધુઓને તમારી કે તમારા સસારની કંઈ પરવા નથી સાચા સાધુઓ તો માત્ર સ્વપર આત્મકલ્યાણકારક પ્રવૃત્તિ કરનારા હોય છે તમારા સસાર વ્યવહારમા કત્તી ભાગ લેનારા હોતા નથી, સસાર વ્યવહારમા તેજ સાધુઓ ભાગ લેનારા છે,

કે-જ સાધુઓ મગવાનું મહાવીરનો વેપ લઈને પણ તેને લજ-
વનારા છે, અને છંડેચોર સાધુપણાનું લીલામ કરનારા છે
જે પુણ્યશાલીઓ પોતાની સપત્તિનો સદુપયોગ કરી
પોતાના આત્માને તારે છે તે પ્રશસનીય અને
અનુમોદનીય છે

જે પુણ્યશાલીઓ સદગુણાદિકનો યોગ પામી સ્વશક્તિ અનુમાર
તેમની ભક્તિમાં પોતાની સપત્તિનો સદુપયોગ કરી, પોતાના આત્માને
તારે છે, તે સંગમ્વર અનુમોદવાલાયક અને પ્રતિષ્ઠા કરવા લાયક છે

અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ

હવે શાસ્ત્રકાર મહાગુના અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયના સ્વરૂપને દર્શા-
વતાં જગાવે છે, કે-

“અપ્રશસ્ત તુ મુગધ્વદુર્ગન્ધયો રાગદ્વેષકૃત્”

આ પૈત્તિનો માર્થ એ છે, કે-પોતાના મોગ માટે ઉપયોગમાં
લેવાના મુગધિવાળા અથવા દુર્ગધિવાળા દ્રવ્યોની મુગધમા અથવા
દુર્ગધમા રાગદ્વેષના હેતુરૂપ ઘ્રાણેન્દ્રિયન અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિય કહેવાય છે

માન્યશાલીઓએ રાગદ્વેષને કરનાર મુગધિવાળા યા

દુર્ગધિવાળા પદાર્થોને તજવા જોઈએ

ઉપરની હકીકતથી સ્પષ્ટ થાય છે, કે-મોગ માટે સુગાતા પદાર્થોની મુગધમા યા તો દુર્ગધમા યો રાગદ્વેષ થાય, તો તે અનિષ્ટ કર્મ-
વધનું કારણ છે અને એથી આત્મા આગેજમા અને પમ્લેજમા મહાન
દુઃખી થાય છે માટે માન્યશાલીઓએ રાગદ્વેષ કરનારી સામગ્રીઓને
પણ તજવી જોઈએ

તે આમાઓના કાન મારા નથા

આથી સ્પષ્ટજ છે, કે—સુવર્ણ આદિ અલકારો વડે चाहे તેટલો કાન શોભાવવામાં આવ્યો હોય, તો પણ જો દેવ ગુરુ આદિના ગુણો સાંભળવામાં ઉપયોગી થતો ન હોય, તો તે કાન જ્ઞાની ઓની દૃષ્ટિએ સારો નથી અને અલકારોથી 'શોભાવવામાં' ન આવ્યો હોય, છતાં જો દેવ ગુરુ આદિના ગુણો અને ધર્મ દેશના સાંભળવામાં ઉપયોગી થતો હોય, તો તે પ્રશસ્ત છે

હવે શાસ્ત્રકાર મહારાજા અપ્રશસ્ત શ્રવણેન્દ્રિયનું વર્ણન કરતાં ફરમારે છે, કે—

“અપ્રશસ્ત ચ યદિદાનિષ્ટેષુ શબ્દેષુ રાગદ્વેષહેતુ” સ્પાત્”

આ પક્તિનો માર્વાર્થ એ છે, કે—ત્યારે દૃષ્ટ શબ્દ યા અનિષ્ટ શબ્દ સામઝાને શ્રવણેન્દ્રિય દૃષ્ટ યા અનિષ્ટ શબ્દોમા રાગ દ્વેષનો હેતુ બને છે, ત્યારે શ્રવણેન્દ્રિય અપ્રશસ્ત બને છે

અપ્રશસ્તશ્રવણેન્દ્રિય આલોકમાય અનર્થકારી છે એમ જાણી અપ્રશસ્ત શ્રવણનો ત્યાગ કરવો એજ શ્રેયસ્કર છે

નિષ્કારક વાચક મહાશયો : અપ્રશસ્ત શ્રવણેન્દ્રિય મહા મયકર દુઃખનું કારણ છે, એમ જાણીને જ સામઝવા યોગ્ય ન હોય તે સામઝવું જોડે નહિ રૂઢાચ સમઝાઈ જાય તો પણ તેમા રાગદ્વેષ કરવો નહિ જેઓને નહિ સામઝવા યોગ્ય સામઝવાનો શોખ છે, તેઓ પોતાના આ મવને અને પરમવને વગાડે છે— જેમ કે—નાટક, સીનેમા, રામલીલા, ખાડ, મઘૈયા, મદારીના

પ્રશસ્ત જિહ્વેન્દ્રિયનુ સ્વરૂપ

હવે પ્રશસ્ત જિહ્વા ઇન્દ્રિયનુ સ્પષ્ટીકરણ કરતા અનત ઉપકાર શાસ્ત્રકારપરમર્ષિં ફરમાવે છે, કે—

“જિહ્વેન્દ્રિય પ્રશસ્ત યત્પશ્ચવિધે સ્વાધ્યાયે દેવગુરુસ્તુતિ પરાનુશિષ્ટ્યાદૌ ગુર્વાદિમક્ત્યા મક્તપાનપરીક્ષાદૌ ચોપયોગિ”

આ પક્તિનો ભાવાર્થ એ છે, કે—વાચના, ષ્ટ્ચના, પરાવર્તના અનુપ્રેક્ષા અને ધર્મકથા આ પાંચેય પ્રકારના સ્વાધ્યાયમા, તથા દેવગુરુના ગુણપ્રાપ્ત ગાવામા તથા પરને હિતશિસ્વામણ દેવામા તથા ગુર્વાદિકની મક્તિથી માત્ર પાણીની પરીક્ષા કરવામા જે જિહ્વાનો ઉપયોગ થાય, તે પ્રશસ્ત જિહ્વા કહેવાય અથાત્ વસ્તુજ્ઞતા લાયક કહેવાય

જીભનો સદુપયોગ કરવાથી જરૂર કલ્યાણ થાય છે

ઉપરોક્ત હકીકતથી સમજવાનું કે—જે ચાર આગળની, અલોહી, માસથી ભરેલી જીભલટીને પ્રશસ્ત બનાવીને આત્મકલ્યાણ સાધવું હોય, તો ત્હારી જીભનો ઉપયોગ પાંચ પ્રકારનો સ્વાધ્યાય કરવામા કરજે, અથાત્ શ્રી જિનાગમ મળવા મળાવવામા જીભનો સદુપયોગ છે, તથા શ્રીનિનશ્ચરદેવના તેમજ નિર્મલ સદગુરુઓના ગુણ ગાવામા જીભનો સદુપયોગ કરજે ? તથા પરને આત્મકલ્યાણ કરારી હિતશિસ્વામણ દેવામા જીભનો સદુપયોગ કરજે ? અથવા ગુરુ મક્તિ માટે અતપાનાદિકની પરીક્ષા કરવામા જીભનો સદુપયોગ કરજે આ રીતે જીભનો સદુપયોગ કરવામા જરૂર આમાનું કલ્યાણ થાય છે

જેનાથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તેના જ નાશની વાતો કરવી.

૧ કેટલી મયકર દશા ?

પરતુ આ વીસમી સતીના ફેરી જમાનામા ઉઠ્ઠેલા, કેટલાક સ્વચ્છદાવારી, જૈનો જીમનો જે દુષ્ટ ઉપયોગ કરી રહ્યા છે, તે સમસ્ત ! તેમની કમનમીથી જ છે આવા કમનસીબો પાંચ પ્રકારનો સ્વાધ્યાય કરવાને બદલે શાંતિને અમરાદષ્ટ મૂકવાની વાતો કરી નાસવાની વાતો કરી રહ્યા છે આ ઓડી મયકર દશા છે ? જેનાથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તેનાજ નાશની વાતો કરવી, ૧ કેટલી મયકર દશા ?

ત્રિહા ઇન્દ્રિયનો દુરુપયોગ કર્યો તો સમજો કે આ મય અને પરમર્મમાં મયકર દશા છે

બઝી કેટલાક ધોર પાપામાઓ શ્રી દેવગુસ્તા ગુણ ગાવાને બદલે માત્રો દેવામાજ જીભની સાર્થકતા માની રહ્યા છે પણ તેઓને માલુમ નથી કે—યુગતિરૂપ વૃન્દામા જવું પડશે ? બઝી કેટલાક ગૌર આત્માઓ આમ કન્ધાળકારી શુભ નિશ્વામણ દેવાને બદલે ઉમાગની દેશના દેહ પોતાના અને પરના આમાને માટે તકાલિના મયકર દુસ્તો ઉપાસન કરી રહ્યા છે બઝી કેટલાક પાપામાઓ સદગુરુઓની ભક્તિ કરવા માટે, અને અનપાનની પરીક્ષા કરવા માટે જીમનો સદુપયોગ કરવાને બદલે સાધુ સંસ્થાનો નાશ કરવા માટેજ પોતાની જીભલડીનો દુષ્ટ ઉપયોગ કરી રહ્યા છે પરતુ તેઓને જ્ઞાન નથી, કે—સુસાધુ સત્યા પાંચમા આગના છેદા સુધી રહનારી છે અને વાસ્તવિક મ્હારોજ નાશ થઈ રહ્યો છે શુ સાધુ ધર્મ વિરુદ્ધ પ્રચાર કરવામા જીમનો દષ્ટ

શેતે સમાર્ગવી ચૂકે છે, અને બીજાઓને ધૂંકાવે છે અને પરિણામે સ્વ અને પરતુ અહિત કરે છે, એ ભૂલવા જેવું નથી જ પુણ્યાત્માઓએ તો સુધર્મના રક્ષણ માટે પ્રશસ્ત અભિમાન રાખવાનું જ છે એ પણ ભૂલવાનું નથીજ. સાચે એ પણ રહ્યા ઠમા રાત્રિયું કે-દુષ્ટ અભિમાન તજવાનુંજ છે.

હવે આપી માયા-માયાના પણ વે ભેદ છે, અપ્રશસ્ત અને પ્રશસ્ત

અપ્રશસ્ત માયાનું સ્વરૂપ

ધનાદિકની રૂઝડાથી પરને ઠગના તેમા જે માયા છે તે, તથા વાણીઆઓની પરને ઠગનાની વણિકમ્મલામા જે માયા છે તે, અથવા તો રૂઝડાડિયાદિકની પારકાને ઠગનામા કરાતી માયા, તે અપ્રશસ્ત માયા છે અને દુર્ગતિમા લદ્દ જનારી છે માટ તેની માયાનો ત્યાગ કરવો એજ શ્રેયસ્કર છે

પ્રશસ્ત માયા

હવે પ્રશસ્ત માયાનું સ્વરૂપ આ પ્રકાર છે, જેમ કે-મૃગના પાંડળ પહલા પાર્ધીઓની આગળ મગઠાન બચાવવા માટ મૃગલો મં નથી જોયો, એમ નિરુપાયે કહેવામા જે માયા છે, તે પ્રશસ્ત છે તથા રોગ દૂર કરવા માટ વટવી દવા આદિનું પાન કરાવવામા જે માયા છે, તે પણ પ્રશસ્ત છે તથા લીક્ષા ટેવા માટે તૈયાર થયેલા પુણ્યામાઓએ પોતાના પુણ્યકાર્યમા મિત્ર કરનારા માતાપિતાનિઠ આગલ કહેવું કે- મેં આજે રાત્રી સ્વપ્ન જોયું છે, આથી મ્હારું આઝીવું થોડું છે એમ

ઉપયોગ કરનારા અમર રહેવાના છે ? ના અતે સૌ કોઈને મરવાનું છે. અને મગ્નનાદ તવાઓની દુર્ગતિ નિશ્ચિત્ત જ છે, અને મુસાધુઓ મરણ-વાદ સદ્ગતિમાન જનારા છે, તેમજ મુસાધુઓની પરપરા, પાંચમ-આરાના છેડા સુધી રહેવાની, રહેવાની અને રહેવાની જ છે એ નિશ્ચય છે આગાઓ વે અશ્વરમા મમને તો સારું છે નહિતર તેઓની આ ભવમા અને પરભવમા ભયર દશા છે અને તેન કોઈ મિથ્યા કરનાર છે

પુષ્પયાનોએ જિહ્વા ઇન્દ્રિયને પ્રશસ્ત વનાવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ

પુષ્પાત્માઓએ તો ઉપરોક્ત સધઝી હનિકત વિચારી માવિ દુર્ગતિનાં દુ સ્વોથી બચવા અને આત્મ કન્યાણ કરવા માટે પાંચે પ્રકારનો સ્વાધ્યાય, દેવગુરુના ગુણોનું વર્ણન આદિ કરી આલોક અને પરલોકમાં સુખી બનવા માટે જીભને પ્રશસ્ત વનાવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ એજ આ પત્તિનો સાર છે

અપ્રશસ્ત જિહ્વા ઇન્દ્રિયનું સ્વરૂપ

હવે અપ્રશસ્ત જિહ્વાના સ્વરૂપને દર્શાવતા પરમોપકારી શાસ્ત્રના મહારાજા પરમાવે છે કે—

“અપ્રશસ્ત ત્યાદિચતુર્વિધવિકૃત્યાપાપશાસ્ત્રપરતપ્ત્યાદૈ રક્તદ્વિષ્ટતવેષ્ટાનિષ્ટાહારાદૌ ચ યદ્ વ્યાપ્રિયતે”

આનો ભાવાર્થ એ છે, કે—ભીકૃત્યા આદિ વિકૃત્યાઓ કરવામાં પાપશાસ્ત્રોને મળતા આદિમા, પારની સોટી નિંદા કરવામાં તથા રાગ દ્વેષપૂર્વક દષ્ટ અનિષ્ટ આહારાદિમા જે જિહ્વા ઇન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરે

ફહીને પણ મસારનો પ્રપચજાલથી છૂટ્યા માટ માયા કરવી, તે પ્રસ
સ્ત ૪ અર્થનંદ પુરુ સ્વત્ત ન આશ્વું હોય, ડતાંય માયાથી ફહતુ, અને
પ્રપચજાલથી છૂટ્યુ ણમા પગ સ્વપર કન્યાગ દે અથવા પેતાના
પિતાને સમ્યગ્ સાધુ ધર્મના આચાર ગ્રહણ કરાડવા માટ પરમતારક
શ્રીઆર્યરક્ષિતશ્રીશ્વરજીની જેમ કરેલી માયા પણ પ્રશસ્ત છે.

પ્રશસ્ત માયાથી શુભનો ઘઘ છે કારણ કે તેમાં ધીજાના
ચૂરાની ભાવના નથી કિન્તુ દિતનીજ ભાવના છે.

મતઢચ ૫ છે, ક-પરમતારક શ્રી આર્યરક્ષિતશ્રીશ્વરજીએ
માયા કરીને પણ પોતાના પિતાને સાધુધર્મના સમ્યગ્ આચા
રમાં પ્રવર્તાવવા ડતાંય તેઓને દુષ્કર્મનો ઘઘ નથી કિન્તુ
શુભનોજ ઘઘ છે કારણ કે-તે માયા પ્રશસ્ત છે આવા પ્રકારની
માયા કન્યાણકામી આમાઓ ક્યારક કરી શકે છે પરતુ ધનાદિ
કના લોભથી કપટી ઘગિકની જમ ધીજાને ઢગવાની માયા કરવી નહીં

પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત લોભ

વાચક મહાશયો ! લોભના પણ પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત એમ ઘે
મદ છે ધન ધાયાદિકનો લોભ ગ્યારે ઘૂરો છે, ત્યારે પાન, દર્શન,
ચારિત્ર, વિનય, વૈયાનચ અને શિષ્યના સપ્રહાદિમા જ કલ્યાણ બુદ્ધિ
લોભ છે, તે પ્રશસ્ત લોભ છે જેમ વિવિધ શ્રુત અને અર્થના સપ્રાહક
શ્રીવાચકુર્વર્ય શ્રીડમાસ્નાતિ મહારાજને જે લોભ હતો તે પ્રશસ્ત
હતો આ રીતિએ લોભ કરનારને જ્ઞાનાત્મિક ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે
અને જ્ઞાનાદિક ગુણોની વૃદ્ધિમાજ આમાનુ કલ્યાણ છે માટે આલો

૩૩૩ ઇન્દ્રિય અપ્રગત્ત છે અથાત્ વ્યગ્રાણવા લાયક નથી, કામ્ય
-શર્વા જીમથી આમાની દુર્ગતિ યાય છે

વાચક મહાશયો ૨ આથી સ્પષ્ટ છે કે-શ્રીકથા, દેશનથા, ગજ

૨ અને મલકુથાદિ પાપ કથાઓ આ જીમથી થવી જોડણ નહીં
-કામ્ય કે-પ્રિયા કારણ પાપ નથી આમા ચાર ગતિરૂપ સસારમા રહે

૩ તમ પાપ શાગો પણ મળવા મળાનમ નહિ કામ્યકે-પ્રથી આમા

દિશામા ઘોર દુરા પામે છે ચટ્ટી પનિ-દા કરવાથી પાપકર્મ

પાપ વીજો કહ પણ પાપનો નથી માટે તે પાપ કરવી જોડણ નહીં

તમ રૂટ અનિષ્ટ આહારાદિમા પણ રાગદ્વેષ કરવાથી શુ પાપદોષ ૨

૪ દુષ્કર્મ અને દુર્ગતિ વિના વીજો કહ પાપદો નથી આ કારણથી

મનવાનુ છે, કે-આહાર પાણી ત્રીયા વિના છુટકો ન હોય અને તેથી

જા પડે તો પણ રેવા રેવા ૨ કે જે મલ્લ અને પેય હોય તે,

તે તે પણ દિવસનાજ રેવા વિન્ટુ રાત્રીન નહિ અને તેમા પણ

માણોપેતન રેવા, નહિ કે ગટ્ટા મુખી, તે પણ રાગદ્વેષ વિના આ

તિય રેવાતા આહાર પાણીમા જીમ અપ્રગત્ત બનતી નથી છટકુન

હી, કિન્તુ ધર્મ નિમિત્તે રેવાતા પ્રગત્ત થો છે કદાચ આ રીતિન

ધર્મ નિમિત્તે નહિ રેવાતા ઉદરપોષણ માટે પણ રેવાયેલ આહારપાણી ગાઢ

કર્મવધનુ કામ્ય બનતા નથી પરંતુ આનંદાલ કેટલાક નામધારી

જેન માઈઓની રૂપ મયકર દયા છે, તેમને નથી સ્વાનપાનમા

મહ્યામહ્યનો વિચાર, કે નથી પેયાપેયનો વિચાર, નહિ

તાત્રિદિવસનો વિચાર કે નહિ પ્રમાણનો વિચાર, અરે તેમા

કેટલાક પાપાત્માઓ તો અમહ્યાદિકર્મ પાપ માનવા પણ

તેમના નથી આનાઓના જીવનને શુ મનુષ્ય જીવન કહેવુ ?

પ્રશસ્ત લોભ આગ્રોજ જોડણ ચ્યારે ધનાદિકનો લોભ મમ્મણશેઠ-
આપ્તિ જેમ દુગતિને દેનારો છે માટે તેવો અપ્રશસ્ત લોભ
તત્વા યોગ્ય છે

મન, વચન અને કાયાનુ પણ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્વરૂપ.

વાચક મહાશય : મન, વચન અને કાયા પણ પ્રશસ્ત અને
અપ્રશસ્ત બે પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે—જેનું મન આર્તરૌદ્રધ્યાનમા
પ્રવર્તે છે, તેનું મન અપ્રશસ્ત છે, અને જેનું મન ધર્મ અને શુદ્ધધ્યાનમા
પ્રવર્તે છે, તેનું મન પ્રશસ્ત છે જેનું વચન આ ચોર છે, આ વ્યભિચારી
છે, દયાદિ પાપવાલુ છે, તેનું તે વચન અપ્રશસ્ત છે અને દેવગુપ્તના
વર્ણનમા જેના વચનનો ઉપયોગ છે, તે વચન પ્રશસ્ત છે જેની કાયા
શુદ્ધ વ્યસનાદિક તથા વિષયાદિકને સેવનારી છે, તેની તે કાયા અપ્ર-
શસ્ત છે ચ્યારે ધર્મકર્મમા ઉદ્યમવાળી કાયા પ્રશસ્ત છે પ્રશસ્ત
યોગો સુખને કરનારા છે, અને અપ્રશસ્ત યોગો દુઃખને દેનારા છે
માટે પ્રશસ્તમા આદર કરવો જોડણ

રાગદ્વેષના પણ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત બે પ્રકાર.

શ્રી અરિહતદેવ, અને બ્રહ્મચર્યવાન મુસાધુઓનો તથા અરિહત
દેવચરિત ધર્મનો જે રાગ, તે પ્રશસ્ત રાગ છે, તથા લીલાદિ, ધનાદિ
અને કુદેવાદિકનો જે રાગ છે, તે અપ્રશસ્ત છે અગત દુઃસ્માદિ પ્રયે
જે દ્વેષ થાય છે તે અપ્રશસ્ત દ્વેષ છે, અને દુષ્કર્મ તથા પ્રમાદ પ્રયે
જે દ્વેષ કરવો તે પ્રશસ્ત છે ચ્યારે અપ્રશસ્ત રાગાદિ દુઃસ્વાચક છે,
ત્યારે પ્રશસ્ત રાગાદિ શાશ્વત્ સુખ દેવામા સહાયક છે માટે પ્રશસ્તનો
આદર કરવો, અને અપ્રશસ્તનો ત્યાગ કરવો

કે રાક્ષસી જીવન ? અરે ? મહા રેદની થાત છે, કે-તેવા પાપા-માઓ સ્વયં પાપ છોડતા નથી, પાપને પાપ માનતા નથી અને પાપ કરીને પ્રશ્ન છે એટલું જ નહિ, કિન્તુ પાપનો પ્રચાર કરે છે, અને પાપ છોડનારની મશ્કરી પણ કરે છે અહો ! કેટલી અઘમતા ? રેર ? તમાઓ પ્રયે મધ્યસ્થમાય કેવલ દયા ચિત્ત થનાની રહી કારણ કે-તેવાઓ સુધરનારની કોટીના નથી, અને ઉપદેશને લાયક પણ નથી પરંતુ કન્યાણકામી મન્યાત્માઓ તો પોતાની રસનાન વાલુમા રાગી, મન્યામન્યાદિકના વિવેકપૂર્વક આહારાદિક લેવામા રાગદ્વેષ નહિ કરતો પણ શ્રેયસ્કર છે

કલ્યાણકાંક્ષીઓની જિહ્વા ઇન્દ્રિય પ્રશસ્ત થનવી જોઈ

કારણકે-અપ્રશસ્ત જિહ્વેન્દ્રિય દુર્ગતિનું કારણ છે

જ્યારે રાગદ્વેષપૂર્વક આહારાદિ લેવામા પણ પાપ છે, તો પાપ કથાઓ કરવી, પાપશાસ્ત્ર શીલવા અને પારખી નિંદા કરીને પરત પાવવો ઈમા તો પાપનું પૂઠવું જ શું ? વતી “નવરા થેઠા નરોદ વાળે” એ ન્યાયે બાજકાઠ કેટલાક ધર્મી ગણાતાઓ પણ સ્ત્રી-થા આદિ પાપ કથાઓ કરવામા આવ્યો દિવસ કાતી નાલે અરે ? રાત્રી ઉજાગરો કરે, અન ઘરનો ધધોય ધૂકે ? છતાં એવી કુત્તેવ પડી હોય છે, તેઓનું પાપકથા કે નિંદા કર્યાં મિવાય પેટ ભરાય નહીં જ્યાં ધર્મ ગણાતા કેટલાકોની આવી દશા જોવાય છે, ત્યાં ઘોર પાપાત્માઓ માટે તો કહેવું જ શું ? તેવાઓને શ્રીજિશ્વરદેવની પાળ સાંભળી તેનો પ્રચાર કરવાનું તો સુજેજ કયાથી ? એટલું જ નહિ, કિન્તુ આવાઓ પાપશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી ધર્મશાસ્ત્ર

વિપરીત દશા એજ દુઃખનું કારણ છે

મહા સેદની વાત છે, કે આજકાલ પ્રાયઃ જેનો ત્યાગ કરવાનો છે, તેનો આદર છે, અને જેનો જાદર કરવાનો છે તેના પ્રત્યે અનાદર પ્રાયઃ છે. અને આન કારણે જીવ મુલ પામવાને વદલે દુઃખ પામે છે.

વાચક મહાશય ૨ ઉપર મુજબ પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયા દિકનું વર્ણન વાંચી વિચારી અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિકથી વધાતા દુઃકર્મનું નિન્દા તથા ગુરુસાક્ષીય મર્હા કરવી અને પ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિકના યોગ્ય વધાયેલ શુભ કર્મની અનુમોદના કરવી પરંતુ કદિય નિન્દા કરતો નહિ ઉપર કહ્યા મુજબ જે પુણ્યગાલીઓ અનતનાનીઓના વચન અનુસરશે, તે કલ્યાણ કરશે અને જે નહિ અનુસરે અગર વિપરીત ચાલશે, તેઓ પોતાના કલ્યાણથી વંચિત રહી દુઃખને પામશે અસ્તુ.

ઉપરોક્ત લેખને વાંચી, વચારી અને વિચારીને મન્યા તમાઓ પોતાના જીવનમાં ઉતારી શાશ્વત્ સુખને પામો. એક મન-કામના

વેરુદ્ધ પ્રચારને માટે તનતોડ જહેમત ઉઠાવી રહેલા આજે સ્વર્ગમાં આવે છે. પરંતુ ત્રિવેંકી આત્માઓએ તો તેઓના ઢહાપાથી પણ દૂર રહેવું, એજ વ્યાજથી છે તેમજ ત્રિવેંકી આત્માઓ પાપથી દૂર રહી વન્યાણકારી વ્યાજો કરવી જોઈએ તથા પશ્ચાત્તોનો ત્યાગ કરી ધર્મશાસ્ત્રો ગીરવા જોઈએ તથા પરનિન્દાનો ત્યાગ કરી પોતાના આમાની તથા પાપધર્મની નિન્દા કરવી, પમાન તાના આમાનુ વન્યાણ છે જો આ રીતિએ કરવામાં ન આવે અને પરીત આચરવામાં આવે તો તે જિહ્વા ઇન્દ્રિય અપ્રશસ્ત છે, અને તિનું કારણ છે

પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનું સામાન્ય સ્વરૂપ.

હવે શાસ્ત્રકાર મહારાજા પ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયના સ્વરૂપનું વર્ણન કરતા જણાવે છે કે—

**સ્પર્શનેન્દ્રિય પ્રશસ્ત યજ્ઞિનસ્નપનાદૌ ગુરુગ્લાનાદિ વૈયા-
ચ્યે ચોપયોગવત્, અપ્રશસ્ત તુ રૂપાદ્યાલિંગનાદૌ વ્યાપારવત્”**

ઉપરની વે પક્તિઓથી શાસ્ત્રકાર મહારાજા સ્પષ્ટ જાહેર કરે છે કે—શ્રી જિનેશ્વરદેવની સ્નાત્રપૂજાદિમાં અને ગુરુ ગ્લાન (બીમાર) આત્મની કિંમત જે સ્પર્શનેન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરવો તે પ્રશસ્ત છે

પ્રથમ પ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ

વાચક મહાશયો ! આથી સ્પષ્ટ છે કે—પરમપુણ્યોદયે માનવભવ માદિ ઉત્તમ સામગ્રી પામીને સ્પર્શનેન્દ્રિયને સફળ કરવા માટે પરમ-પ્રાર્થક શ્રી વીતરાગ પરમામાની શ્રી સ્નાત્રાદિ વિવિધપૂજા, તથા ગુરુ,

मनशान्तपोनिधि-सप-म्यविराचार्यवयाणां श्रीमता

विजयसिद्धिद्वारीधराणां स्तुत्यष्टकम्

शान्तगृह मुनिनाथरुनम्य, कीर्तिधर गुणरत्नमष्टकम् ।
 विद्विष्य विजयोत्तरसिद्धिं सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥१॥

मानुविजितसुतपस्करदीप, निम्नतयाविजितोदधिमध्यम् ।
 मन्दपराजितवारिदधार, सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥२॥

पानमय क्षमया जितभूमि स्वर्यगुणेन सुमेरुसमानम् ।
 ज्ञानमय परम शिवमूर्ति, सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥३॥

मन्त्रसरोजविकाशनसूर्य, भीमभवाम्बुधिपोतमानम् ।
 वृक्षमोषकृतिं विदधान, सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥४॥

गुप्तिधर समितिं प्रघरन्त, मेरुमहीधरधैर्यधरम् ।
 महलकारणधर्मसमान, सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥५॥

सौम्यतया जितशीतमरीचि, चन्दनरुद्रमवतारम् ।
 ब्रह्मबलेन हतस्मरघाध, सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥६॥

बुद्धिवलेन पराजितजीव, मुक्तिरधूसुखमङ्गलम् ।
 निर्मलशामनपुष्करमित्र, सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥७॥

अश्वत्थमनिग्रहरश्मि, संयमवारिद्वारविद्धिम् ।
 मत्तमदाष्टकद्वारसिंह, सूरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥८॥

બીમાર, આદિ સાધુઓની વૈયાવચ્ચ કરવામા સ્પર્શનેન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ અન્યથા મનુષ્યમય સમગ્રી સ્પર્શનેન્દ્રિય મલી તોય શુ ? અને ન મલી તોય શુ ?

પરંતુ આજે કેટલાક નામધારી જૈનો કે જે ધોર પાપા તમાઓ છે, તે શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા કરવામા પણ પાપ માને છે એટલું નહિ કિન્તુ કલ્પિત યુક્તિદ્વારા શાસ્ત્ર રહ સ્યને નહિ જાણનારા ભદ્રિક જીવોને ભરમાવે છે તેવાઓનું શુ ઘશે ? તેવા પાપાત્મા પામ્પટીઓને મેલા દંવ દેવીઓની ભક્તિમા યા પોતાના નામધારી ગુરુઓના ફોટાની યા પાટની ભક્તિ કરવામા પાપ નથી લાગતું પરંતુ જિનેશ્વરદેવની ભક્તિમા પાપ લાગે છે આ શુ ? ઓછી શોચનીય દશા છે ? અસ્તુ પુણ્યાત્માઓએ તો ભગવાનની ભક્તિ કરીને પોતાની કાયાને પાવન કરી લેવી જોઈએ અને તેવીજ રીતે ગુરુ અને ગ્લાનાદિની વૈયાવચ્ચ કરીને કલ્યાણ સાધી લેવું જોઈએ.

જુઓ પૂર્વભવમા પાચસો પાચસો સાધુઓની વૈયાવચ્ચ કરનાર શ્રી ચાહુબલીના જીવે કેવું પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું ? ક—જે પુણ્યના પ્રતાપ ચક્રવર્તી શ્રી મરતમહારાજાથી પણ અધિક બલવાન થયા

વૈયાવચ્ચની મહત્તા

અરે ? ગ્લાન સાધુઓની વૈયાવચ્ચન માટે પાત્રીઓ ત્યાં સુધી પરમાવે કે—જે ગ્લાનની વૈયાવચ્ચ કરનારો નથી, તે મ્હારો નથી અને જે મ્હારો છે, તે જરૂર વૈયાવચ્ચ કરનારો હોય છે આ ઉપરથી વિવેકી આત્માઓએ

प्रशमपीयूषपाथोऽग्निगाम्भीर्यगुणगरिष्ठशासनसरक्षमाचार्यवर्याणां

श्रीमद्विजयमेघध्वरिपुङ्गवानां स्तुत्येकम्

श्रीतीर्थद्वरधर्मभूपतिर यस्सेवते सर्वदा,
य शश्वद्गतये शिवार्थिमुनयो भक्त्या भजन्ते मुदा ।
येन क्लिष्टतमोऽघनाशकृतये ध्यान जिनानां धृत,
यस्मै आद्वयरा नरामरवरा नित्य नमस्कुरते ॥१॥

यस्माज्ज्ञानमवाप्य सत्तमनरैः श्रेयस्सदा साध्यते,
यत्प्रज्ञाबलतामवेक्ष्य धिपणो देवालये किं ? ययौ ।
यस्य क्षान्तिधन वर बहुतर श्रीसाधन विद्यते,
सोऽय साधुधवशिराय जयताद्मव्यात्मभद्राय वै ॥२॥ (युग्म)

पञ्चाचारधनैः कलाभकुशलो व्यापारिवत्तत्परः,
पञ्चाक्षोद्वतदन्तिगण्डपटले प्रवरूपञ्चानन ।
मानामानमहीधवज्रसदृशः कारुण्यरत्नाकरो,
मोहाधीनजनस्य योऽमृतसम धर्मोपदेश ददौ ॥३॥

शान्तो दान्तगुणी ममत्वरहित सद्बुद्धिलक्ष्मीगृह,
निन्दावर्णसमानमाववशगो मानापमानावश ।
कामाकामपवित्रचित्तसहित सर्वात्मभद्रङ्करो,
धर्मासाधकसाधुसाधुसुखदो यो विद्यते भो ? भुवि ॥४॥

मोहारातिनृपे स वक्रनयनः पद्कायरक्षापरो,
दारिद्र्यौघवनेऽनलो हितकर सर्वाहितत्यागकृत्

યથા શક્તિ ગુરુમત્તિ અને ગ્લાનાદિકની વૈયાપ્તિ કરવામા ડજમાલ થવું જોઈએ

અપ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનુ વર્ણન

હવે અપ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનુ વર્ણન કરતા પરમોપકારી મહાપુરુષ એમના છે કે—શ્રી આત્મા આત્માનામા જે સ્પર્શનેન્દ્રિયનો ઉપયોગ જે અપ્રશસ્ત છે આ ઉપરથી વિવેકી આમાઓળ સમજવું જોઈએ કે—શ્રી આત્મા આત્માનાને પણ તત્ત્વાનુ છે, પરંતુ સસારમા રમા અને રામાને સાર માનનારા ભવાભિનન્દીઓને આ વાત જાણી મુશ્કેલ છે, એ ? અનિશય અધમ દગાળ પટોચેળાઓની તો વાતજ શી કરવી ? દલો ? ઉત્તમોત્તમ જૈન કુલમા ઉત્પન્ન થયેલા પણ નામધારી કેટલાક જૈનો આ વીસમી સદીના છેરી વાતાવરણમાં વિષય વિકારથી અધ બની, પ્રિયવા વિવાહાદિ દુરાચારોનો પ્રચાર કરી રહ્યા છે, છે કઈ નીચતાની અધિ ? કન્યાણકામી આમાઓળ તો આવા પાપથી દૂર રહી, વ્રતચર્યની ભાવના કેળવી સ્વસ્ત્રીમા પણ સતોષ રાખી, તેનીના આત્મિકનાદિથી દૂર રહવું એમાન કન્યાણ છે

પ્રશસ્ત, અપ્રશસ્ત હિન્દ્રિયોના સ્વરૂપને જાણીને હિન્દ્રિયોની આધિનતા તજવા ઉદ્યમવત બનવું, એજ કલ્યાણકર માર્ગ છે.

વાચક મહાશય ? ઉપર મુજબ પ્રશસ્ત, અને અપ્રશસ્ત હિન્દ્રિયોના સ્વરૂપનો જ્ઞાત ચિત્તે વિચાર કરીને હિન્દ્રિયોની પરવગતા ટોટીને પ્રશસ્ત બનાવવા પ્રયત્ન કરવો, એમાજ ત્હાર કન્યાણ છે અથવા હિન્દ્રિયોને આધિન બની તેને અપ્રશસ્ત બતાવી, તો આ ભવ અને પરમવમા

श्रीगङ्गानलञ्च पावनतरः सौजन्यशाली शुभो,
 मिथ्यात्वैकमदेन पीडितजने त्रैद्याधिराजश्च यः ॥५॥
 कायाश्रेष्ठफलेग्रहिर्बुधवरो मायारसालाङ्गलो,
 रागारागरिपू रिपुप्रहरणे सोपक्रमस्सर्वदा ।
 रामारामसमो रसालवचनो वृन्दारकैर्वन्दितो,
 वृत्तान्त जगतीतले जिनविभोर्नित्य वदन्योऽस्ति वै ॥६॥
 मात्सर्यादिकलङ्कमुक्तहृदयो धन्यः प्रशस्याकृति,
 गर्मभीर्याब्धिवरो गिरिस्थिरतरः सर्वाभय राति यः ।
 ज्ञानी यो भविसर्वजीवसुखदो देवद्रुम सर्वदा,
 सत्पुण्या हितदा प्रलभ्य सुमतिं धत्ते महारत्नवत् ॥७॥
 मेघाम्भ पतिःपद्मिनीरा हितदया यो गर्जति प्राणदः,
 सागसारविचारचक्रचतुरश्रकाङ्गवत् सर्वदा ।
 तारातारसमग्रकृत्यविविद साम्यामृतस्योदधिं,
 श्रीसूरीशपदेन शोभिततरस्तौमीष्टमेघ हि तम् ॥८॥

व्याख्यानवाचस्पतिनामाचार्यवयाणा

श्रीमताविजयक्षमामद्रस्रिवराणां स्तुत्येकादशकम् ।

सुधर्मैकभैषयदानेन साक्षात्, भवन्त्याग्निरार हरन्त सुदैवम् ।
 क्षमाधारिणा मुन्यमानदगेह, क्षमामद्रस्रिं नितान्त नमामः ॥१॥
 अनाथस्य नाथ सनाथ मनोऽन्त, प्रमोद जनानां निनाना सुवाचा ।
 ददान क्षपेश यथा शीतभासा, क्षमामद्रस्रिं नितान्त नमामः ॥२॥

તુ દુ રી થઈશ એરે ? અપ્રગત્ત એકેઈ હિંદ્રિય પળ મૃગાદિકની માફ
આલોક અને પરલોકમા અનર્થકારી થાય છે, તો પછી અપ્રશસ્ત બને
પાંચે હિંદ્રિયોનુ તો કહેવુજ શુ ?

હિંદ્રિયોને વશ નહિ કરનારાઓની કેવી દુર્દશા થાય છે, અને
નિયમમા રાખનારા કેવા મુક્તિ થાય છે એ નિચેના ઉદાહરણથી સ્પષ્ટ
સમજાય છે

કાચનાનુ દૃષ્ટાંત.

વાણારસી નામની નગરીમા ગંગા નદીમા મૃદગતીર નામના
હૃદમા એક ગુપ્તેન્દ્રિય અને બીજો અગુપ્તેન્દ્રિય નામના બે કાચના રહેતા
હતા એ વચ્ચે તે બંને જણા પૃથ્વી પર રહલા કાંઠા આદિના માસનુ
મક્ષણ કરવાની ઇચ્છાથી હૃદની બહાર નીકળ્યા, માગમા જતા તે બે
જણા બે દુષ્ટ શિયાળીયાને દેરીન ભય પામ્યા ભય પામેલા તે પોતાના
ચાર પગ અને પાંચમી ડોક એમ પાંચેય અંગોને કરોડ માંચે સેંચી લઈને
ષ્ટા બગરના થઈને, જાણે કે—મરી ગયા ન હોય શુ ? એવા થઈને રહ્યા

ત્યારબાદ તે બે દુષ્ટ શિયાળીયાએ તે બે જણાને વારવાર હલાવી
જોયા, ડાઠાળી જોયા, નીચે પછાટી જોયા, અને ચરણના ઘાતાદિ બંને
પીડા દેવાનો પ્રયત્ન પણ કર્યા, પણ કંઈ કરી શક્યા નહીં છેવટે તે
બંને શીયાળા યોદ્ધા દૂર જઈને ગુપ્તપણે રહ્યા

આ તરફ અગુપ્તેન્દ્રિય કાચનો પોતાની હિંદ્રિયોને કાવુમાં નહિ
રાખી શકવાથી, અને ચલપણાથી જેટલામા પોતાના ચરણ અને ડોકને
મહાર કાઢી, તેટલામા તો બેડ શિયાળીયાઓએ તેના કટકે કટકા
કરી નાખ્યા અને તે મરણ પામ્યો

महारेर्जिघासु शिवश्रीप्रलिप्सु, दयासागर सर्वसत्त्वप्रधीनम् ।
 क्षमानाथनम्य क्षमानाथनम्य, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥३॥
 अनन्ताकलाप कलाप गुणानां, मनीषानिधान समृद्धे सुहेतुम् ।
 भगध्वन्यवृन्दे नवद्रूपमान, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥४॥
 नगौघे ललाम ललाम स्ववशे, सुबुद्धेर्वदन्य वदान्य समर्थम् ।
 सुगोधेन वाम नमाम सुधर्मे, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥५॥
 प्रनथायवार गतेह नृसिंह, सत्तत्त्वाचाररत्नैकरत्नाकर वै ।
 त्रिलोके सुवर्ण सुवर्ण प्रदीप्त, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥६॥
 कपाये कृतात् कृतात् विदत्त, वरिष्ठ नुधर्म जने दर्शयन्तम् ।
 अरुण्ट चरित्र धन सञ्चयत्त, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥७॥
 कठोर कठोर कुमृत्यु जयन्त, जनानां क्षपण्य क्षमत्त शरण्यम् ।
 निनेद्रस्य शालेण तत्त्व दधान, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥८॥
 जगज्जिच्छुभ दर्शन धारयन्त, निपक्ष जयन्त मुनि सार्वभौमम् ।
 अगर्भश्च गर्भ महीप्र तुदन्त, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥९॥
 प्रमत्त प्रमुत्त जन बोधयत्त, सुधर्मापदेशेन दान्त प्रणातम् ।
 त्रितार्थस्य लोके सुदान वदान, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥१०॥
 भवाग्निप्रदग्धत्रिलोकस्य शीघ्र, सुगामृतेनोरुताप हरतम् ।
 विनीताविनीताऽभिवन्द्य सुपूज्य, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥११॥

રીઝા કાચગો ચપલ નહિ હતો, તે ડાવા કાઢ સુધી સ્થીર પડ્યો
 તો, બીજી તે વડ ગિયાઢ ધાસીને અતે ચાન્ચા ગયા ત્યારના ચાર
 લઘુ વપાસ કરાને ગુસ્તેદ્રિય કાચવા વુદકો મારાને જન્દી દ્રુદમા
 ચાન્ચો ગયો, અને સુગ્રી થયો

દર્શાતનુ રહસ્ય.

આ ઉદાહરણ પરથી માર એ લેવાનો છે, કે—પોતાના પાચેય
 વાને ગાપવના કાચનાની માપન જે પુણ્યવાના પાતાની પાચે દ્વિ-
 યોને સામુમા સાચી શકે છે, અને પ્રશસ્ત વનારી શકે છે, તેજ સુગ્રી
 થાય છે પરતુ દ્વિયોના ગુલામ વનેલાઓથી આ કામ વનવુ
 શકલ છે સેર ? તેઓનુ જેવુ માગ્ય.

પ્રશન્ત, અપ્રશસ્ત કપાયોનુ સ્વરૂપ

વાચક મહાશયો ? જેવી રીતે પાચ દ્વિયો સમ્પ્રી પ્રશસ્તતા અને
 અપ્રશસ્તતાનુ વર્ણન કર્યું છે તેવી રીતે કપાયાદિમા પણ પ્રશસ્ત અપ્ર-
 શસ્તપણુ છે અને તે પણ સમજવા જેવુ છે જેમ કે—અગત ધનાદિ
 નિમિત્તે જે જે કલ્પહાસિ થાય અને તેમા જે ક્રોધ આવે તે અપ્રશસ્ત
 છે જ્યારે દુઃખનીત ગિપ્યાદિ પરિનારને જ્વિનશિશ્વામા જ ક્રોધ આવે તે
 પ્રશન્ત છે અથાત્ સારો છે જેમ પ્રમાદી શિષ્યોના પ્રમાદન દૂર કરવા
 માટ મુતા મૂસીને ચાલી નીકળનાર પરમપૂય શ્રી કાઠિકાચાર્યજીની
 માપન

અહિં આવેશ સિવાય મૂસીને જવાનુ નથી વન્યુ, પરતુ પરિણામ
 હિતના હોનાથી તે આવેશ પ્રશસ્ત કહેવાય છે અને ધનાદિક નિમિત્તે

થતા કર્જીયામા ચીનાનુ વૂર કરવાની માવનાથી જે આગે આગે છે,
તે આવશ અપ્રશસ્ત છે. છટ્ટે કે—અરાત્ર છે અને દુર્ગતિમા છટ્ટ જ-
નાર છે. માટે તેનો ત્યાગ કરવો અને પ્રશસ્તનો આદર કરવો.

અપ્રશસ્ત માન

ધાત્રક મહારાય ! હવે આમ્યા માનજીમાઈ—

નમસ્કારને લાયક એવા ગુણાદિને વિષે પણ પથરના ચામડાને
જેમ અઘટ રહવું તે માન અપ્રશસ્ત છે. અને સર્વ અનિષ્ટોનું કારણ
છે. દલો ત્યાં સુધી તદ્દવ મુક્તિગામી એવા પણ શ્રી ઘાઠુરલી
જીનું અભિમાન ન ગયું, ત્યાં સુધી તેઓને કેવલજ્ઞાન નહોતું
થયું. જ્યારે અભિમાન ગયું, ત્યારે જ કેવલજ્ઞાન થયું. તો પછી ચીનાનું
તો વાત જ શી કરવી.

પ્રશસ્ત માન

હવે પ્રશસ્ત માનનું સ્વરૂપ જણાવતા શાલકાર મહારાજા જણાવે
છે કે—સ્વીકાર કરેલ શુભ પ્રતિજ્ઞાનો પ્રાણાત્ત પણ ત્યાગ કરવો નહિ.
અથવા ધોર આપત્તિમા પણ શ્રી હરિશ્ચન્દ્ર રાજાની જેમ ક્યોરેય પણ
દીનવૃત્તિ ધારણ કરવી નહિ. મતગ્ચ એ છે, કે—આત્મહિતકારક સ્વ-
ધર્મના રક્ષણ માટેનું જે અભિમાન છે, તે પ્રશસ્ત છે.

પ્રશસ્ત માન રાખવાનું અને અપ્રશસ્ત તજવાનું છે.

સરેસર ! મહા રોદની વાત છે, કે—આજે કેટલાય મૂર્ખો-
નદોને જાતિ, કુલ, સ્વગ્રામ અને સ્વદેશાદિનું અભિમાન છે.
પણ આત્મહિતકારક સદ્ધર્મનું અભિમાન નથી અને ધર્મીજ